

164508

**TÜRK VE ALMAN MASALLARINDAN
ÖRNEK METİNLERDE MOTİF
KARŞILAŞTIRMASI**

Canan SOYSAL
(Yüksek Lisans Tezi)

Eskişehir, 2002

**TÜRK VE ALMAN MASALLARINDAN ÖRNEK METİNLERDE MOTİF
KARŞILAŞTIRMASI**

Canan SOYSAL

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Alman Dili ve Eğitimi Anabilim Dalı
Danışman: Doç. Dr. Yüksel KOCADORU

Eskişehir
Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Mart 2002

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZÜ

TÜRK VE ALMAN MASALLARINDAN ÖRNEK METİNLERDE MOTİF KARŞILAŞTIRMASI

Canan SOYSAL

Alman Dili ve Eğitimi Anabilim Dalı

Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ocak 2002

Danışman: Doç.Dr. Yüksel KOCADORU

Masalların çocukların eğitimlerine etki eden katkıları gözardı edilemeyecek kadar önemlidir. Bu konuda birçok eğitimci ve yazar da aynı düşünceyi paylaşmaktadır. Çocuklar, masalların gizemi ve büyüü ile bir yandan hoşça vakit geçirirken, diğer yandan da farkında olmadan masalların yapısal ve işlevsel özelliklerinden dolayı, birçok yönden eğitilirler. Masalın gelişim ve öğrenim çağındaki çocukların ilgi alanına girmesi, ebeveynlerin ve eğitimcilerin işini oldukça kolaylaştırır. Masal dünyasının çocuklara çok çarpıcı gelmesi, onlarda kalıcı izler bırakması, masalın çocuklarda büyük bir sempati uyandırmasına neden olur.

Masallar, halk ve sanat masalları olmak üzere iki bölüme ayrılmaktadır. İkisini birbirinden ayıran en önemli noktalar şunlardır: Halk masallarının aksine, sanat masallarının kaynağının biliniyor olmasıdır. Yazanı ile yazılma amacı bellidir. Sanat masalının amacı, çocuklara öğüt vermek ve olaylardan ders çıkarılmasını sağlamaktır. Halk masallarında ise, kaynak kesinlikle belirsizdir. Yer ve zaman kavramı yoktur. Sanat masallarına kıyasla daha fazla olağanüstü olaylar söz konusudur. Sanat masallarında olduğu gibi eğitime katkı özelliği aynı şekilde halk

masallarında da vardır. Ait olduğu toplum ile ilgili olarak kültürel, tarihî, dinî birçok bilgiyi de içerirler. Bu bakımdan her iki masal türü de çocuklar için eğlendirici ve eğitici özelliklere sahiptir.

Masallarda işlenen temaların özünü motifler oluşturur. Olayların gelişimi bu motiflere bağlı olarak gerçekleşir. Türk ve Alman halk masallarında benzerlik ve farklılık gösteren motifler olduğu saptanmıştır. Motiflerdeki bu benzerlik ve farklılıkların sebepleri olarak şu noktalar belirlenmiştir: Farklı uluslara ait masalarda benzer motiflerin bulunmasının nedeni, işlenen motifin evrensel değerde olmasından kaynaklanmaktadır. Çünkü bazı değerler ve olaylar vardır ki, bunlar ulus, din, kültür ayrılıkları gözetmez. Bu motifler birisinde hangi değeri taşıyor ya da hangi anlamı ifade ediyorsa, diğerinde de aynı değeri ya da anlamı ifade eder. Bunlar, sevgi, sadakat, kahramanlık, iyilik, kötülük, çalışkanlık, v.s. gibi değerlerdir. Böylesi evrensel değerler üzerine işlenmiş masallar söz konusu olduğu zaman, farklı ulusların masallarında birbirine benzer motifler ortaya çıkar. Ancak kültüre, dine, gelenek ve göreneklere, örf ve adetlere bağlı değerler söz konusu olduğu zaman, ayrı ulusların masallarında oldukça belirgin farklılıklar ortaya çıkar. Bu da, oldukça doğaldır. Çünkü her ulus, kendi geçmişini, birikimini, kültürünü, inancını, geleneklerini aktarır masallarına.

ABSTRACT

The effects of tales on children is so important that many of educators and authors agree. The children enjoy their times with the charm of the tales and be educated by the structural and functional properties of them. The tales make life easy for the parents and educators as they have a great effect on children.

The tales can be divided into two as art tales and folk tales. The main points about these two are as follows: The source of art tales is known exactly, the author and the aim is clear. The main purpose is to give advise and lessons with the help of events. On the other hand, the source in folk tales is unknown, there is no defined place and time. The events are more unusual, but they are also very helpful and educational for the growing children. They include many cultural, historical and religious informations about the nations they belong. Therefore, both of the tales are enjoyable and educational.

The motives are the main part for the subject of the tales. The progress of the events are directly related to these motives. There are similarities and differences between the motives used in Turkish and German tales. The reason for this can be explained as follows: The reason for the similarities in motives of different nationalities is the universal property of the motives used, because there are some terms that is valid for every nation such as love, fidelity, heroism, goodness, badness, diligence, etc. On the other hand, when the terms are related to culture, religion, traditions and customs the differences are occurred in the tales and this is such normal that each nation stresses their own past, accumulation, culture, belief and traditions in the tales. By reason of, the progress of such motives expose the cultural differences by tales.

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Canan SOYSAL'ın 'Türk ve Alman Masallarından Örnek Metinlerle Motif Karşılaştırması' başlıklı tezi 2002 tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca, Alman Dili ve Eğitimi Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Adı Soyadı

İmza

Üye (Tez Danışmanı) : Doç. Dr. Yüksel KOCADORU

Üye : Yrd. Doç. Dr. Ali GÜLTEKİN

Üye : Yrd. Doç. Dr. Türkân KUZU

Prof. Dr. O. Zühtü ALTAN
Anadolu Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ÖNSÖZ

Böyle bir çalışma ve araştırmaya başlamadan önce, masalların çocuklar üzerinde bu denli etkili ve önemli izler bırakabileceğini düşünmezdim. Masalların sadece hoşça vakit geçirten, çocuklara heyecan veren anlatılar olduğunu düşünürdüm. Ancak masallar ile ilgili yaptığım araştırma ve incelemeler sonucunda ulaştığım sonuçlar beni oldukça şaşırttı ve masal hakkındaki düşüncelerim değişti.

Özellikle gelişme ve öğrenme çağındaki çocukların ilgi duyduğu alanların başında gelir masallar. Dinledikleri veya okudukları masallar onları, bambaşka dünyalara götürür. Çocuklar için bu kadar ilgi çekici ve bu denli sürükleyici özelliğe sahip olmalarından dolayı da masallar hafızalarda kalıcı iz bırakır ve de kolay kolay unutulmazlar.

Masallarda gelişen olaylar, körpecik beyinleri konu ile ilgili fikirler yürütmek için harekete geçirirken, aynı zamanda onları düşünmeye de sevk eder. Böylece minikler, masallar aracılığı ile akıllarını, zekâlarını çalıştırmayı, hafızalarını kullanmayı, hayal güçlerini geliştirmeyi öğrenmeye başlar.

Masalların eğitici boyutu asla yadsınmaz. Bu bakımdan masallar, ait olduğu kültürler hakkında önemli bilgileri de içerir. Çocuklar, masallar aracılığı ile çeşitli ulusların kendilerine ait birtakım değerlerini, inançlarını, tarihlerini ve kültürlerini öğrenme fırsatı bulur. Bu sayede masallar, çocuklarda zekâ gelişimine yardımcı olmasının yanısı sıra, onlara tanımadıkları ve bilmedikleri uluslar hakkında da bilgi edinme fırsatını sunduğunu gösterir. Bu noktada da işin içine motifler girer.

Motif, masalların çekirdeğini oluşturan ana unsurdur. Olaylar, ele alınan motiflerin etrafında gelişir. Bu nedenle masallarda işlenen motifler önemlidir. Masallar, kimi zaman değişik toplumlar arasındaki farklılıkları ortaya koyar, kimi zaman da birbirleri ile benzerlik gösteren

noktalar içerirler. Bunların nedeni, yapılan araştırmalar ile tek tek ele alınarak incelenmiş ve sonuç itibari ile masalların, yetişen genç nesiller için ne denli önemli olduğu ortaya konulmuştur.

Araştırma çalışmalarında benden desteğini esirgemeyen tez danışmanım Sayın Doç. Dr. Yüksel KOCADORU'ya sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Eskişehir, Mart, 2002

Canan SOYSAL

İÇİNDEKİLER

ÖZ	ii
ABSTRACT	iv
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI	v
ÖNSÖZ	vi
ÖZGEÇMİŞ	viii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

MASALIN ANLAMI, ÇEŞİTLERİ VE GELİŞİMİ

1. MASALIN TANIMI	3
1.1 Masal Nedir?	3
1.2 Masalın Özellikleri Nelerdir?	10
2. MASALIN ÇEŞİTLERİ	22
2.1. Sanat Masalları	22
2.2. Halk Masalları	24
2.2.1. Türk Halk Masalları	28
2.2.1.1. Türk Halk Masallarının Gelişimi	28
2.2.2. Alman Halk Masalları	30
2.2.2.1 Alman Halk Masallarının Gelişimi.....	30

İKİNCİ BÖLÜM

MASAL - MOTİF İLİŞKİSİ

1. MASAL ve MOTİF	34
1.1. Türk Masallarında Motifler	37
1.1.1. Türk Masallarında Bazı Motif Örnekleri	41
1.2. Alman Masallarında Motifler	64
2.2.1. Alman Masallarında Bazı Motif Örnekleri	66

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK VE ALMAN MASALLARINDAN ÖRNEK METİNLERDE BENZER VE FARKLI MOTİFLERİN KARŞILAŞTIRILMASI

1. TÜRK ve ALMAN MASALLARINDAKİ BENZER ve FARKLI MOTİFLER ..	87
1.1. Türk ve Alman Masallarında Benzer Motifler	88
1.2. Türk ve Alman Masallarında Farklı Motifler	98
1.2.1. Türk Masallarının Alman Masallarından Farklı Motifleri	98
1.2.2. Alman Masallarının Türk Masallarından Farklı Motifleri	108
SONUÇ	121
KAYNAKÇA	127

GİRİŞ

Çocuklar ile masallar birbirinden ayrı düşünülemez. Masallara yabancı, onları hiç tanımamış bir çocuk yoktur. Kendi çocukluğumuzdan hatırlayacak olursak, eminim masalları birçoğumuz çok severek ve heyecan duyarak dinler veya okurduk.

Masallarda anlatılan olayları; sevinçleriyle, hüzünleriyle, mücadeleleriyle kahramanlarla birlikte çocuklar da yaşar. İyilere yapılan haksızlıkları kabullenemezler, kötülerin mutlaka cezasını bulmasını isterler. Çocuklar, masal okudukları veya dinledikleri esnada büyük bir duygu yoğunluğu yaşarlar. Bunu yaşarlarken de farkında olmadan masallardan kazandıkları bazı değerler olur. Zekâlarını kullanırlar, düşünmeye, hayal kurmaya, fikir yürütmeye başlarlar. Bu değerler, gelişme çağındaki bir çocuk için oldukça önemli bir adımdır.

Çocukların masallara karşı duydukları heyecan, onları masallara daha fazla yaklaştırır. Bu sayede çocuklar kitaplarla tanışmaya başlarlar. Bilmedikleri, duymadıkları yeni yeni masallar öğrenmek için kitap okuma alışkanlığı edinirler. Bu da masalların, çocuklara kazandırdığı önemli değerlerden birisidir.

Çocuklar üzerinde bu denli etkili olan masallar, onlara hoşça vakit geçirtmenin yanı sıra, aynı zamanda onları eğitirler. 'Eğitimin en önemli görevi; çocuğa, hayatında bir amacının olmasına yardımcı olmaktır. Bunun için de çocuk, kendisini ve çevresini algılamayı ve kabullenmeyi öğrenmek zorundadır. Bu noktada ise masallar, çocuğa yol gösterici olabiliyorlar.'⁽¹⁾

Çocuk, henüz tanımadığı, bilmediği hayatın bazı acımasız gerçeklerini, masallarda geçen olaylar aracılığı ile farkında olmadan öğrenir. Örneğin, mücadele etmeyi

(1) <http://home.t-online.de/home/guenter/joergenshaus/schnee2.htm>

öğrenir. Nasıl ki masallarda kahramanlar hedeflerine ulaşabilmek için çeşitli savaflara girmek zorunda kalırlar, çocuk da bu gibi gelişmeleri duydukça ya da okudukça ‘mücadele’ kavramını öğrenir. Elde etmek veya ulaşmak istediğı bir şey için, zorluklara karşı mücadele etmesi gerektiğinin bilincine varır.

Çalışkanlığın, azmin, iyi yürekliliğın ne büyük bir erdem olduğunu, sonunda kendisine büyük başarılar getirebileceğini de öğrenir masallar aracılığı ile.

Çocukların masallar ile kazandıkları bu kadarla sınırlı değildir tabi ki. Masallardan öğrenebilecekleri başka değerler, başka konular da vardır şüphesiz. ‘Masallarda, ne kadar çok bilgi gizli, ne yaşam tecrübeleri, ne kültür değerleri -bazen pek hoş olmasalar bile bizim geçmişimizin, bizim gerçeğimizin bir parçası olan, bizi bugüne getiren değerler- aktarılır genç beyinlere...’ (2)

Bu nedenlerden dolayı, yetişkinler olarak bizler, çocuklar için bu denli eğlendirici özelliklerinin olmasının yanında bir o kadar da eğitici olan masalları, onların hayatından asla sakınmamalıyız, kısıtlamamalıyız. Aksine, onları bu yönde teşvik etmeliyiz.

(2) www.araf.net/dergi/sayi06/metinler/goksa961.shtml

BİRİNCİ BÖLÜM

MASALIN ANLAMI, ÇEŞİTLERİ VE GELİŞİMİ

1. MASALIN TANIMI

1.1. Masal Nedir?

Masal, bu güne kadar birçok eğitimci ve yazar tarafından değişik şekillerde yorumlanarak tanımlanmıştır. Kimi eğitimciler masalı, ‘ağızdan ağıza, kuşaktan kuşağa geçen bir çeşit halk hikâyesi’ olarak kısa bir şekilde tanımlar; kimileri ise içinde olağanüstü olaylar bulunan halk hikâyeleri olarak görür masalları. Masalların böylesi olağanüstü niteliği ile hayal ürünü olmasının yanında, gerçeğe uygunluğu ve olağanlığı birinci plânda gelen masalların olduğu da savunulur.⁽³⁾

Masallar ile ilgili tanımlar, Türkçe sözlük ile Büyük sözlükte de yer almaktadır. Buna göre, Türkçe sözlükte geçen tanımlama; ‘genellikle halkın yarattığı, ağızdan ağıza kuşaktan kuşağa sürüp gelen, çoğunlukla insanların veya tanrıların başından geçen olağan dışı olayları anlatan hikaye’ olarak yer alır.

Büyük sözlükte geçen tanımlamaya göre ise masallar, ‘düzyazı biçiminde söylenmiş dinsel ve büyüsel inançlardan ve törelerden bağımsız, bütünüyle düş ürünü olan, gerçeklerle ilgisi bulunmayan olağanüstü kişi, olay ve motiflerle bezenmiş kısa, bir çoğu anonim anlatı türü’ olarak değerlendirilirler.⁽⁴⁾

Masallar hakkında uzun yıllar çalışmalar sürdürmüş olan Eflâton Cem Güney, masallar hakkında düşüncelerini şu satırları ile ifade etmektedir:

Masal kendini şöylece tanıtır: ‘Bu toprağın da bir masal dünyası var; uçsuz

(3) E. Naci Gökşen, *Örnekleriyle Çocuk Edebiyatımız*, Okat Yayınevi, İstanbul, s.45.

(4) www.folklor.org.tr/turkish/edebiyat.htm

bucaksız bir dünya bu. Keloğlanı da içine alır, dev anasını da. Yine de bir fındık kabuğuna sığar, yedi dünyaya sığmaz.'⁽⁵⁾

Gerçekten de masallar için belirtilmiş, oldukça doğru bir yorumdur bu. Eflâtun Cem Güneyin de belirttiği gibi, masal kültürümüzün en bilindik kahramanıdır Keloğlan ve yine en bilindik düşmandır devanaları. Ayrıca masalları masal yapan da gerçekten içlerinde geçen olağanüstü olaylardır.

Masallardan, eski çağların dinini, edebiyatını, felsefesini de öğrenmek mümkündür. Masal, her milletin bir aynasıdır. Bu aynaya bakıldığında, eski çağlarda yaşatılan ibadetleri ve eski çağların ahlâkını da görmek mümkündür.⁽⁶⁾

Masallar bu anlamda bir nevi tarih kitabı görevi de üstlenmiş olur. Eski çağlara ait böylesi kültürel değerleri, yaşam koşullarını yeni nesillere aktarmak, çocukların masal okurken hoşça vakit geçirmelerinin yanı sıra, bu konularda bilgi sahibi olmalarını da sağlamış olur. Bu özellik ise masallara, eski ile yeni kuşak arasında bir köprü görevi üstlenmiş olur.

Masallar üzerine yapılan başka bir tanımlaya göre, masallar edebî eserler olarak kabul edilerek, sözlü edebiyatın mahsulü oldukları savunulur. Halk arasında söylene söylene meydana gelmiş olmalarından dolayı, ait oldukları cemiyetin düşünüş tarzını, hayat anlayışını aksettiriyor oldukları görüşü dile getirilir.⁽⁷⁾

Yapılan başka bir tanımlamaya göre masallar, kulaktan kulağa aktarılan, geçtiği yer ve

(5) Gökşen, **Ön.ver.** s.45.

(6) Gökşen, **Ön.ver.** s.46.

(7) Selçuk Aybek, **Türk ve Dünya Edebiyatından Seçme Örnekler**, İnkılap Kitap Evi, Ankara, 1999, sy.96

zamanı bilinmeyen, normal veya olağanüstü şahıs, peri, cin, dev, ejderha gibi yaratıkların meydana getirdiği gerçek dışı olayların hikâye edildiği anonim halk edebiyatı ürünü olarak belirtilirler.⁽⁸⁾

Eğitimci Philipp Steiner ve Björn Rappo'nun, masallar ile ilgili sunmuş oldukları kaynak bilgi şu şekildedir:

“Birçok masal şu cümle ile başlar: ‘Çok çok uzun zamanlar öncesinde...’ ve de şu cümle ile biter: ‘Eğer ölmemişler ise halâ yaşıyorlar...’. Demek ki masalarda herhangi bir zaman sınırı yok, yani belirsiz bir zaman sözkonusu. Gerçek ile bir ilgileri de yoktur masalların. Konuşan hayvanlar vardır, (örneğin; Yedi Keçi masalındaki gibi). Prens ve prensesler, sihirbazlar, periler, cadılar, cinler, hayaletler ve ejderhalar vardır masalarda. Birçoğumuzun da fark edeceği gibi, masal yazarları bizlere, daima ‘iyi’nin kazanacağını ve kötünün de cezasını bulacağını mesajını aktarırlar.

Masalarda konu çoğu zaman mucize ve sihire dayalıdır. Sihirli değnekler, -küreler, -yüzükler, -aynalar gibi nesnelere vardır.

Masallar, ilk anlatanı çoğu zaman belirsiz olan hayali anlatılardır. İnanması belki güç ama, masallar önceleri yetişkinler için düşünülmüş idi. Tüm dünyada masal geleneği vardır.”⁽⁹⁾

(Viele Märchen beginnen mit dem Satz: “Es war einmal vor langer Zeit...” und enden mit: “Und wenn sie nicht gestorben sind, dann leben sie noch heute”. Märchen sind also zeitlich nicht begrenzt, also zeitlos. Sie entsprechen nicht der Realität. Es gibt sprechende Tiere (z.B. Die sieben Geisslein). Es gibt auch Prinzen und Prinzessinnen, Zauberer, Feen, Hexen, Kobolde, Geister und Drachen. Wie jeder von uns sicher schon bemerkt hat, wollen uns die Märchenschreiber weis machen, dass immer das Gute siegt und das Böse bestraft wird.

Im Märchen geht es meistens um Wunder und Zauberei. Es gibt Zauberstäbe, magische Kugeln, Ringe, Spiegel usw.

Märchen sind fantasievolle Erzählungen, deren Erfinder meist unbekannt sind.

(8) Kemal Demiray, **Türkçe Çocuk Edebiyatı**, Maarif Basımevi, İstanbul, 1954, s.21.

(9) <http://www.osduedingen.ch/OS-HTML/Texte/literatur/maerchen.htm>.

Kaum zu glauben, aber Marchen waren ursprunglich für Erwachsene gedacht.
In allen Volkern dieser Welt erzahlt man sich Marchen).

Masalların olağanüstü oluşları, onların en temel özelliklerindedir. Gerçek hayatta yaşanması, meydana gelmesi kesinlikle mümkün olmayan mucizevı olaylar yaşanır masalarda. Bununla beraber ne zaman kavramı bellidir ne de mekân. Olaylar daima herhangi bir zamanda ve belli olmayan bir mekanda geçer. Masallardaki bu belirsizlikler, masalların başlarında söylenen tekerlemeler ile belirtilir. Örneğin zamanın belirsizliğini anlatan en bilindik tekerlemelerden birkaçı: ‘Evvel zaman içinde...’, ‘Uzun zamanlar onesinde...’, ‘Bir zamanlar...’ v.s. . Bunlar gibi mekanın belirsizliğini anlatan tekerlemeler de vardır. Bunlardan yine bazıları: ‘Uzak ülkelerden birinde...’, ‘Kafdağı’nın ötesinde...’ ‘Memleketin birinde...’ gibi.

Masalları vazgeçilmez kılan önemli özelliklerinden biri ise, masal sonlarının herkesin gönlünden getiğince mutlu bitmesidir. İyinin, doğrunun, alışkanın daima kazanması, bunun aksine kotunun, hainin, tembelin de cezasını bulması masalları, çocuklar için böylesi vazgeçilmez kılar.

Yapılan açıklamalar ışığında bir derleme yaparak masalları, aşağıda belirtildiği üzere tanımlayabiliriz:

Uzun yıllardan günümüze kadar nesilden nesile aktarılarak süregelen, tamamen hayal mahsulü olan, içinde doğa yasalarının bulunmadığı, aksine doğa üstü olayları, güçleri yaşatan, mantıken imkansız gerçekleştiren, yeri ve zamanı belli olmayan, bağlı olduğu toplum ile ilgili sosyal ve kültürel değerlerine ilişkin okuyucusu ve dinleyicisine birtakım bilgiler aktaran, ayrıca sonu mutlaka mutlu biten, herkesin hak ettiğini bulduğu olayların anlatıldığı hikayelerdir.

şoye bir duşunecik olur isek, aslında masalları masal yapan, çocukları kendisine bu denli bağlayan masalarda geçen olağanüstü olaylardır. Gerçek hayatta gerçekleşmesi

imkânsız ve mucizevî olaylar, cinler, periler, devlerdir masalları böylesine büyülü ve bir o kadar da gizemli kılan. Gerçek yaşamda nerede görülmüş ya da duyulmuş yedi başlı ejderhaların var olduğu; bir dudağı yerde diğeri gökte tek gözlü kocaman devlerin yaşadığı; ya da darda ve zorda kalanların daima yardımına koşan periler?... Dile gelip insan gibi konuşan hayvanlar, bitkiler?... Masalın büyülü bir dünya olmasının nedeni, içinde bu gibi sıradışı ve olağanüstü olayların yer almasından geliyor.

Daima iyinin, doğrunun, dürüstün, çalışkanın hak ettiği değeri ve ödülü kazanması; kötünün, zorbanın, hainin, tembelin ise hak ettiği cezayı bulması, çocukları kendisine bağlayan en önemli özelliklerindedir masalların. Çünkü çocuklar masalarda gelişen olaylar karşısında kendi mantıklarına göre iyiyi ödüllendirir iken, kötünün de cezasını bulmasını ister. Masalların sonunun kendi istedikleri gibi gelişmesi ve sonuçlanması ise, çocuğun masala olan sevgisini ve ilgisini daha fazla artırır.

Enver Naci Gökşen de aynı şekilde kötülerin ve iyilerin hak ettiklerini bulduklarına dair görüşlerini belirtir. Her masalda iyilik ile kötülük karşı karşıya gelir. Hiçbir masalın sonu kötünün zaferi ile bitmez, ve hainler daima gülünç duruma düşerler. Zalim bir hükümdarların cezasız kaldığı hiçbir masalda görülmez. Çocuk, iyilik perilerini pekâlâ, kötüyü cezalandıran, suçsuzu kurtaran kahramanlar olarak düşünebilir. Keloğlan; zekânın, becerikliliğin, iyimserliğin bir örneğidir. (10)

Bu konuya örnek olması sebebi ile en çok bilinen bir – iki masalı aktarabiliriz

“Kırmızı Başlıklı Kız” masalındaki hain kurdun büyük anne ile kızı yemesi sonucunda hainliğinin karşılığı olarak bir avcı tarafından öldürülmesi, kötünün cezalandırılmasına, kız ile büyükannenin kavuşması ise masallardaki mutlu sona bir

(10) Gökşen, **Ön.ver.**, s. 56.

örnek teşkil eder.(11)

Bunun gibi çoğumuzun okuduğu, dinlediği en bilenen masallardan bir diğeri ise “Kül Kedisi” ‘dir. Kötü kalpli iki üvey kız kardeşin, üvey kardeşleri olan Kül Kedisi’ni hor görmeleri, ona kötü davranmaları sebebi ile masalın sonunda ne yazık ki yakışıklı prensle kavuşamazlar. Onların tam tersi bir karaktere sahip olan Kül Kedisi ise, iyi niyetli güzel huylu ve masum olmasından dolayı hak ettiği ödüle kavuşur; yani prensle evlenerek sarayda yaşam boyu mutlu bir hayat sürer.(12)

Sevinç Çokum da, Çocuk Edebiyatı Yıllığı / 1988 adlı eserde yayınlanan yazısında bu görüşü aşağıdaki satırları ile savunarak, düşüncelerini şu şekilde aktarmıştır:

“... masallar bazen gerçekleri ibretli bir hale getirip, kötülere cezasını, iyilere mükâfatını vererek bir çeşit rahatlama aracı olarak ortaya çıkıyor ...” (13)

Bence de masalların sonu, hak edenin hak ettiğini bulması ile bitmeli ki, gelişme ve öğrenme çağında olan çocuklarımız bunları okurken ya da dinlerken iyiyi- kötüyü, doğruyu – yanlış, cezayı – ödülü birbirinden ayırt ederek ne anlama geldiklerini ya da sonuçlarının neler olabileceğini öğrenerek eğitilmiş olsunlar.

Masalların, çocukları sadece eğlendirmek amacı ile yazılmış olduğunu düşünmek çok yanlış olur. Masallar, çocuklar üzerinde birçok olumlu etki bırakmasının yanı sıra, aynı zamanda büyükleri ve küçükleri birbirine yaklaştıran, ısındıran bir vasıtaadır. Çünkü çocuk kendisine masal anlatan annesini, babasını veya yakınına büyük bir

(11) **Kırmızı Başlıklı Kız**, Dünya Çocuk Masalları Dizisi, ABC Kitabevi, İstanbul, 1998

(12) **Kül Kedisi**, Dünya Çocuk Masalları Dizisi, ABC Kitabevi Yayın ve Dağıtım A.Ş., İstanbul, 1998

(13) M. Ruhi Şirin - Sevinç Çokum, **Çocuk Edebiyatı Yıllığı 1988**, Gökyüzü Yayınları, İstanbul, 1988, s.40

dikkatle dinler, onu bu hayal dünyasına götüren bu kişiye karşı sevgi ve saygı duygusu güçlenir, dolayısıyla aradaki bağ da kuvvetlenir.

Masalı başka bir yönden de incelemek gerekirse, masallardan etkilenen kesimin yalnızca çocuklar olmadığı, büyüklerin de bunlardan oldukça etkilenerek birtakım uğraşlar içine girdiklerini görebiliriz. Buna misal olarak, masallardan etkilenerek, onları konu almış, televizyonda ve tiyatrodaki izlediğimiz birçok film ve eseri görebiliriz. Üstelik bunlara rağbet yalnızca çocuklardan da gelmiyor. Yetişkinler de bunları büyük bir beğeni ile izliyor. Bu eserler yetişkinler için aynı zamanda günlük iş hayatının yorgunluğunu üzerlerinden atmak için bir dinlenme ve eğlenme aracı oluyor.

‘Çocukların ayıplamasından, küçümsemesinden korkmayarak itiraf edelim ki, masal, büyükler için de bir ihtiyaçtır. Hele zamanımızda, katı ve biteviye olan günlük iş hayatında yorulan, hayalden mahrum kalan insan oğluna masal, eğlendirici, avutucu, <reolite ötesi> bir alemdir. Bugün, Shakespeare’in ‘Bir Yaz Gecesi Rüyası’ adlı masalı hala dünya sahnelerinde yer almaktadır. <Feerie> denilen tiyatro nevinin kahramanları cinler, periler değil midir? Ünlü artistlere hazırlatılan masal filmlerine hepimiz koşa koşa gitmiyor muyuz?

Danimarka’da kendisinin ve masal kahramanlarının büyük heykellerine rastladığımız Andersen’i küçükler kadar büyükler de okumaktadırlar. <Comtes de Segur, Çocukların Balzac’ıdır> sözü kuru bir vecize değil, gerçeğin ifadesidir. J. Duval’in konusu bir masal olan ‘Bu Akşam Semerkant’da’ adlı piyesi modern piyesler arasında değerli bir yer almadı mı? Örnekleri çoğaltmak o kadar mümkün ki!’ (14)

Bu gibi gerçeklerden yola çıkarak, masalların yalnızca çocuklara hoşça vakit

(14) Kemal Demiray, **Çocuk Edebiyatı Antolojisi**, Maarif Basımevi, Ankara, 1957, s.59-60

geçirtmek amacı ile yazılmadığı, aynı zamanda gerek çocuklara gerek yetişkinlere yönelik eğitici ve kültürel boyutunun da bulunduğu gerçeği kabul edilmelidir.

Masalların, aslında yetişkinler için ortaya çıktığını savunan H.Lâtif Sariyüce'nin de, bu konudaki görüşleri, masalların gerçekte çocuklar için yaratılmadığı yönündedir. 'Geçmişte masallar çocuklar için değil büyükler için vardı. Büyükler için var olmuşlardı. Geçmiş yüzyıllarda masallar evlerde, konaklarda, hanlarda, kahvehanelerde, uzun yolculuklarda başlıca anlatı aracı idiler. Zamanla sosyal yaşamın değişmesi ile itile itile çocukların sevgi çemberinde bugünkü yerlerini aldılar'.⁽¹⁵⁾

1.2. Masalın Özellikleri Nelerdir?

'Masalların en önemli özelliği, kahramanlara ve mekâna ilişkin üslup ile anlatım tarzının, konuda olduğu kadar biçimde de masala özgü nitelikleri belgelerler olmasıdır. Bazı dil özellikleri masalları öteki anlatım türlerinden ayırır: hızlı, kısa ve yoğun anlatım ile masal fiileri "miş"li geçmiş zaman, şimdiki zaman, ya da geniş zamanla anlatılır, "di"li geçmiş zaman kullanılmaz. Masalların önemli bir üslup ve anlatım niteliği de, her masalda aynı kalabilen tekerlemelerin var olmasıdır. Söz kalıpları, küçücük konu kalıpları (motifler) masaldan masala değişmekle beraber, masallarda milletler arası ortaklık sağlayan genişçe konu kalıpları görülebilmektedir.'⁽¹⁶⁾

Masalların yapısal özelliklerinin yanı sıra işlevsel özellikleri de çok önemlidir. Masalların bu yönü, çocukların gerek iç dünyalarının aydınlanmasına yönelik yardımcı olur, gerekse farklı toplumların kültürleri, yaşam biçimleri gibi önemli

(15) Çocuk Yayınları Sempozyumu -Bildiriler- Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, 1981, s.59

(16) www.folklor.org.tr/turkish/edebiyat.htm

değerleri hakkında bilgilenmelerini sağlar. Masal okuyan kişilerin bilmedikleri, tanımadıkları ve yabancıları oldukları farklı kültürler hakkında, bilgilendiriliyor olmaları, masalların eğitici yönünü ortaya koymuş olur. Bir köprü görevi üstelenerek kültürler arası farklılıkları aktarıyor olmasından dolayı da, masalların bir eğitim aracı olduklarını söylemek yanlış olmaz.

Kemal Demiray da bu görüşü savunan yazarlarımızdan birisidir. Ona göre de, masalarda yalnızca bir konu anlatılmaz; ulusların düşünüş, duyuş, inanış ve davranış tarzları da yansıtılır. Bundan başka masallar; nezaket, alçak gönüllülük, iyilik etme, düşmanlık karşısında cesaret gösterme gibi erdemleri de aşırlarlar.⁽¹⁷⁾

Gerçekten de öyledir. Çünkü birçok masamızda, saydığımız bu güzel huyları yansıtan davranış biçimlerini görmek mümkündür. Buna ilişkin ‘Limon Kız ile Şehzade’ masalından bazı bölümleri örnek olarak gösterebiliriz:

“Bundan çok zaman önce, memleketin birinde iyilik sever bir padişah varmış. O kadar iyilik sever bir insanmış ki bu padişah, iyiliği dillere destanmış. Yoksullara ramazanlarda yiyecek, bayramlarda giyecek dağıtır; gariplerin kimsesizlerin gönlünü almış. Yılda bir gün de sarayının karşısına yaptırdığı çeşmenin bir musluğundan yağ, bir musluğundan bal akıtır; herkesin hayır duasını almış.”⁽¹⁸⁾

Bu masal, çocuğa iyilik etme, alçak gönüllü olma adına aktarılabilecek örnek masallardan birisidir. Çünkü masalda da bahsedildiği gibi, devletin en üst mertebesinde

(17) Kemal Demiray, **Açıklamalı Çocuk Edebiyatı Antolojisi**, İnkılap ve Aka Kitap Evleri, İstanbul, s.7

(18) **Türk Masalları II**, Serhat A.Ş., Çocuk Klasikleri Dizisi:47, İstanbul 1991, s. 7

olan padişahın, halkına böylesi iyilikler etmesi, örneğin yoksullara yardımlarda bulunması, gariplerin gönlünü alması, yağ ve bal akan çeşmeler yaptırarak halkın hayır duasını alması, masalı dinleyen çocuğa iyi bir örnek teşkil eder. Çocuğun buradan çıkartacağı önemli dersler vardır. Hangi konum ve statüde olur isek olalım, kendimizden güçsüzlere, yardıma muhtaçlara daima yardımcı olmalıyız. Hem onların ihtiyaçlarını gidererek sıkıntılarının bir nebze azaltmış olduğumuzu görüp mutlu oluruz, hem de bu sayede onların hayır dualarını alırız.

Yine aynı masalın başka bölümlerinde, iyilik yapmanın karşılığının daima yine iyilik olarak geri döneceğine ilişkin örnek satırlar da bulmak mümkündür:

“... Şehzade, yola çıkarak yürümeğe başlamış. Çok geçmeden dağın arkasına varmış... Biraz sonra bir köşe başında zincirlerle ağaçlara bağlı at ile köpeği görmüş. Köpeğin önündeki otu, atın önüne, atın önündeki eti de köpeğin önüne koyarak oradan uzaklaşmış. Biraz sonra karşısına iki kapı çıkmış. Açık kapıyı kapamış, kapalı kapıyı da açarak içinden geçmiş ve devin meyva bahçesine girmiş...

Tam bahçe kapısına yaklaştığı zaman, dev, bahçesinden limonların koparıldığının farkına vararak, yeri göğü inleyen sesi ile bağırmış:

‘Tutun kapılar! Şu oğlanı tutun!’

Açık kapı dile gelip deve cevap vermiş:

‘Ben kaç yıldır kapalı duruyordum. Kimse bana halin nedir diye sormadı. Bu delikanlı beni açtı, biraz ferahladım. Ben onu tutamam! Güle güle gitsin!’

Şehzade kapıdan rahatça geçmiş.

Dev bu sefer at ile köpeğe seslenmiş;

‘At! Köpek! Şu oğlanı tutun! Bırakmayın!’

At ile köpek birlikte cevap vermişler:

‘Biz onu tutmayız. Yıllardan beri birimize zorla et, birimize de ot yediriyorsun.

O bizi bunlardan kurtardı. Etle otun yerini değiştirdi. Allah ondan razı olsun.

Biz ona fenalık yapmayız.’

Şehzade, atla köpeğin önünden de geçmiş...” (19)

Yaptığımız iyilikler karşımıza günün birinde daima iyilik olarak geri döner. Bu da masaldaki bu satırlar ile oldukça etkili vurgulanmıştır.

Masallar, özellikle 5-6 yaş dönemlerindeki çocuklar için oldukça önemlidir. Çünkü bu yaşlarda masallar çocukların ilgisini çeken alanların başında gelir. Bu vesile ile de çocuğun dünyasına kitaplar da girmeye başlamış olur. Dolayısı ile çocuk, masallar aracılığı ile kitaplarla tanışır. Anne ve babalar, çocuklarına masal okuyarak veya anlatarak onların hayal dünyasının gelişmesinde birinci derecede etkili olmuş olurlar. Bu kitaplar çocuğun toplumsallaşmasına yardımcı olduğu gibi, çocuğun yaratıcı düşünmesini de sağlar.(20)

Bu durum karşısında da, masalların önemi ve çocuk üzerindeki etkisi küçümsenmemelidir. Çocuk eğitimi ve gelişimi üzerine aktarılan bu bilgilerden de anlaşılacağı üzere masallar, çocukları eğitime hazırlayan ilk adım sayılırlar. Bu nedenden dolayı da masalların, gerek çocuğa okuma alışkanlığı kazandırmak, gerekse ufkunu ve hayal dünyasını genişletmek adına çocuklardan uzak tutulmaması, aksine yetişkinlerin çocukları için bu durumu iyi değerlendirmeleri gerekmektedir.

Gelişim çağındaki çocuklar, kendi içlerinde birtakım psikolojik problemler yaşayabilmektedirler. Bu problemler kimi zaman karmaşık boyutlar da kazanabilmektedir. Ancak masallar, çocuğun karmaşık iç dünyasının kapılarını aralayarak ona yardımcı olabiliyor. Çocuk, nedenlerini anlayamasa da hayal kırıklıklarını, haksızlıkları, bazı durumlar karşısında karar vermesi gerektiğini kabul etmek zorundadır. Böylesi durumlar ile karşılaştığında ise, adaletli bir çözüm arayışı içine girer. Çocuk, kendini aşan problemlerle mücadele etmeyi ve onları yok etmeyi öğrenmelidir. Masallar işte bu noktada, çocuğun iç dünyasına uzanarak, onun içinde

(20) http://cocuksitesi.virtualeve.net/egitim/gelisimde_oyunl.htm

yaşadığı çatışmaları yenmesine yardımcı olur. Yaşadığı bu çatışmalara ilişkin masallar çocuğa yol gösterici olabiliyorlar.

‘Masalların, çocukların gelişimlerine yönelik faydalı ve eğitici olan yönü, problemleri ve tehlikeleri sadece anlatmak ya da göstermek ile kalmaz, aynı zamanda bunların çözülebilir olduklarını da gösterir. Masallar çocuklara, kendilerinin henüz farkında olmadıkları korkularını tanımlarına ve onlarla mücadele etmelerini de öğretir....

Çocukluklarının ilk yıllarında, birçok bilmedikleri ve anlayamadıkları duygular ile karşılaşır çocuklar. Bu dönemlerinde henüz algılayamadıkları bu duyguları, birbirleri ile mantıklı bir şekilde ilişkilendirebilecek düzeyde de değildirler. Çocuk, bu noktada iç ve dış dünyasında bir karmaşa yaşayabilmektedir. Şayet bu karmaşalar karşısında çocuğun elinde mantıklı bir açıklaması yok ise, bu karmaşayı ancak hayal gücü sayesinde düzene sokabilir. Bu konuda da masallar, onlar için önemli birer yardımcıdır....’ (21)

Masalda gelişen olaylar karşısında, çocuğun kendi kafasında belirlediği adalet anlayışı, masalın sona ermesi ile gerçekleşmiş olur. Daima iyilerin kazanarak, kötülerin de cezalandırılması çocuktaki adil düzene karşı olan güveni güçlendirmiş olur.

Örneğin ‘Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler’, ‘Hansel ve Gretel’, ‘Kül Kedisi’ gibi en çok bilinen masallardaki son, daima iyi yürekli, iyi niyetli olanların kazanması ve ödüllendirilmesi, kıskanç ve kötü kalplilerin de cezalandırılmaları ile sonuçlanır. Masalarda istenen ve beklenen sonun gerçekleşmesi, çocuğun kafasında ulaşmak istediği neticeyi gerçekleştirmiş olur. Yapılan kötülüklerin ve haksızlıklar mutlaka

(21) <http://home.t-online.de/home/guenter.joergenshaus/schnee2.htm>

cezasını bulacağını; iyilik, doğruluk, çalışkanlık ve cesaretin de başarı ve mutluluğu getireceğini öğrenir çocuk masallar aracılığı ile.

Okuduğu bu masal ile çocuk, kendine güvenmeyi ve hayatta karşılaşılabileceği zorluklar ile mücadele etmesi gerektiğini öğrenir.

Okuduğumuz, duyduğumuz, bildiğimiz ve de bilmediğimiz daha binlerce farklı masal olduğunu düşünecek olur isek, çocukların bu masallardan öğrenebilecekleri daha bir çok duygu ve düşüncelerin olacağını bilmek güzel.

Birçok masala konu olan olayların, eski çağların da izlerini taşıyor olması sebebi ile okuyanlara geçmişe ait yaşamlar, hayat koşulları, kültürler ile ilgili de bazı bilgiler öğretir. Tahmin edileceği üzere, çocuklar için, eski çağlar hakkında kalın kalın tarih kitapları açıp okumak oldukça sıkıcı ve zor gelir. Oysa ki masallar, eğlendirici, hoşça vakit geçirme özelliğinin yanı sıra, geçmişin de izlerini taşıyarak, okuyan için bir eğitim unsurudur da aynı zamanda.

Folklorumuz üzerine, çeşitli dillerde otuza yakın eser vermiş olan Macar Profesörlerinden İgnats Konoş da masallar için şunları söylüyor:

“Masallar hem eski çağların dinini ve bu dinlerin nasıl olduklarını, hem de geçmiş zamanlarda yaşayanların edebiyatını, yazılmış tarihlerden ziyade anlatır. Masal dediğimiz şey, her milletin ayine-i devranıdır. Bu aynaya bakacak olursak hem eskilerin adetlerini, hem kadim çağların ahlakını da görmüş oluruz.” (22)

Hakikaten de masallar, ait olduğu ulus ile ilgili sanki bir ayna görevi üstlenirler.

(22) Demiray, **Ön.ver.**, s. 52-53

Çünkü masallar, insanların hayat tecrübelerinin, yaşam koşullarının dışı vurumudur. Topluma ait yaşam biçimlerini, şartlarını her masalda görmek mümkündür. Bu konuya ilişkin örnekleri, ilerleyen bölümlerde, Türk ve Alman masalların karşılaştırılması ile daha net bir biçimde anlamak mümkün olacaktır.

Her ulusun kendine özgü kültür değerleri olduğu kabul edilir ise, bu farklı değerler tabiatı ile masallara da yansır. Dolayısıyla da çocuklar, dünya uluslarının düşünüş, duyuş, inanış ve davranış tarzlarını masallar vasıtasıyla öğrenmiş olurlar. Kısacası; masal okuyan, dinleyen veya izleyen çocuk hatta yetişkin, masal dinlerken aynı zamanda yabancı ulusların kültürleri ile de tanışmış olur.

“Kişi nasıl kendi diliyle başka milletlerin fertlerinden ayırt ediliyorsa, davranışlarındaki özelliklerle de içinde yaşadığı topluluğun damgasını taşır. Masalın kişileri de bu kanunun dışında kalmamışlardır. Türk masalları, içindeki kişilerin, yabancılardan çok bizim aşına olduğumuz nişanlarıyla de başka milletlerin masallarından ayrılır.”(23)

Kültür olgusu çok geniş kapsamlı bir değerdir. Tarihî, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddî ve manevî değerlerdir.(24) Bu değerler toplumdan topluma farklılık gösterir. Çünkü her toplumun kendi inançları, töreleri, örf ve adetleri doğrultusunda yaşadığı bir geçmişi vardır. Toplumların kendilerine özgü yaşadıkları geçmişleri, onların yeni nesillere aktardıkları kültürel miraslarıdır. Bu kültürel miras; kıyafetten, yeme-içmeye, söylemlerden, barınma şekillerine, ulaşımdan, haberleşme şekillerine kadar birçok değeri içine alır. Her toplum masallarını kendi kültürel değerleri doğrultusunda işler. Dolayısı ile her ulusun masalında, o ulusa ait geçmişi, yaşam koşulları, inançları hakkında da bilgi edinmek mümkündür. Bu da, masal dinleyen veya okuyan kişinin kültür hazinesinin gelişmesine, kendi kültür

(23) M. Ruhi Şirin, **Çocuk Edebiyatı Yıllığı-1987**, Gökyüzü Yayınları:1, İstanbul, s.113

(24) <http://sozluk.halici.com.tr/arama.asp>

değerlerinden başka var olan yabancı kültürleri de tanmasına yardımcı olur. Dolayısıyla da kişinin masal sayesinde ufku genişlemiş olur.

Masalların çocuklar üzerinde olumlu etkisi olduğunu savunan yazarlarımızdan Enver Naci Gökşen de, masalların bir sanat, eğitim, öğretim aracı olduğunu savunarak, çocukta ana dilin kavranmasına, gelişmesine, hayal gücün zenginleşmesine büyük katkıları olduğunu dile getirir. Bu konudaki görüşlerini şu şekilde sürdürür: ‘Henüz okuma yazma bilmeyen okul öncesi çağındaki yavruların başlıca fikir ve duygu besinini masallar teşkil eder. Masallar sayesinde ki çocuk ana dilinin kelimelerini, kullanma yollarını, halk dilinde yaşayan canlı söz cevherlerini kolaylıkla kavramaya ve bir gün, doğrudan doğruya okuyabilmek üzere, okuma isteğini duymaya başlar. Çocuk, masal sayesinde insan tiplerini ve çeşitli karakterleri de tanır.’⁽²⁵⁾

Masalların olumlu özellikleriyle ilgili bu görüşü savunan benzer bir görüş de Pertev Naili Boratav’dan geliyor:

“Çocuğa ana dilinin, bir işçi elindeki alet gibi nasıl kullanıldığını ilk öğreten, ona bu dilin türlü hünerlerini: kıvraklığını, zenginliğini, inceliğini ilk gösteren masaldır.”⁽²⁶⁾

Boratav’ın bu düşüncesine katılmamak mümkün değildir. Hakikaten de bir gerçektir bu; çocukların ilk tanıştıkları kitaplar masal kitaplarıdır. Dolayısı ile de bu onların ilk eğitim araçları olur. Çocukların masallar aracılığı ile, gerek dinledikçe gerekse bu kitapları okudukça, dillerini kullanma kabiliyetleri oldukça gelişir. Bunun nedeni ise kelime hazinelerinin okudukları kitaplar sayesinde gelişiyor ve zenginleşiyor olmasıdır. Kelimelerin kullanım yerlerine, şekillerine, biçimlerine ilişkin değişik

(25) Gökşen, **Ön.ver.**, s.54

(26) Şirin, **Ön.ver.**, s.113

kullanım imkânlarını öğrenme şansına sahiptir çocuk kitaplar sayesinde. Çocuklarda böylesine güzel bir alışkanlığın kazanılmış olması demek, onların gerek bilgi gerekse kelime hazinelerinin gelişme içinde olduğu anlamına gelir.

Masalların, çocukların gelişimlerine bulunduğu olumlu katkılarının olduğunu düşünen yazarlarımızdan Oğuz Tansel de yine, masalın çocukların gelişimi üzerinde ne denli önemli bir yere sahip olduğunu savunur. Aynı şekilde o da, masalların çocuklara ve gençlere kitap sevgisi, okuma alışkanlığı, ana dilin incelikleri öğrenme fırsatı verdiğini savunarak görüşlerine şu şekilde devam eder:

Masallar, çocukların bilincine iyiliği, doğruluğu, güzelliği, cezasız, notsuz, yerleştirir. Masal kahramanlarının özellikleri olan korkusuzluğu, atılganlığı, becerikliliği, güçlükleri yenmeyi benimsetip aşlar çocuklara. Bütün yaratıkları sevmeyi, kötülüklerin cezasız kalmayacağını öğretir.” (27)

Çocukların masalları bu denli severek okuyor olmalarında yatan önemli bir neden de, masal kitaplarının eğitim boyutu olmasına rağmen, bir ders kitabı olmamasıdır. Çocuğun, masallardan edindiği bilgiler, sonuç itibari ile tamamen kendisinin değerlendirmesi ile sınırlıdır. Yani bunları öğrenip öğrenmediği veya neler öğrendiği konusunda kimseye bir hesap vermek durumunda değildir. Ayrıca masal kitaplarından edindiği bilgiler ile ilgili, herhangi bir sınamaya veya not ile değerlendirilmeye tabi tutulmayacaktır. Bu da çocuk psikolojisinde bir rahatlama sağlar. Kendisini baskı altında hissetmediği için, tamamen kendisi ve okuduğu masal ile baş başa kalarak bunun keyfini çıkarır.

Masal kitapları, okullarda okutulan bir ders kitabı değildir fakat, yukarılarda da değindiğimiz üzere, çocuğa yine de öğrettiği bir çok şey vardır. Oğuz Tansel'in de belirttiği gibi, hayat dersi sayılacak olan bazı değerleri öğretir çocuklara.

(27) Oğuz Tansel, **Çobanla Bey Kızı, Masallar 1**, İstanbul 1985, s.9

Korkusuzluğu, atılganlığı, becerikliliği, güçlükleri yenmeyi benimsetir; bunlarla birlikte sevgiyi aşlar çocuklara. Kötülüklerin cezasız kalmayacağını öğretir.

Masalların böylesine olumlu, yapıcı ve eğitici özelliklerinden dolayı çocuklar için nedenli vazgeçilmez olduklarını kabul etmek gerekir. Hasan Latif Sarıyüce, çocuk Yayınları Sempozyumu'nda yaptığı bildirisinde bu gereklilikten şöyle bahsetmiştir: 'Çocuklar bir yandan deneyimlerle gerçek yaşamı kavramaya çalışırken, öbür yandan zengin bir düş dünyasında yaşarlar. Masallar çocukların renkli ve düş dolu his dünyaları için ana sütü kadar gerekli gereçlerdir.'⁽²⁸⁾

'Masalın yararlı yönleri sayılamayacak kadar fazladır. Bunlardan bazılarına değinmek gerekirse, yararlı yönleri ile ilgili şöyle bir sıralama yapılabilir

a) Masal, çocuğa dinleme, anlama, dinleyerek anlama, anlatma yeteneğini kazandırır.

Bu konuyu çocuk eğitimi ile karşılaştırabiliriz. Eğitimde de önce dinleme öğretilir. Dinleme - öğrenme- öğretme. Üçü birbiriyle bağıntılıdır. Yani masallar çocuk eğitimine hizmet etmektedir.

b) Masal, çocuğa tarih bilinci aşılar.Tarihi bilgiler verir. Çocuk çoğu şeyleri masallardaki tarih açıklamalarından öğrenir.

c) Masal çocuğa eski zamanlardaki halkın sosyal yaşam düzeyini ve eğitim düzeyini öğretir.

d) Masallar çocuğa kıyaslama yeteneğini geliştirme yolunu sağlar.

(28) Çocuk Yayınları Sempozyumu ..., s.59.

e) Masalların eğlendirici yönü de göz ardı edilemeyecek bir gerçektir. Çocuk masallarla eğlenir, onun gerçek besini odur o çağlarda. Yerine göre güler, kahkahalar atar. Alay eder yerine göre, Yedi başlı devlere, onları yenen kahramanlara kahkahalarla güler. Bu da masalın eğlendirici yönüdür.

f) Bir de masalda ahlâki eğitim vardır. Çocuk çoğu ahlâk kurallarını masallarla öğrenir. Masallardaki telkinler çocuğu eğitir.’ (29)

Almanya’da bulunan Lauterbad Çocuk Eğitim Merkezi’nin Internette yayınlanan sayfasında, eğitimci Joachim Neumann-Heyme’nin, ‘Halk masalları bütün bir hayat için nasıl bir anlam taşıyabilir?’ (Was können die Volksmärchen für das ganze Leben bedeuten?) başlıklı yazısında, masalların çocukların gelecekteki yaşamları için ne denli önemli olduklarından bahsediyor.

“Masallar, yalnızca hoşça vakit mi geçirmemizi sağlıyor, yoksa ruhumuzu da tüm yaşantımız süresince derinden etkileyerek, ona bir getiri sağlayacak mı? Grimm masallarında birçok cevher bulmak mümkündür. Masalarda işlenen motifler ile adaleti, düzelen talihi ve umut ışığını anlatan konular, çocuklarımıza aktarabildiğimiz taktirde ruhlarının derinliklerine işleyerek bir yaşam boyu etkisini gösterir”. (30)

(Sind die Märchen nun aber nur ein schöner Zeitvertreib oder haben sie, als Seelennahrung, nicht doch eine tiefe, auf das ganze Leben hin ausstrahlende Wirksamkeit?

Es gibt viele, viele Schätze in den Grimm’schen Märchen zu entdecken.

Motive und Vorbilder von Gerechtigkeit, Schicksalsausgleich und

(29) Türkân Kuzu, “Almanya’da ve Türkiye’de Sanat Masalları”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir 1987, s.46-51.

(30) http://www.kinderheim-lauterbad.de/laublick/00_maer.htm.

Hoffnungslicht, die in den Tiefen der Seele durch ein ganzes Leben wirken können, wenn wir diesen Erzählstoff den Kindern nahe bringen).

Joachim Neumann-Heyme, bu görüşü ile masalların çocuklar üzerindeki işlevsel değerlerinin önemini dile getirmiştir. Heyme'ye göre, gelişme çağındaki çocuklara aktarılan masalların etkileri, kendisini çocuklar üzerinde yaşamları boyunca gösterecektir. Bu oldukça doğru bir düşüncedir. Masallar, çocuklar üzerindeki etkilerini bir yaşam boyu taşırlar. Çünkü çocuklar masallardan öğrendikleri üzere, haksızlıklara, adaletsizliklere, kötülöklere karşı daima mücadeleci bir tutum içinde olacaklardır. Böylesi olumsuzlukları yok etmek için savaşmaktan yılmayacaklardır. Hedeflerine, amaçlarına ulaşmanın yolunun mücadele etmekten geçtiğini öğrenmişlerdir masal aracılığı ile. Buna göre de yaşamları boyunca hedef ve amaçları uğruna mücadeleci olacaklardır. Çünkü bilir ki, çalışmak, azimli olmak, kendine güvenmek ve cesur olmak tüm güçlüklerin üstesinden gelen önemli değerlerdir.

Masallar hakkında oldukça önemli ve geniş bir bilgi birikimine sahip eğitimci ve yazarlarımızın yaptıkları bu açıklamalar sonucunda, masalların çocuklar üzerinde nedenli önemli eğitici bir etkiye sahip olduğunu öğreniyoruz. Çocuklara masallar aracılığı ile okuma ve dinleme alışkanlığı aşılayarak, bunlara paralel olarak anlama ve öğrenme kabiliyetlerinin güçlenmesine yardımcı olmak mümkündür.

Böylesi önemli nedenlerden dolayı da ebeveynlerin çocuklarına masallar anlatarak veya okuyarak, onlara birçok olumlu ve önemli etkiler aşlamak mümkündür.

2. MASALIN ÇEŞİTLERİ

2.1. Sanat Masalları

Sanat- ve halk masalları arasındaki en belirgin farklılık, sanat masallarının halk masalları aksine, kaynağının biliniyor olmasıdır. Bir başka deyişle masalı yazan kişinin, yazarın belli olmasıdır. Ayrıca sanat masallarının ortaya çıkış amaçları da vardır. Bunlar, okuyucuya (çocuklara) belli şeyleri masal aracılığı ile aktarmak ve öğretmektir. Konuları, halk masallarına kıyasla daha gerçekçidir, zaman ve mekân kavramları daha belirgindir. Bunların aksine halk masallarında ne zaman kavramı, ne de mekân kavramı vardır ve bir belirsizlik söz konusudur.

‘Sanat masalı, belli bir yazar tarafından, belli bir amaca yönelerek, modern yaşayış görünümlerine, ruhsal yönden karmaşık insan tiplerine, yer yer süslü betimlemelere, üstü kapalı görüşlere yer veren sanat açısından değerli, yazarın kalem ustalığını göstererek yazılı olarak sunduğu nesnel ve kişisel bir anlatı türüdür.’ (31)

Sanat masallarında yazarlar, olayları kendi düşüncelerine uygun doğrultuda yönlendirip sonuçlandırabilirler. Olaylar ve kahramanlar yazarların kendi hayal ürünlerine mahsustur. Yazarlar, masalların kahramanlarını veya olayları kimi zaman gerçek hayattan da seçip aktarabilirler. Buna bir örnek olarak “Kibritçi Kız” masalını gösterebiliriz. Masaldaki kibritçi kız, günümüzde ve özellikle ülkemizde bize hiç de yabancı olmayan bir kahramandır. Bugün dışarı çıkıp arasak, birçok sokakta karşımıza çıkar nice kibritçi küçük kızlar. Bunları kibrit satmaya çalışan kız olarak değil de, aynı şekilde, dondurucu soğukta mendil, sakız satmaya veya bozuk bir tartı ile buz gibi betonda oturmuş geleni geçeni tartmaya çalışan küçücük yavrular olarak tanırız bizler.

Buna benzer daha birçok, yaşadığımız gerçek olayları işleyip yansıtan sanat masalları mevcuttur.

(31) Kuzu, **Ön.ver.**, s.10

Sanat masallarını halk masallarından ayıran en belirgin özellik; sanat masallarında halk masallarının aksine, yazarın belli olmasıdır. Bu da yazara, kendi düşüncelerini, görüşlerini, doğrularını masallar ile aktarabilme imkanı sağlar. ‘Bu farka, sanat masallarının telif oluşları da diyebiliriz. Halk masallarının kimin tarafından yaratıldığı belli olmadığı gibi, nesiller boyunca ağızdan ağza geçerek gelişip olgunlaşmış, orijinallik kazanmışlardır. Fakat halk masallarıyla sanat masalları arasındaki en büyük fark her iki çeşidin maksatlarından doğar. Halk masallarında sadece bir olayı hikaye etme endişesi vardır; her hangi bir ahlaki sonuca ulaşırsa da asıl amaç bu değildir, bu amaç tesadüfidir. Bazen hiçbir sonuç çıkarılamayabilir de. Sanat masallarında ise daha çok bir gaye vardır. Çoğunlukla bir fikrin telkini, bir şeyin hicvedilmesi, cemiyetin tenkidi düşünülebilir.’⁽³²⁾

Sanat masallarındaki eğitici boyut ile, çocuğa iyi ve doğruyu öğretmek amaç.

Örnek olarak, ‘Tavşan ile Kaplumbağa’ masalında⁽³³⁾ görüldüğü üzere, bu masalda çocuklara anlatılmak istenen bir mesaj vardır: Rakibini hiçbir zaman küçümsememeli kendini ondan üstün görmemelisin. Hedefine ulaşmaya kadar, tedbir kesinlikle bırakılmamalı, aksi takdirde amacına ulaşman imkânsızlaşabilir. Kendinden zayıf gördüğün rakibin, gayreti, çabası ve azmi ile senin ulaşmak istediğin amacına senden önce ulaşarak, senin kaybetmene neden olabilir.

Sanat masallarının sonu çoğu kez yazarının öğüt verici ya da masala açıklama getiren sözcükleri ile biter.

(32) Demiray, **Ön.ver.**, s.14-15

(33) Ayten Gürer, **Tavşan ile Kaplumbağa**, La Fontaine Masalları Dizisi 9, İstanbul 2001

“Güçlüler, güçsüzlere; varlıklılar yoksullara yardım etmelidir. Yoksa onların başına gelen darlık, kendi başlarına da gelebilir.”⁽³⁴⁾

Sanat masalının halk masalına kıyasla eğitici ve öğretici yönü daha baskındır. Bunun sebebi ise yukarıda da anlatılmaya çalışıldığı üzere, çocuğa verilmek ve öğretilmek istenen mesajın baştan belli olmasıdır. Yazar da kendi kalem ustalığı ile, henüz gelişme ve öğrenme çağında olan çocuklara, bazı mesajları masallar aracılığı ile sunarak, bir anlamda onları zihinlerini çalıştırmaya, düşünmeye ve yorum yapmaya yönlendirmiş olur.

Gelişme ve öğrenme çağındaki bir çocuk, kendisine sunulan bilgileri çok çabuk ve de hızlı bir şekilde algılamaya, kavramaya ve öğrenmeye açıktır. Bu sebepten dolayı da onlara iyiyi, güzeli ve doğruyu en hoşlandıkları, en sevdikleri biçimde aktarmak, daha doğrusu onları bu vasıtalar ile eğitmek hem çocuk için bir zevke hem de ebeveynler ya da eğitimciler için aynı anlamda bir zevke dönüşebilir. Karşılıklı sevgi çerçevesi içerisinde birlikte hoşça vakit geçirmenin yanı sıra, en değerli varlığımız olan çocuklarımızı da eğitmiş oluruz.

2.2. Halk Masalları

Halk masalları, uzun yıllar öncesinden yakın günümüze kadar sözlü olarak aktarılacak ulaştan bir anlatı türüdür. Prof. M.Şekip Tunç, insanların mantıklı bir düşünme disiplinine erişmezden evvel, duygu ve hayal disiplini içinde uzun devirler geçirdiğini ve masalların da bu devirlerden kalan artıklar olduğunu savunur. Bu itibarla da masalların, insanlığın çocukluk devrine benzettiği eski dönemlerden kalan yadigârlar olduğunu düşünmektedir.⁽³⁵⁾

(34) Kuzu, **Ön.ver.**, s. 31

(35) Demiray, **Açıklamalı Çocuk Edebiyatı**, s. 52

'Halk masallarının çok eski bir geçmişi olduğunda şüphe yoktur. Bugün bir ulusun tespit edilmiş bulunan bir masalına, memleketin değişik bölgelerinde rastlanması, hatta aynı masalın pek az ayrılıkla başka başka uluslarda yaşamakta olması, bunların geniş alanlara yayıldıklarını, dolayısıyla çok eski bir geçmişin malı olduklarını gösterir.

Demek, masal, ilk insan topluluklarından doğmuştur. Önceleri ataların kahramanlıklarının küçük toplulukta anlatılması ile başlamış, kahramanlıklar ve bunlarla ilgili olaylar, ağızdan ağıza geçerek, topluluğun genişlemesiyle birlikte yayılarak, aileden klana, klandan kabileye, kableden de daha büyük birliklere ve sonunda uluslar dediğimiz geniş insan topluluğuna ulaşarak, ona mal olmuştur. Görülüyor ki, masal, doğuştan bir kişinin malı iken, hafıza ve çevre değiştirdikçe, söyleyen unutulmuş, sonuçta masal, toplumun malı olmuştur. Kendisini yaratan kişinin etkileri silinince, onun yerine toplumun duyguları, düşünceleri, ruh hali bütün masalı sarmıştır.' (36)

'Kaynağı neresi olursa olsun Avrupa'da görülen masallara dünyanın her yerinde rastlama olanağı vardır. Bunun nedenlerinden biri göçler sonucu kimi masalların gidilen yerlerde sözlü olarak yayılmış olmasıdır. Kabilelerden kaçırılan kadınlar, köleler, savaş esirleri, tacirler, din adamları, gemiciler de bu yayılmada etkili olmuşlardır. Bu yeni çevrelere gelen masallar yeni masalcıların ağzında yeni bir renk, yeni bir etki kazanırken kimileri de bayağlaşmışlardır. Eğer masallar karayoluyla ülkeden ülkeye geçmişse çok değişmiş, deniz yoluyla bir ülkeden bir başkasına aktarılmışsa az değişikliğe uğramıştır. Bazen iki masalın birbiriyle, bazen de eski bir masalın bir yenisiyle kaynaştığı da olmuştur.' (37)

(36) Naki Tezel, "Türk Halk Edebiyatında Masal", **Türk Dili Aylık Dil ve Edebiyat Dergisi**, cilt XIX, sayı 207, 1 Aralık 1968, s.449.

(37) Demiray, **Açıklamalı Çocuk Edebiyatı**, s.97

Farklı ulusların birbirleri ile böylesi kaynaşmaları sonucunda, değişik ülkelere ait masalların motifleri de birbirleri ile benzer özellikler gösterebilmektedir. ‘Sıklıkla karşılaşılan bir durumdur, farklı uluslara ait masalların birbirleri ile benzerlik göstermesi. Ancak bu benzerliklere rağmen, masallar yine de kendi ulusunun karakterlerini taşırlar’⁽³⁸⁾

‘Orta Asya’da engin bir geçmişi olan Türklerin masallara katkıları olduğundan şüphe edilemez. Ayrıca Anadolu’ya göç eden, Arap yarımadasından Viyana’ya kadar yayılan Türklerin çeşitli masalları gittikleri yerlere götürmeleri, yaymaları da doğal bir sonuçtur.’⁽³⁹⁾

Halk masallarının en belirgin özelliği, sanat masallarında olduğu gibi, herhangi bir yazara ait bir eser olmamasıdır. Yani, belli bir yazar tarafından kaleme alınmamışlardır. Belli bir yazar tarafından meydana getirilmedikleri için de, herhangi bir amaç ya da kaygı güdülmemektedir halk masallarında.

Halk masallarında sanat masallarının aksine oldukça geniş bir hayal gücü sözkonusudur. Masal kahramanları olarak, sıklıkla olağanüstü yaratıklar ile karşılaşılır. Dev anaları, peri kızları, yedi başlı dev ejderhalar, insan yiyen yaratıklar, cinler, periler gibi bir çok doğaüstü varlıklar söz konusudur. Bu varlıklar aynı zamanda da olağanüstü güçlerle donatılmışlardır. Akla hayale sığmayan, mantık ile bağdaşmayan bir çok mucizevi olaylar yaşanır halk masallarında.

Zaman ve mekân sınırlaması da yoktur. Zaman su gibi akıp geçmektedir. Olaylar göz açıp kapatıncaya kadar kısa süreler içerisinde gerçekleşir. Aynı şekilde olayların

(38) www.m.shuttle.de/ds1013/seite4/mland12.htm

(39) Demiray, *Açıklamalı Çocuk Edebiyatı*, s.97

yaşandığı mekânlar ile ilgili de bir sınırlama getirilmez. Olaylar birçok farklı yerlerde geçer. Dereler, tepeler, denizler, dağlar aşılır, bilinmedik ülkelere gidilir. Örneğin Kafdağlar'ı, halk masallarında en çok karşılaştığımız bir mekândır. Fakat var olup olmadığı veya nerede olduğu meçhuldür.

'Böylesi belirsizlikler sebebi ile masallar, "Zamanlardan bir zamanda", "Var olan olmayan zamanın birinde", "Evvel zaman içinde", "Bir zamanlar", "ülkenin birinde", "Dünyanın bir yerinde", "Uzak ülkelerden birinde", "Zamanın birinde bir memlekette", "Zamanın birinde Kafdağı'nın ötesinde" gibi sözlerle başlarlar.'⁽⁴⁰⁾

Her ülkenin kendine özgü farklı kültür değerleri ve farklı yaşam biçimleri olması sebebi ile, buna bağlı olarak masalarda bahsedilen değerler de her ülkeye göre farklılaşabilir. Bu farklılıklar kendini yaşamın her alanında gösterir. Örneğin;

- kıyafet,
- yemek içmek,
- söylem,
- barınma,
- ulaşım,
- haberleşme,
- cezalandırma

gibi yaşam alanlarında, kültürlere özgü değerler olmalarından dolayı farklılıklar gösterebileceğini söylemek yanlış olmaz.

"Halk masalları toplum kaynaştırıcıdır. Masalarda yalnız bir konu anlatılmaz; ulusların düşünüş, duyuş, inanış ve davranış tarzları da yansıtılır."⁽⁴¹⁾

(40) M. H. Yavuz, **Masallar**, İkinci basım, Doruk Yayınları, Ankara 1994, s.12-13

(41) Demiray, **Açıklamalı Çocuk Edebiyatı**, s.96

2.2.1. Türk Halk Masalları

2.2.1.1. Türk Halk Masallarının Gelişimi

'Türk halk masallarını derleme, yayınlama ve inceleme çalışmaları, Cumhuriyet Dönemi'nde yoğunlaşmış. Ziya Gökalp, Eflatun Cem Güney, Tahir Alangu ve Naki Tezel derledikleri masalları, edebi bir biçim vererek yayınlamışlardır. Başta Pertev Naili Boratav olmak üzere Mehmet Tuğrul, Warren Walker, Barbara Walker ve Ahmet Edip Uysal gibi yazar ve araştırmacılar da, Türk masalları üzerine derleme ve incelemeler yapmışlardır. Boratav, W.Eberhard'la birlikte hazırladığı 'Typen Türkischer Volksmärchen (1953, Türk Halk Masallarının Tipleri)' adlı çalışmada, 2500 Türk masalının inceleyerek, 378 masal tipine yer verir.'⁽⁴²⁾

'Ziya Gökalp, birkaç masalı çocuklar için yazarak bu alandan nasıl yararlanılabileceğini göstermiştir. Altın Işık kitabında bulunan Keloğlan, Tembel Ahmet, Kuğular, Nar Tanesi bunlardandır. Ziya Gökalp, masallar yoluyla çocuklara iyi karakter aşılacak ister.

Çocuklar için halk masallarını değerlendirenlerden biri olan Eflâton Cem Güney, Anadolu'nun çeşitli yerlerinde bulundu. Derlediği halk masallarını bir süre sonra çocuklar için yazmayı düşündü. Güney, Açıl Sofram Açıl kitabındaki masallarla Danimarka'daki Hans Christian Andersen Medal Kurumunun Andersen payesi şeref diplomasını ve çocuk edebiyatı sertifikasını aldı (1956).

Cumhuriyet döneminde çocuklar için masal yazarlardan biri de Naki Tezel'dir. Çocuk Masalları (1943), Türk Masalları (2cilt) (1971) yazdığı kitaplarındandır.'⁽⁴³⁾

(42) Yavuz, **Ön.ver.**, s.14

(43) Demiray, **Açıklamalı Çocuk Edebiyatı**, s.97-100

Masalların, ait olduğu ulusa ait kültürel değerlerini yansıtmaya ilişkin, bir-iki masalımızı inceleyecek olur isek, toplumumuza özgü bazı adet ve göreneklerimizden masallar ile nasıl aktarıldığını daha net olarak görebiliriz.

Örneğin, evlilik ile ilgili göreneklerimizden bir bölümünün dile getirildiği halk masallarımızdan ‘Sihirli Yüzük’te, gençlerin evlenmeleri ile ilgili Türk toplumuna özgü kültürel bir davranış biçimini bulmak mümkündür:

“... Yıllar geçmiş, delikanlı evlenme yaşına gelince, annesi ile arasında şöyle bir konuşma geçer: ‘Anneciğim, artık elim ekmeğe yattı, beni evlendirmenin zamanı gelmedi mi?’

‘Oğlum, hakkın var. Aile sahibi olmanın zamanı geldi. Sorup soruşturup senin için iyi bir kız arayacağım.....’ (44)

Türk kültüründe sıkça görülen bir olaydır, gençlerin evlendirilmeleri konusunda ebeveynlerin baskın olmaları. Gençler, evlenecekleri kişileri kendileri seçmezlerdi eski dönemlerde. Bu konuda aile büyükleri bizzat araştırma yaparak, gençler hakkında böylesi önemli kararlar alınır idi. Gerçi bu durum günümüz koşullarında geçerliliğini pek sürdürmüyor, fakat aynı şekilde bu kültürün devam ettirildiği bölgelerimiz halen mevcuttur. Bu masal da o geleneğimizi yansıtan örnek bir masalımızdır.

Yine eski çağlarda Türk toplumunda görülen haberleşme ve cezalandırma şekillerine ilişkin bazı örnekler bulabiliyoruz ‘Gül Güzeli’ masalında:

‘... Padişah bu buyruklarının tutulup tutulmadığını sıkı izlemiş... Günün birinde aklına eser, baş vezire buyurur:

‘Tezinden bir tellal bağırtacaksın, akşamdan sonra ışık yakılmayacak. Her kimin ışığı yanar görülürse kellesi vurdurulacak. Ülkeme böylece duyurun..’ (45)

(44) **Türk Halk Masalları-II** ..., s.45

(45) **Aynı**, s.63

Okuduğumuz üzere eski dönemlerimizde, televizyon, telefon, radyo gibi haberleşme araçlarının henüz keşfedilmediği ya da ülkemize daha gelmediği zamanlarda, halka duyurulmak istenen bilgiler bir tellâl aracılığı ile gerçekleştiriliyor imiş.

Yine masaldan anlaşılacağı üzere, o dönemlerde cezalandırma usullerimiz oldukça ilkel ve korkunç imiş. Bu iki örnek masalımızda olduğu gibi, eski çağlarda yaşanan kültürlerle ilgili ipuçlarını daha birçok masalda bulabiliriz.

2.2.2. Alman Halk Masalları

2.2.2.1. Alman Halk Masallarının Gelişimi

Ünlü Alman yazarlarından Hugo von Hofmannsthal'ın yayınladığı sunuya göre, Alman Halk Masalları'nın belli bir yazarı yoktur. Ağızdan ağıza sözlü olarak aktarılmışlardır. Nitekim, unutulmaya ya da esas hallerinden sapmalar göstermeye başladıklarında, Grimm Kardeşler tarafından derlenerek yazılı hale getirilmişlerdir.⁽⁴⁶⁾

'Halk masalları, ekserî anonim olarak işlenmekte idi. Önceleri, yalnızca sözlü olarak aktarılan, atalardan kalan en eski masal türüdür. Daha sonraları ise derlenerek yazılı hale getirilmişlerdir. Alman halk ve çocuk masaları ile ilgili en geniş kapsamlı derlemeler Grimm Kardeşler tarafından yapılarak bir kitapta toplanmıştır. Bu derlemeler ile Grimm Kardeşler çok büyük başarılar elde etmişlerdir.

Grimm Kardeşlerin derledikleri halk masalları, en bilinen masallar arasındadır. Herkes tarafından kolayca anlaşılabilir düzeydedir. Biçim olarak basit, net ve anlaşılabilir. Dili, basit anlatım tarzında ve eski zaman dilindedir.'⁽⁴⁷⁾

(46) <http://gutenberg.aol.de/hofmanns/jederman/jederman.htm>

(47) www.osduedingen.ch/OS-HTML/Texte/literatur/volksmaerchen.htm.

Heinrich Pleticha ve Hans Peter Thiel'in, öğrencilerin rahatça faydalanabilecekleri bir kaynak kitap olarak hazırladıkları 'Von Wort zu Wort' adlı yayınlarında Grimm Kardeşler ile ilgili de bir bibliografya sunmuşlardır:

'Jacob Grimm; 04.01.1785'te Hanau' da doğmuş ve 20.09.1863'de Berlin'de ölmüştür.

Wilhelm Grimm; 24.02.1786'da Hanau'da doğmuş ve 16.12.1859 'da Berlin'de ölmüştür.

İki kardeş doğumlarından ölümlerine kadar birlikte yaşamış ve birlikte çalışmışlardır. Babalarının ölümünden sonra her ikisi de Kassel'de hukuk eğitimi almaya başlamışlar. Ancak, her ikisinin de gönüllerinde özel bir sevgi ve ilgi besledikleri başka bir alan var imiş: o zamanlar henüz yazılı hale gelmemiş halk tarafından anlatılan eski masallar.

Duygularının sesine kulak veren bu iki insan, bu masalları derlemeye başlamışlar. Halktan duyarak derledikleri bu masallara, 1857 yılına kadar kırk yıllık bir zaman dilimi içerisinde, özünü bozmadan düzenleyerek, biçim kazandırmışlardır. Düzenledikleri bu masallar, bugün bile çocuk ve hattâ yetişkinler tarafından büyük bir ilgi ve beğeni ile okunmaktadır. Derleyerek düzenledikleri bu çalışmalarını bir halk kitabına dönüştürerek, çocuk edebiyatına kalıcı bir eser bırakmış oldular.'⁽⁴⁸⁾

'Grimm Kardeşler, yaptıkları masal derlemeleri ile modern folklor biliminin temelini atmış oldular. Halkın ağızından derledikleri masallara herkesin zevkle okuyabileceği bir biçim verirken, masalların konu ve dil yönlerinden özelliklerini bozmamaya dikkat etmişleridir. Perrault, masalları çağın zevkine göre değişikliğe uğrattığı halde Grimm Kardeşler kaynağın özelliğini korumuşlardır.

(48) H.Pleticha und H.P. Thiel, **Von Wort zu Wort**, Cornelsen-Velhagen&Klasing Verlag., Berlin 1984, s.126

... Grimm Kardeşlerin masallarında üslup son derece çekicidir. Bu başarılarında içinde yaşadıkları çevrenin de etkisi olmuştur denebilir.

... Masalların hemen hemen hepsinde sıkıntı çeken insanların en sonunda sevgiye, huzura kavuştukları görülür. Masalların hepsi, okurun davranışlarına yaşam, insansal ilişkiler ve ahlâk ölçüleri doğrultusunda ışık tutar. Hepsinde hem hayal, hem gerçek vardır ve hepsi son derece oyalayıcı, sürükleyicidir.’⁽⁴⁹⁾

‘Almanya, çocuk yazınının en eski ve sağlam temellere dayalı olarak geliştiği ülkelerden biridir. Bunun da başlıca nedeni, Almanların çocuğun kimliği ve gelişmesi üzerine nesnel ve kesin bilgileri birçok ulustan daha önce edinmiş olmalarıdır...

... Alman çocuk yazınında peri masalı çıғırının açılmasına öncülük eden Grimm Kardeşler, masallarıyla Alman çocuklarını, hatta tüm dünya çocuklarını etkilemiş ve hâlâ etkilemektedirler.

Usta Alman yazarlar arasında önde gelen isimler şunlardır: E.T.A. Hoffmann, L.M. Brentano, Ludwig Tieck, de la Motte Fouqué ve Wilhelm Hauff.’⁽⁵⁰⁾

İtalya-Mailand Goethe Enstitüsü’nün internet sayfasında, Grimm Kardeşler ile ilgili yer alan bilgiler:

‘Achim von Arnim ve Clemens Brentano’nun teşvikleri sonucu, Grimm Kardeşler 1807 yılında başlamak üzere, çoğunluk olarak Hessen eyaleti sınırları içerisinde Halk masalları diye adlandırdıkları kısa düz anlatıları derlemeye başladılar.

(49) Demiray, *Açıklamalı Çocuk Edebiyatı ...*, s. 98-99

(50) Şirin, 1987, s. 30-31

Bu masallar, insanların hayat tecrübelerini, istek ve hayalleri ile ilgili düşüncelerini dile getiriyor. Mantık ile olağanüstülüğü birbiri ile bağlayarak, öğretici ve moral verici fonksiyonel bir kural yakalıyorlar. Masal kahramanları, halk tabakası ile yüksek mevkilerde bulunan tipik insan karakterlerinden oluşuyor.

Jacob Grimm, sözlü anlatıların orijinal biçimlerine büyük bir ilgi gösterirken, hattâ romantik sanat masallarını katî suretle geri çevirirken, kardeşi Wilhelm ise gitgide dil yaratıcısı olarak da etkin bir biçimde çalışmaya başlamış idi. Onun bu basit anlatım biçimleri sonucu, Alman masallarına kazandırdığı ideal üslûptan ötürü kendisine minnet duyulmalı.’⁽⁵¹⁾

Grimm Kardeşlerin çalışmaları ile ilgili birtakım bilgileri Gürsel Aytaç şu şekilde aktarmıştır:

‘Grimm Kardeşler’e göre masalları derleyip kaleme almanın tam zamanıydı, çünkü masal anlatma geleneği gittikçe kaybolmakta, masal severler yok olmaktaydı.

Masal metinlerinin özünü bozmadan, kelime sırasına dikkat ederek kaleme alma konusu, Jacob Grimm için çok önemliydi. Bunu Arnim’le giriştiği tartışma mektuplarında savunmuş ve halk masalı (Volksmärchen)’ni asıl edebiyatın en eski şekli ve özü sayarken bunu, romantiklerin sanatlı masal (Kunstmärchen) türü ile kesinlikle ayrı tutmak gerektiğini savunmuştur...

... Wilhelm Grimm ise kendini hemen hemen yalnız efsane araştırmalarına vermiştir. ‘Die Deutsche Heldensage’ (1829) onun eseridir.. ⁽⁵²⁾

(51) <http://muc-zvs-web1.goethe.de/it/mai/klassik/dekinder.htm>

(52) Gürsel Aytaç, **Yeni Alman Edebiyatı Tarihi**, Gündoğan Yayınları, Ankara 1992, s. 252

İKİNCİ BÖLÜM

MASAL – MOTİF İLİŞKİSİ

1. MASAL ve MOTİF

‘Bir eserin hareket noktasıdır motif. Eserlerin meydana geliş sebepleridir. Örneğin, hayatta sürekli tekrar edilen bir çok olay vardır; insanın kendini mutlu hissetmesi, kardeşlerin birbirlerini çekememesi, bir adamın iki kadına birden aşık olması v.s. gibi sıkça karşılaşılabilen durumlardır bunlar. Yaşanan böylesi genel durumlar ‘edebî motif’lerdir.

Bir yazar, örneğin hayaletlerle ilgili bir hikâye yazıyor ise, ‘korkmak ve korkudan titremek’, ‘terk edilmiş saray’, ‘hayaletler zamanı’ gibi motifleri kullanabilir eserini oluştururken. Ya da genç bir insanın hayat hikâyesi anlatılıyor ise, o zaman da eserde, ‘anne ve baba ile yaşanan çatışmalar’, ‘aşk acısı’, ‘kıskançlık’ gibi motifler kullanılabilir. Demek ki motif tamamen konu ile ilişkili olabileceği gibi, konuya göre de değişebilmektedir.’⁽⁵³⁾

Masalın vermek istediği fikir, ilgi merkezi, yani anlatılmak istenen duygu ve düşüncedir motif. Halk masallarının motifleri genellikle açık ve sağlamdır, ⁽⁵⁴⁾ diye tanımlar Kemal Demiray motifi kısaca.

Masallarda işlenen motifler, okuyucusuna bazı mesajlar vererek, okuyucunun bunlardan ders çıkartabilmesini de sağlar. Örneğin ‘iyi huylu olma ve çalışkanlık’ üzerine kurulu motiflerde, masal daima böylesi davranışlar sergileyen kahramanların

(53) Pletiche, Thiel, **Ön.ver.**, s.219

(54) Demiray, **Açıklamalı Çocuk Edebiyatı ...**, s.103

amaçlarına ulaşmaları veya bir şekilde ödüllendirilmeleri ile sonuçlanır. Başka bir motif örneği ‘düşmanı yenme’ üzerine işlenmiş masalarda, yine azmin, sabırlı olmanın, zorluklar karşısında yılmamanın sonucu olarak yenilemeyecek güçlüğü olmadığı vurgulanır. Daha bunlar gibi, böylesine güzel ve etkili motiflerin işlendiği birçok masal vardır.

‘Gerçekten, masalarda işlenen motiflerden, aile ve toplum yaşantılarına ait nice nice gerçekler sezdirilmektedir. Olayların akış ve oluşundan ibret göziyle faydalı dersler çıkarılabileceği gibi, kahramanların tutum ve davranışları da insanlara, insanların ruh ve karakterini tanımak fırsatını kazandırabilir. Çünkü, masadaki kahramanlar birer sembol, insan misali birer varlıktır...

Bu bakımdan masallar insan ruhlarında yapılmış faydalı bir gezinti sayılabilir... İçlerinde beğenilen örnek edilmeğe değerler de var, beğenilmeyen, şerrinden kaçılması gerekenler de... Çocuklarımızın, gençlerimizin ruhunu en iyi örneklerle göre kurarak, onları inandıkları yolda yürütebilecek, yürüdükleri yolda güçlükleri yenebilecek güçlü bir kişiliğe eriştirmek için masallardan faydalanmasını bilmeliyiz....’⁽⁵⁵⁾

Masalarda işlenen motiflerin, sadece belli bir ulusa has ya da tek bir topluma özgü veya o topluma ait olmaları düşünülemez. Çünkü insanlar daima iyiye, doğruya ve güzele ulaşmak için ya da hayallerini gerçekleştirme uğruna çeşitli mücadeleler içindedirler. Amacını, hayalini gerçekleştirmek adına verilen mücadele, tek bir topluma özgü bir özellik olarak değerlendirilemez. Dili, dini, kültürü ne olur ise olsun, insanoğlunun hayalini, amacını, hedefini gerçekleştirme adına sergilediği bu mücadelecilik tutum evrenseldir. İnsanoğlunun doğasından gelen bir davranış biçimidir bu mücadelecilik

(55) E.C.Güney, **Folklor ve Halk Edebiyatı Özellikleri**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.1971, s.90

tavır. İnsanların verdikleri mücadeleler, masalarda motif olarak işlenmiştir çoğu zaman. Bu nedenden dolayı evrensel duygular içeren motifleri, tek bir ulusa mâl etmek yanlışır.

‘Kötülüğü-iyiliği, eğriliği-doğruluğu, azgınlığı-alçakgönüllülüğü... kişilerin savaşları veya başkaca alış verişleri, insanoğlunun, erişmesi güç amaçlara ulaşma isteğinden doğan düşleri, kendi becerikliliği, yılmazlığıyla, ya da olağan-üstü güçlerin yardımıyla, birbiri ardından, birbirinden çetin engelleri aşma çabaları... Bütün bunlar, tarih ve coğrafya ile çerçevelenmiş insan toplulukları içinde belli bir zamanı ve yeri bulunmayan, belki insanlığın tarihi boyunca, herhangi bir toplumca kolaylıkla benimsenebilen, kalıplaşmış düşünce, duygu ve olaylar gezgin motif’lerdir.’⁽⁵⁶⁾

M.Ruhi Şirin’in ‘gezgin motif’ olarak tanımladığı motif biçimi, yukarıda da bahsedildiği üzere, birbirinden farklı birçok toplumda görülebilmesi sebebi ile ‘evrensel motif’lerdir.

Evrensel motiflerin tüm masalarda görüldüğünü söylemek yanlış olur. Çünkü birçok masalda, kültür değerlerine bağlı olarak işlenmiş motif türleri de vardır. Bunlar tamamen toplumlara özgü olan davranış biçimlerini, örf, adet, gelenek, görenek gibi değerleri konu almış masal türleridir. Bu farklılıklar çoğu zaman, bazı inanç ve din farklılıklarından dolayı meydana gelmişlerdir. Bu nedenden dolayı da farklı uluslara ait masalarda, birbiri ile benzeşmeyen motifler de vardır. Bu konu, ilerleyen satırlarda örnek masallar üzerinde işlenecektir.

(56) Şirin, 1987, s. 113.

1.1. Türk Halk Masallarında Motifler

Halk masallarının motifleri yalnız güçlü değil, aynı zamanda nesnel ve anlaşılır niteliktedir. En çok rastlanan motifler korunma, iyi bir yaşama ulaşma, olanak dışı işleri başarma, güçlü düşmanları yenme; kötülerden, kötülüklerden kaçma, kayıtsızlıktan sakınmadır. Bu tür motifler masalların âdeta belkemiğidir. (57)

Türk halk masallarının en tanındık ve bilindik kahramanı 'Keloğlan'dır. Keloğlan, cesur ve korkusuzluğu, kahramanlığı, hızlı ve atikliği, iyilik severliği, kurnaz ve zeki oluşu ile ün salmış bir kahramanımızdır. Bütün Keloğlan masallarında onun böylesi meziyetleri ön plana çıkarılarak, motifler iyilik etme, cesur olma, düşmanı yenme, başarıya ulaşma üzerine işlenmiştir.

'Sıradan ve yoksul delikanlı Keloğlan, aklıyla, kurnazlığıyla ve iyilikseverliğiyle, padişahın bütün şartlarını yerine getirerek, onun kızıyla evlenebilir. Aynı şekilde yoksul ve akıllı bir kız, yine bu yollarla şehzadeyle evlenip, saraya gelin olabilir.... Osmanlı Vaka-nüvisleri bize, kulluktan vezirliğe, sadrazamlığa, padişah damatlığına, cariyelikten gözdeliğe, kadın-efendiliğe yükselmiş, birçok ünlü kişileri haber verirler, ama kitaplarına onların ancak, bu yüce makamlara eriştikten sonraki hayatları anlatılmıştır. Masalarda ise daha önceki maceraları yer alır. Sanki masal, kalıplaşmış birer anlatı biçimi içinde, bu kişilerin resmi tarih kitaplarında, baş tarafı anlatılmayan hayat maceralarını tamamlamak vazifesini üzerine almıştır.'⁽⁵⁸⁾

Şayet düşünecek olur isek, gerçek hayatta da insanlar bir yerlere gelebilmek için bir çok şey ile mücadele etmek zorunda kalırlar. Bunlar, hayatın her alanında karşılaşılabileceğimiz zorluklardır. İnsanların hayatındaki en önemli alanlar olarak okul

(57) Demiray, **Açıklamalı Çocuk Edebiyatı ...**, s. 103

(58) Yavuz, **Ön.ver.**, s.17

ve iş hayatını göstermek yanlış olmaz. Bu iki alan da oldukça çetin sınavlarla doludur. Çocuklar gelecekte kendilerine iyi konumlar edinebilmek için, ilk okuldan başlamak üzere bütün eğitim dönemleri boyunca sürekli sınavlar ile mücadele ederler. Çocukların kazanmak zorunda oldukları bu sınavlar, aslında masalarda karşılaştığımız mutlu son ile eş değerdedir. Verilen emeklerin, çabaların ve gayretlerin sonucu olarak arzu edilen hedefe ulaşmak, mutlu sona ulaşmaktır. Aynı şekilde iş hayatı da oldukça güçlük ve engellerle doludur. İnsanlar iş ortamlarında iyi mevkilere gelebilmek, iyi statüler kazanabilmek için uzun yıllar süren zorlu çabalar harcarlar. Bu süreç içerisinde, masalarda da çoğu kez karşılaştığımız haksızlıklara, bazen iftiralara, kimi zaman engellemelere maruz kalabilirler. Ancak sabırları, azimleri ve kararlılıkları ile tüm bu engelleri aşarak, ulaşmak istedikleri hedeflerine ulaşabilirler, ve yine mutlu son.

Bu sonuç itibari ile şunu söylemek yanlış olmaz; masalara konu olmuş veya masalarda motif olarak işlenmiş olaylar, insanların gerçek hayatlarında karşılaştıkları ve hatta yaşadıkları olayların yansıması olabilmektedir. Bu gerçekler belki çok olağanüstü, çok uçarı bir şekilde anlatılır, fakat bu da masalların özelliklerinden kaynaklanmaktadır.

Türk halk masallarında en çok karşılaştığımız motifler olarak aşağıdaki motifler gösterilebilir:

- korunma,
- iyi bir yaşama ulaşma,
- olanak dışı işleri başarma,
- güçlü düşmanları yenme,
- kötülerden, kötülüklerden kaçma,

- kayıtsızlıktan sakınma, (59)

Yine aynı şekilde masallarımızda işlenen motiflerimiz arasında aşağıda belirtilen motifler de gösterilmiştir:

- çocukların karşılaştıkları kötülükler,
- üvey ana kıskançlıkları,
- üç kardeş içinde en küçük, en sâf olan çocuğun başarıları,
- sevgi.(60)

Pertev Nail Boratav da, Türk halk masallarında işlenen ana motifleri, yoksul iken önündeki engelleri aşarak, devlete erişmiş –kadın veya erkek- kişilerin yaşadıkları maceralar olarak değerlendiriyor.

‘Genç bir kız, iyi huylarının veya akıl üstünlüğünün mükâfatını, düşlerindeki varlıklı bir hayata kavuşmakta bulacaktır. Bunun da bir yolu vardır: Padişahla, şehzadeyle, beyoğlu ile, zengin tüccarla evlenmek... Irk, din, sınıf, mezhep ayrılıklarına aldırış edilmeksizin devşirilmiş halk çocuklarının devlet yapısında en yüksek basamaklara kadar eriştiklerini biliyoruz. Yarışmada dökülüp kalanlar olacağı gibi, gücü ve soluğu yeten, yolunu yordamını öğrenebilen, kapu-kulluğundan vezirliğe, padişah damatlığına vezir-i âzamlığa da erişecektir. Kadın için de böyle: Cârîye, halayık olarak girdiği konakta hanımefendiliğe, sarayda valide sultanlığa yücelmiş nice kadın çehreleri var...’(61)

(59) Demiray, **Açıklamaları Çocuk Edebiyatı ...**, s. 96

(60) Demiray, **Çocuk Edebiyatı Antolojisi...**, s.14

(61) Şirin, 1987, s. 115.

Görüldüğü üzere, masallarda sürekli bir mücadele vardır. Kimi zaman devlerle, ejderhalarla, canavarlarla; kimi zaman perilerle, cinlerle, cadılarla; kimi zaman kötü yürekli ve kıskanç üvey annelerle; kimi zaman da doğa ile. Kahraman her kim olur ise olsun, masallarda her zaman bir mücadele yaşanır. Mücadele edilmesi gereken her ne ve her kim olur ise olsun, masallar zorlukları, kavgaları, düşmanları, hainleri ve hainlikleri yok etmek üzerine kurulmuştur.

Bu noktada şöyle bir düşünecek olur isek, aslında masallar mıdır bu zorluklar ile mücadele etmek, onları yok etmek üzerine kurulu olan? Masallarda işlenen bu mücadelecı tutumlar, onların kendi özünden kaynaklanan bir tavır değildir. Masallara konu olan, motif olarak işlenen olaylar tamamen gerçek hayatın bir aynadan yansıtılmasıdır. Çünkü işlenen konular, yaşanan gerçek olayların etkisi ile meydana gelir. Hayatın kendisi başlı başına bir mücadele dünyasıdır zaten? Taşıdıkları eğitici özelliklerinden dolayı da, çocuklarımıza hitap edebilecek düzeylere getirilerek, onlara hayat dersleri verilir bu vesileler ile.

Zengin masal hazinemize ait, sıklıkla karşılaştığımız motiflerimizi, örnek masallarımız üzerinde inceleyelim:

1.1.1. Türk Masallarında Bazı Motif Örnekleri

1.1.1.1. Sevgi – Sadakat

Örnek Metin: “Sihirli Yüzük”

- a) Yazarı : Serhat Yayınları, Çocuk Klasikleri Dizisi: 38
- b) Kitap adı : Türk Masalları II
- c) Tarih / Basımevi / sy. : 1991, Meydan Gazetecilik, sy.45
- d) Özet : Bir delikanlı yoksul bir ailenin güzel kızı ile evlenmiş. Delikanlının sihirli bir yüzüğü varmış. Bu sihirli yüzüğü kimin parmağına takarsa, o kişinin kalbinden geçenleri duyarak, niyetlerini öğrenebilirmiş. Evlendikleri gün, karısı uyuduktan sonra yüzüğü onun parmağına takmış ve karısının kendisine karşı olan duygularını, beslediği niyetleri öğrenmiş. Karısının kalbinden gelen sesler, kocasını ne çok sevdiğini, ve onun gibi birisi ile evlendiği için kendisini çok şanslı gördüğünü söylüyormuş. Bir gün kadıncağz evlerinin bahçesindeki havuzda ellerini yıkıyormuş. Bir de bakmış ki nişan yüzüğü birden bire parmağından yok olmuş. Havuzun içini aramış, taramış fakat yüzüğünü bulamamış. Bir başka gün yine aynı havuzda kadıncağz yüzünü yıkarken bu sefer de kolundaki bilezikler ile kulağındaki küpeleri ansızın

kaybolmuş. Havuzu yine aramış taramış, fakat takılarını yine bulamamış. Bu duruma çok şaşırılmış fakat yapılabilecek pek fazla şey de yokmuş. Bir zaman sonra kadının kocası askere gitmiş. Kadın evinde yalnız başına kalmış. Bir gün ansızın yaşlı, güler yüzlü bir ihtiyar belirivermiş kadının yanında ve kaybolan takılarını genç kadına geri getirmiş. Meğer takıları kadından alan su padişahının oğlu imiş. Su padişahının oğlu, kadın havuzda ellerini yıkarken, onu görerek ona aşık olmuş ve kendisine hatıra olsun diye de kadından takılarını almış. Fakat aşık olduğu kadının başka birisi ile evli olduğunu öğrenince üzüntüsünden hastalanarak ölmüş. Yaşlı adam, bu olanları kadına anlatmış ve şayet kocasının sihirli yüzüğünü su padişahının oğluna takar ise, oğlanın tekrar dirileceğini ve kadın ile evleneceğini söylemiş. ‘Padişahın gelini olacaksın. Zenginlik ve bolluk içinde bir hayat süreceksin. İstedığın her şeye sahip olacaksın. Yaşadığın böylesi bir yoksulluktan kurtulacaksın. Şimdiki durumundan çok daha mutlu bir yaşantın olacak.’ demiş yaşlı adam ve kadından kendisi ile birlikte gelmesini istemiş. Ancak kadın, kocasına duyduğu derin sevgisi ve

bağlılığından ötürü, bir an bile tereddüt etmeden: ‘eşime böyle bir fenalığı yapamam, onu bu şekilde bırakıp gidemem. Kendi evim saraylardan çok daha güzel. Kocam da yiğit bir adam. Ayrıca ben yoksulluktan şikâyetçi de değilim, aksine memnunum, gönlüm zengin ya, o bana yeter...’ diyerek böylesi bir teklifi hiç düşünmeden derhal geri çevirmiş...

1.1.1.2. Kahramanlık

Örnek Metin: “Keloğlan”

- a) Yazarı : Ziya GÖKALP
- b) Kitap adı : Açıklamalı Çocuk Edebiyatı Antolojisi,
Kemal DEMİRAY
- c) Tarih / Basımevi / sy. : İstanbul, İnkılâp ve Aka Kitapevleri, sy.110
- d) Özet : Yoksul bir ailenin oğlu olan Keloğlan, talihini aramak için bilmediği diyarlara doğru yollara düşmüş. Yüce dağları aşır, coşkun ırmaklardan geçmiş, sonunda yeşil bir vadiye gelmiş. Burada tepesi bulutlara ulaşan bir kule görmüş. Kulenin şark tarafında bir saray, garp tarafında da hazine odaları varmış. Ortada duran bu kulede ise saray halkına yıllardır zulüm eden bir devanası yaşarmış. Keloğlan kısmetini burada aramaya karar vermiş ve dev anasına doğru ilerlemeye başlamış. Keloğlan, dev anasının memelerini emdiği taktirde, kendisine bir zarar vermeyeceğini biliyormuş ve usulca gidip, devin memelerine sarılarak emmeye başlamış. Bunu fark eden devanası, sütünden emdiği için Keloğlan’a bir kötülük yapamamış. Fakat akli sıra kurnazlık etmek istemiş. İlk etapta Keloğlan’ın güvenini kazanıp daha

sonra da onu yemeyi planlıyormuş. Bunun için de Keloğlan'ın her istediğini yapmış. Dev anasının bu haince planını anlayan Keloğlan, dev anasına çeşitli oyunlar oynarak, onun tuzaklarından kurtulmayı başarmış. Dev anasına yaptığı son oyunda ise, onun ırmakta boğularak ölmesini sağlamış. Dev anasının boğulduğunu görünce de suda yüzerek yanına gelmiş, ve başının üstüne çıkarak gözleri ile kulaklarını kesmiş. Bunları doğruca saraya götürerek padişaha teslim etmiş. Padişah da Keloğlan'a, yıllardır dev anasından çektikleri işkenceyi sona erdirip onları huzura kavuşturduğu için, kahramanlığının ödülü olarak, dev anasının tüm hazinesini almasına izin vermiş...

1.1.1.3. İyi Yüreklilik ve Yardımseverlik

Örnek Metin : “Mavi Benekli Firik”

- a) Derleyen : Oğuz TANSEL
- b) Kitap adı : Çobanla Bey Kızı
- c) Tarih / Basımevi / sy. : İstanbul 1985, Kent Basımevi, sy.41
- d) Özet : Zamanın birinde bir kadın ile kocasının hiç çocukları olmamış.Yalnız bolca tavukları varmış. Tavukların hepsi birbirinden farklı farklıymış. Tavukların arasında mavi benekli bir tanesi, diğerlerinden de farklıymış; hem pilice hem de güvercine benzermiş. Bu ailenin durumu pek iyi olmadığı için her gün bir tavuk kesip yemişler, sonunda da kesecek tavukları kalmamış. Mavi Benekli Firik’i kadın diğerlerinden çok sevdiği için de kesmeye kıyamamış. Birgün, adamcağız yine çalışmak için evden çıktığında, kadının da evde olmadığı bir anda Mavi Benekli Firik suya dalıp bir silkinmiş ve ay parçası gibi genç bir kız oluvermiş. Evi silmiş süpürmüş. Yemekleri ocağa koymuş pişirmiş. İşlerini bitirdikten sonra ise yine bir çarpınıp Mavi Benekli Firik giyitine girmiş. Kadın ile adam akşam evlerine geri döndüklerinde olanı biteni görünce çok şaşırılmışlar. Bu durum günlerce bu şekilde

devam etmiş. İyi yürekli Firik yoksul aileye yardımcı olmak için sürekli çalışıyormuş. Bir gün kadın sevdiği bir yemek pişirmiş ve kocasını düşünerek: “Bir çocuğumuz olsaydı, yemekten adamcağıza da gönderirdim...” diye söylenmiş. Bunu duyan Firik: “Ana, yemeği ben götüreyim.” demiş. Kadıncağız önce bir korkmuş, daha sonra Firik’in konuştuğunu anlayınca şaşırarak sormuş: “Nasıl götüreceksin?” Firik: “Sen yemeği tencereyle bir sepetin içine koyarsın, beni de sepetin üstüne oturtursun. Öylece götürürüm” demiş. Kadıncağız Firik’in dediği gibi yapmış. O da sepeti tin tin yürütüp dükkânı bulmuş. “Babacığım, sana yemek getirdim” deyince adam da birden ürkmüş. Daha sonra Firik’i görünce ise şaşırıp kalmış. Yemeğini yedikten sonra Firik’i tekrar sepetin üstüne bindirip evine göndermiş. Üç beş gün bu işi yapan Firik: “Meyvemiz de yok, sepetin üstüne bindiriver beni de meyve bulup geleyim” demiş kadıncağıza ve sepetin üzerinde doğruca padişahın meyve bahçesine varmış. Mavi Benekli Firik bahçedeki havuza girmiş ve suda çırpınır çırpınmaz ayın on dördü gibi bir kız oluvermiş. Daha sonra bahçedeki

ağaçlardan her türlü meyvenin en güzellerini sepetine doldurmuş. İşi bittikten sonra da tekrar silkinip Firik oluvermiş. Ancak bütün bu olan biteni bahçeci bir köşede izlemiş ve gördüklerini padişaha iletmiş. Padişah ertesi gün Firik gelir diye havuza yakın sık dalların arasına gizlenmiş ve beklediği gibi Firik yine gelmiş. Havuzdaki suda silkelenince dünyalar güzeli bir kız olup çıkmış. Bunu gören padişah, Firik işini bitirip evine dönerken, onu takip ederek evini öğrenmiş. Ertesi gün de annesini, Firik'i alması için Firik'in evine göndermiş. Yoksul aile, padişahın annesine Firik'i vermeyi hiç istememişler. Ancak Firik: "ağırlığımca altın isteyin" demiş. Bunun üzerine terazinin bir gözüne Mavi Benekli'yi, ötekine de bir torba altın koymuşlar. Fakat Firik'in bulunduğu kefe yerinden bile oynamamış. Bunun üzerine torba torba altın getirmişler. Nihayet beş torba dolusu altın ile kefe denkleşmiş. Birçok altına sahip olan yoksul aile, Firik sayesinde yoksulluktan da kurtulmuş. Firik ise padişahın annesi ile birlikte saraya gitmiş. Onu gören padişah dünyalar kadar sevinmiş. Fakat ne kadar yalvarsa da Firik, giyitini çıkarmamış. Ancak, Firik'in giyitini

ıkarıp o dünya güzeline dönüştüğü bir gün,
padişah bu gvercinimsi giyiti hemen ateşe
atarak yakmış. Ve o günden sonra da dünya
güzeli bir daha Firik'e dönüşmemiş.
Padişah ile de kırk gün süren düğün
yaparak evlenmişler...

1.1.1.4. Ölüm

Örnek Metin: “Muradına Eremeyen Dilber”

- a) Yazarı : Muhsine HELİMOĞLU YAVUZ
- b) Kitap adı : Cigaramın Üstünde Bir Topal Karınca, 2.Baskı
- c) Tarih / Basımevi / sy. : Ankara 1994, Doruk Yayınları, sy.260
- d) Özet : Ağladıkça gözlerinden inciler dökülen güldükçe de yanaklarında güller açılan dünyalar güzeli bir kız varmış. Güzelliğini duyan şehzade, güzel kızla evlenmek için düğün hazırlıklarını başlatmış. Bir cariye de, güzel kızı saraya getirmekle görevlendirilmiş. Ancak bu cariye çok kötü kalpli ve kıskanç birisiymiş. Güzeli kızın şehzade ile evleneceğini çekemiyormuş. Onun yerine şehzade ile kendi çirkin kızını evlendirmekmiş niyeti. Bu yüzden de güzel kızdaki nasıl kurtulabileceğinin planlarını kuruyormuş kendi aklınca. Güzeli kız saraya götürürken, yolda ona çok tuzlu yiyecekler yedirmiş ve kızcağız susuzluktan yanıp su diye kavrulduğu zaman da, kendisine ancak iki gözünün karşılığı olarak su verebileceğini söylemiş. Kızcağız çaresizlik içinde su içebilmek için her iki gözünü de kadına vermiş. Fakat hain cariye gözleri aldıktan sonra, zavallı kıza su falan

vermemiş, üstüne üstelik onu o haliyle oracıkta terk edip hızla saraya geri dönmüş. Bir oyununa getirerek de genç şehzadeyi kandırarak, onunla kendi çirkin kızını evlendirmiş... Artık kör kalan zavallı kızcağızı oradan geçen bir avcı kurtararak evine götürmüştü. Kızcağız başından geçenleri avcıya anlatmış. Avcı kızın haline çok acımış. Aradan belli bir zaman geçmişti. Bir gün avcı, güzel kızın yanaklarında açan gülleri saraya götürerek, kötü kalpli cariyeye iki göz karşılığında satmış ve bu sayede güzel kıza gözlerini tekrar kazandırmış. Cariye de bu gülleri kızına götürerek, şehzadeye sanki kendi yanaklarının gülleriymiş gibi koklatmasını istemiş. Bir zaman sonra kötü yürekli cariyeye güzel kızın ölmediğini duymuş. Güzel kızın yaşam tılsımının kolundaki bilezik olduğunu biliyormuş. Kılık değiştirerek kızın bulunduğu eve gitmiş. Bir oyununa getirerek de güzel kızın yaşam tılsımı olan bileziğini kolundan çalıp kaçmış. O anda da güzel kız oracıkta ölmüş. Avcı, yüksek bir tepeye türbe yaparak, kızcağızı oraya koymuş. Günlerden bir gün şehzade dağlarda gezerken bu türbeye varmış. İçine girdiğinde, kızın ölüsü ile yanında yatan bir

bebek görmüş. Bebeği alarak sarayına götürmüş. Ancak bebek sürekli ağlayarak odadaki bir dolaba bakıyormuş. Genç şehzade bebeği kucağına alıp dolabın önüne giderek kapağını açmış. Bebek hemen uzanıp orada duran annesinin bileziğini almış ve ağlaması kesilmiş. Bileziği bebeğin elinden alıp yerine koyunca bebeğin feryatları yine başlayormuş. Ne yaparlarsa yapsınlar bebeğin susmadığını görünce bileziği yeniden eline vermişler. Bir zaman sonra ise şehzade, bu çocuğu oradan hiç almamalıydım diye düşünerek bebeği tekrar bulduğu türbeye geri götürüp, annesinin ölüsünün üstüne bırakmış. Bebek bileziği annesinin ölüsünün üstüne koyar koymaz güzel kız oracıkta hemen canlanıp dirilmiş. Olaya çok şaşırın şehzade, kıza bu olanların ne demek olduğunu sormuş. Kızcağız da başından geçenleri kendisine anlatmış. Bebeğin de aslında şehzadenin çocuğu olduğunu söylemiş. 'Karının sana getirdiği güller benim yanaklarımın gülleriydi. Sen bu gülleri koklarken, güllü geldi, inşallah kendisi de gelir dediğin an ben de bu çocuğa hamile kaldım' diye tek tek tüm yaşadıklarını anlatmış

1.1.1.5. Üvey Anne

Örnek Metin: “Bir Göze Bir Gül”

- a) Yazarı : Serhat Yayınları, Çocuk Klasikleri Dizisi: 38
- b) Kitap adı : Türk Masalları I
- c) Tarih / Basımevi / sy. : 1994, Meydan Matbaacılık, sy.39
- d) Özet :Memleketin birinde, güzelliği dört bir yana nam salan bir kız yaşarmış. Bunun haberini alan genç padişah annesini, kızı kendisine istemesi için dünür göndermiş. Ancak bu güzel kız, bir kadının üvey çocuğu imiş ve kadının bir de kendi kızı varmış. Evine büyük sultanın geldiğini gören kadın, önce ne yapacağını şaşırılmış. Sonra kendisini toparlamış. Güzel kızın kendi üvey kızı olduğunu saklamış, iki kızı da sultana kendi öz kızı olarak tanıtmış. Padişahın annesi güzel kızı oğluna istemiş. Üvey anne, bu istek karşısında biraz düşünmüş. Üvey kızı padişah ile evlenecek, çirkince olan kendi öz kızı ise evde kalacak... ‘Olacak iş mi bu?’ diye aklından geçirmiş ancak bu düşüncelerini belli etmeden, sultana olumlu yanıt vermiş. Daha sonra da haince bir plân yapıp güzel kızın yerine, padişah ile kendi kızını evlendirmeyi aklına koymuş. Düğün hazırlıkları

bittikten sonra, üvey anne iki kızı da yanına almış ve padişahın memleketinin yolunu tutmuşlar. Yolculuk sırasında üvey anne, yaptığı haince plânını uygulamış ve üvey kızını kör edip, kızcağızı ormanın ortasında tek başına bırakarak, öz kızı ile birlikte oradan uzaklaşmışlar... Padişahı da bir şekilde kandırarak onunla kendi kızını evlendirmiş...Ancak gel zaman git zaman padişah işin aslını öğrenmiş. Güzel kızcağızı bularak, onu içinde bulunduğu zor ve kötü şartlardan kurtarmış. Daha sonra da onunla evlenmişler. Üvey anneyle kızına da hak ettikleri şekilde cezalandırmış. Her ikisini de kırk katırım kuyruğuna bağlayarak dağlara salmış....

1.1.1.6. Cins Ayırımı

Örnek Metin: “Ağlayan Nar ile Gülen Ayva”

- a) Yazarı : Serhat Yayınları, Çocuk Klasikleri Dizisi: 38
- b) Kitap adı : Türk Masalları II
- c) Tarih / Basımevi / sy : 1991, Meydan Gazetecilik, sy.83
- d) Özet : Büyük bir ülkede güçlü bir padişah yaşarmış. Bu padişah bir çok defalar evlenmiş fakat hiçbir evlendiği eşinden bir türlü oğlan çocuğu olmazmış. Bu duruma çok üzülen padişah, oğlan çocuğu doğurur ümidi ile bir genç kızla bir kez daha evlenmiş. Çok geçmeden karısı hamile kalmış. Yeni eşinin hamile kaldığını öğrenen padişah, karısına şunları söylemiş: ‘Doğuracağın bebek şayet bir kız çocuğu olur ise, senin başını cellada vereceğim’. Zavallı kadın kocasının bu sözlerinden oldukça korkmuş. Doğum anı yaklaştıkça kadıncağızın da korkuları büyüyormuş. Nihayet beklenen gün geldiğinde ise kadıncağız dünyaya bir kız çocuğu getirmiş. Fakat bunu padişaha nasıl söyleyeceğini bilemiyormuş. Ebe kadın ile birlikte düşünerek bu işe bir çare aramışlar ve kız bebeği oğlan şekline sokmaktan başka da bir çare bulamamışlar. Sonunda padişaha müjdecî yollayarak bir oğlu olduğunu haber etmişler. Bunu duyan padişah sevincinden yere göğe sığmamış ve

yaptırtan ebe kadına, oğlan çocuğu doğurttu diye değerli armağanlar hediye ederek onu ödüllendirmiş adeta. Çocuk gün geçtikçe büyüyormuş. On altı yaşına bastığında ise padişah oğlunu sünnet ettirmeye karar vermiş. Bunun duyan annenin derdi büsbütün büyümüş. Annesini böyle üzgün ve düşkün gören çocuk, ona bunun nedenini sormuş. Annesi de kendisine işin gerçeğini anlatmış. Şayet babası, dünyaya gelenin bir kız çocuğu olduğunu bilse idi bunu canı ile ödeyeceğini, bu sebepten dolayı da babasının kendisini hâla bir oğlan çocuğu olarak bildiğini öğrenmiş. Çocuk, tüm bunları işittikten sonra annesinin boynuna atılarak, üzülmemesini ve kendisinin bu işe bir çözüm bulacağını söylemiş. Ertesi gün sarayın büyük meydanında sünnet düğünü hazırlıkları başlamış. Çocuğun yatağı en güzel kumaşlarla, örtülerle süslenmiş, altın işlemeli yorganlar serilmiş. Bütün meydana en kıymetli halılar örtülmüş. Etrafa ipekli çadırlar dikilmiş. Dünyanın en ünlü çalgıcıları getirilmiş. Düğün meydanının en gözalıcı bir köşesinde oturan padişah, çocuğunu yanına çağırarak: ‘Sevgili oğlum, bugün benim en mutlu ve sevinçli günüm. Hiç merak etme seni fazla üzmeyeceğiz’ demiş

1.1.1.7. Kız İsteme

Örnek Metin: “Sihirli Yüzük”

- a) Yazarı : Serhat Yayınları, Çocuk Klasikleri Dizisi: 38
- b) Kitap adı : Türk Masalları II
- c) Tarih / Basımevi / sy. : 1991, Meydan Gazetecilik, s.45
- d) Özet : Bundan uzunca bir zaman önce bir kadının bir oğlu varmış. Delikanlı, evlenme yaşına gelince, oğlunu pek seven anne, kendine gelin olacak iyi bir aile kızı aramaya başlamış. Bütün çevresine sormuş, soruşturmuş; oğluna iyi bir kız aradığını duyurmuş konu komşusuna. Komşuları, oğluna padişahın arabacıbaşısının kızını istemesini söylemişler. Kadın saraya giderek kızın babası ile konuşmuş ve her iki taraf da anlaşarak gençleri nişanlamaya karar vermişler. Ancak ne yazık ki kız hastalıklıymış. Bu hastalığını oğlana açık açık söyleyerek, başka birisi ile evlenmesinin daha hayırlı olacağını belirtmiş. Bu durum karşısında nişan bozulmuş. İyi yürekli anne, oğluna kız aramaya devam etmiş. Komşular oğlu için bu sefer de padişahın Kuşçubaşısının kızını istemesini söylemişler. Kadın doğruca saraya gidip Kuşçubaşının yanına çıkmış.

Kızı görmüş. Bu kız da en az diğeri kadar güzelmiş. Kızın babası ile oğlanın annesi görüşmüşler. Daha sonra da birbirleri ile anlaşarak gençlerin evlenmelerine karar vermişler...

1.1.1.8. Türk Dügünü

Örnek Metin: “Naz Kız”

- a) Yazarı : Oğuz TANSEL
- b) Kitap adı : Çobanla Bey Kızı
- c) Tarih / Basımevi / sy. : İstanbul 1985, Kent Basımevi, sy.61
- d) Özet : Zamanın birinde bir Arap vezirinin biricik oğlu varmış. Çocuk zamanla büyüüp evlenecek çağa geldiğinde, vezirin karısı kocasına: ‘Bey, oğlumuz ergenleşti, everelim gayrı’ diyerek oğullarına kız aramanın zamanının geldiğini söylemiş. Vezir de: ‘Olur, evlendirelim; önce sen bir kız beğen’ diyerek karısının bu düşüncesini onaylamış. Bunun üzerine kadın iki cariye alıp yanına, kentte, köyde kız aramaya başlamış. Pek çok kapı çalmış. Böylece bütün dünyayı dolaşmış. Bir ülkeye varmış. Oranın vezirinin çok güzel bir kızı varmış. Adı Naz Kız’mış. Naz Kızın güzelliğini görenlerin yüreği yerinden hoplarmış. Bunun duyan Arap Vezir’in karısı çok sevinmiş ve kızın babasının konağına varıp konuk olmuş. Önce kendini tanıtarak dereden tepeden konuşmuş. Sözü döndürüp dolaştırıp kızlarına dünür olduğunu söylemiş. Naz Kız’ın annesi babası biraz

nazlandılarsa da söz kesilmiş. Sözdən sonra dünürçüleri tekrar kendi ülkelerine dönmüşler. Arap Vezir'in karısı çok sevinçliymiş ve olup bitenleri kocasına anlatmış, haneyi bir mutluluktur almış. Bir kaç gün sonra Arap Vezir, kızın babasına haber salmış. Yanına da iki vezir olarak yüzük takmak için yola koyulmuşlar. Öte yandan da kızın babası büyük nişan hazırlığı yapmış. Konağını dayatıp döşetmiş. Yemekler pişirtmiş. Konuklar çağrılmış. Çalgıcılar tutulmuş. Oğlan evi gelince de kurbanlar kesilmiş. Görkemli bir nişan töreni ile yüzükler takılmış. Törenden sonra oğlan evi esenleşerek evlerine geri dönmüşler. Bir zaman geçtikten sonra düğün hazırlıklarına başlanılmış. Oğlanın babası yanına, bir tabur asker, çalgıcılar olarak kızın babasının konağı önüne varmışlar. Gelinle beraber paytonlara on beş kız bindirilmiş. Çalarak, çağırarak Naz Kız'ı oğlan evine getirmişler. Öyle bir düğün tutulmuş ki, bu denli eğlencelisi, kalabalığı görülmemiştir. Çeşitli çalgılar çalınmış. Pehlivanlar toplanmış bayram yeri gibi. Kazanlar kaynar, yemekler pişirmiş türlü çeşit. Öte yandan gelin giydirilip kuşatılmış. Ak ellerine kınalar yakılmış.

Cariyeler çevresinde dolanırmış. Naz Kız'ı bir eksiksiz süslerlermiş. Kadınlar, kızlar konakta çalıp oynarlarmış. Yatsıya doğru, gelini çeyiz sandığı üstüne oturtup odadan çıkmışlar. Güvey, sağdıçlarıyla gelin odasının kapısı önüne gelmiş. Yenge kadınlar onu içeriye koyunca çekilip gitmişler. Gelin sandığın üzerine oturmuş ve damadı bekliyormuş...

1.1.1.9. Namus

Örnek Metin: “Nar Tanesi”

- a) Yazarı : Muhsine HELİMOĞLU YAVUZ
- b) Kitap adı : Cigaramın Üstünde Bir Topal Karınca, 2.Baskı
- c) Tarih / Basımevi / s. : Ankara 1994, Doruk Yayınları, s.255
- d) Özet : Bir zamanlar, Nartanesi adında yetim bir kız varmış. Bu kızcağız amcasının yanında yaşıyormuş. Fakat amcasının karısı nedense onu hiç sevmiyormuş ve ona çok kötü davranıyormuş. Ancak amcası bu durumdan habersizmiş. Bir gün yengesi, Nartanesi’ni kendi kızı ile birlikte oduna göndermiş. İki kız yeterince odun topladıktan sonra, eve dönmüşler. Eve gelinceye kadar hem çok yorulmuşlar hem de çok susamışlar. Kadın onların dönme zamanlarına yakın eline iki testi alıp, birisine berrak temiz bir su, diğerine ise kirli bulanık su doldurmuş. Ayrıca bu bulanık suyun içine bir de küçücük yılan yavrusu koymuş. Kızlar gelince de, içinde yılan yavrusu bulunan testiyi Nartanesi’ne, temiz su bulunan testiyi de kendi kızına vermiş. Nartanesi testiyi başına dikip suyu içtikten sonra, yengesine, ‘sanki bir saman çöpü yuttum, boğazım yandı’ deyince, kadın da ‘su temizdi, bir şey olmaz’ diye kızı yatıştırmış.

Aradan haftalar, aylar geçmiş. Bu zaman içinde Nartanesi'nin karnı devamlı büyümeye başlamış. Bu olacakları önceden hesaplayan yenge, hemen kızın erkek kardeşlerini çağırıp onları kışkırtmış: 'Kardeşinizin karnı gün geçtikçe büyüyor, birşeyler yapmanız lzım. Yoksa bize söz gelir. Konu komşuya rezil oluruz. Korkarım ki, namusumuz beş paralık oldu, kardeşinizin birisiyle ilişkisi olmalı' demiş. Bunun zerine kızın en büyük kardeşi, Nartanesini uzak bir yere götürüp bırakarak, onu lme terk etmeyi düşünmüş

1.2. Alman Halk Masallarında Motifler

‘Masallar, insan yaşantılarının bir modelleridir. Bundan dolayı da bütün masalarda sürekli aynı motifler mevcuttur’⁽⁶²⁾ Doğru bir açıklamadır bu. Evrensel duyguların söz konusu olduğu sürece, farklı uluslara ait masalarda aynı motiflerin işlenmesi oldukça doğaldır. Ancak işin içine, inanca bağlı veya örf, adet, gelenek, göreneklere bağlı kültürel farklılıklar girdiğinde motifler farklılık gösterirler.

‘Alman halk masallarındaki çoğu ana motif, mutluluğu yakalayabilmek için, karşılaşılan problemleri aşmaktır. Masal kahramanlarının birçok macera içine girerek, problemleri aşmaları gerekiyor; ta ki sonunda ödülleri ulaşana dek. Bu ödül her masala göre değişebiliyor; kimisinde mücevher olabiliyor, kimisinde güzel prenses ile evlenme, kimsinde de bir talihsizlikten kurtulma olabiliyor ödül.

Masalardaki olaylar olağanüstü ve de ilginç gelişmelerle dolu olduğu için, karşılaşılan problem ve zorluklar kimi zaman bir dev olarak (Cesur Terzi ‘Das tapferer Schneider’) ya da intikam hırsı ile tutuşan cinler, periler olarak (Uyuyan Güzel ‘Dörröschen’) veya kötü kalpli bir cadı olarak (Hansel ve Gretel) ortaya çıkar. Masalarda sık rastlanılan diğer bir motif ise kötü yürekli üvey anne motifidir (Sinderella ‘Aschenputtel’)⁽⁶³⁾

Türk ve Alman halk masallarında birbirine benzer motiflerin söz konusu olduğu gibi, birbirlerinden farklılık gösteren motifler ile de karşılaşılmaktadır. Alman halk masallarının Türk halk masallarından farklılık gösteren motifleri, genellikle dini inançların masallara yansıtıldığı motiflerdir. Bu inançlara göre işlenmiş motiflerin özleri İncil’e dayalıdır. Bunlara örnek göstermek gerekirse, masalarda Hz. Meryem’in işlenmesi, vaftiz edilmeyi, vaftiz babasını –annesini gösterebiliriz.

(62) www.uni-freiburg.de/daf/CFU98/Marchen/dornmo.htm

(63) www.uni-freiburg.de/daf/CFU98/Maerchen/workshop.htm

Almanların kutsal kitapları İncil'de Hz. İsa ile ilgili, annesi Hz. Meryem ile ilgili, vaftiz edilmek ile ilgili, aktarılan olaylar ve bilgiler yer almaktadır. Böylesi bilgiler muhtemelen halk arasında da konuşulup tartışılmaktadır. Bunların efsanevî şekillerde masallara aktarılmaları da oldukça doğaldır.

Bu gibi motiflerin Hıristiyan dini inançları gereği olduğu için, böyle motifler ile Türk halk masallarında karşılaşmak mümkün değildir.

2.2.1. Alman Masallarında Bazı Motif Örnekleri

2.2.1.1 Sevgi – Sadakat

Örnek Metin: “Sadık Johannes”

(Der Treue Johannes)

- a) Kaynak : www.maerchenlexikon.de/khm/
- d) Özet : Johannes, kralın en sadık hizmetkârı imiş. Genç kral, gönlünü bir prensese kaptırmış. Sadık hizmetkârı ile birlikte, prensi almak üzere gemileriyle prensesin ülkesine gitmişler ve prensesi de yanlarına alarak, kendi ülkelerine doğru yola koyulmuşlar. Birden geminin üzerinde üç karga uçuşmaya başlamış. Kargaların konuştuklarını Johannes anlamış. Söylediklerine göre, limana geldiklerinde çakal kırmızısı bir at çıkacakmış karşılarna. Kral şayet atın albenisine aldanarak üzerine binerse, at onu alıp bir daha geri dönmek üzere götürecekmış. Şayet bu tehlikeyi bir şekilde atlatabilirlerse, saraylarına vardıklarında kral üzerine altın işlemeli bir elbise giymek isteyecekmış. Eğer elbiseyi giyerse, birden cayır cayır yanacakmış. Bu tehlikeyi de atlattırlarsa, düğünlerinde kral ile prenses dans ederlerken, prenses aniden

ölecekmiş. Şayet birisi prensesin göğsünden üç damla kan emip tekrar tükürürse, prenses hayata geri dönecekmiş. Ama kim ki bunları duyup krala haber ederse, o kişi taşa dönüşecekmiş. Johannes tüm bunları işitmiş. Ancak işittiklerini krala anlatamazmış, aksi halde taşa dönüşeceğini biliyormuş. Fakat kralının da ölmesine göz yumamazmış. Limana ulaştıklarında kargaların anlattıkları gerçekleşmeye başlamış. Johannes, başına gelebilecek her şeyi göze alarak kralının, karşlarına çıkan çakal kırmızısı ata binmesine engel olmuş ve silahını çıkartarak atı vurmuş. Kral, Johannes'in bunu niçin yaptığına bir anlam verememiş ancak onun kalbini kıracak bir şey de söylememiş. İkinci tehlikede ise Johannes, altın elbiseyi ateşe atarak, kralının onu giymesine engel olmuş. Kral yine şaşırmış. Ama bu sefer de Johannes'e bir şey söylememiş. Son tehlikede ise, düğünlerinde dans ederlerken prenses birden yere düşmüş. Johannes onun öldüğünü bildiği için, her şeyi göze almış ve koşarak prensesin göğsünden üç damla kan emip yere tükürmüş ve bu sayede prensesi hayata tekrar geri döndürmüş. Ancak kral işin aslını bilmediği için

Johannes'in bu son davranışına çok kızmış ve Johannes'i idam ile cezalandırmış. Ancak Johannes idam edilmeden önce taşa dönüşmeyi göze alarak, kralına tüm bunların sebebini anlatmış ve yaptığı şeyleri de, kendilerine olan sevgi ve sadakatinden dolayı yaptığını söylemiş. Aksi halde kendilerinin öleceğini ve onun da buna katlanamayacağını anlatmış. Tüm gerçekleri anlatır anlatmaz da aniden tepeden tırnağa kadar taşa dönüşmüş

2.2.1.2. Kahramanlık

Örnek Metin : “İki Kardeş ”

(Die Zwei Brüder)

a) Kaynak

: www.maerchenlexikon.de/khm/

d) Özet

: İki oğlan kardeş varmış. Bunlar yoksul bir ailenin çocukları imiş. Çocukların amcaları, babalarının aklını çelerek çocuklarını ormana terk etmesi gerektiğini söylemiş. Adamcağız yüreği acıya acıya çocuklarını ormana terk etmiş. İki kardeşi ormanda bir avcı bulmuş ve onları evine götürerek onlara babalık etmiş. Kardeşler zaman içinde büyümüşler ve dünyaya açılmak için evden ayrılmışlar. Biri doğuya, diğeri de batıya doğru yol almaya başlamış. Küçük olan bilmediği bir şehre gelmiş. Ancak şehrin bütün caddelerinde siyah renkte tüller asılmış. Bunun nedenini sorduğunda ise, şehir halkının matemde olduğunu öğrenmiş. Sebebi de, şehrin dışındaki yüksek dağların tepesinde yaşayan bir ejdehaya her yıl genç bir kızın kurban verilmesi imiş. Aksi takdirde ejderha şehri yakıp yıkıyormuş. Aynı şekilde ertesi gün kralın kızı kurban edilecekmış. Bunları öğrenen delikanlı güneş daha doğmadan o

dağa çıkmış. Dağın tepesinde bir de kilise varmış. Çok geçmeden kurban edilmek üzere prensesi dağa çıkarmışlar. Delikanlı prensesin güvende olması için onu hemen kilisenin içine sokarak üzerinden kilitlemiş. Birden büyük bir gürültü ile yedi başlı kocaman dev bir ejderha görünmüş. Delikanlı kılıcını sallayarak ejderhanın önce üç başını, sonra diğer üçünü ve nihayetinde kalan tek başını da bedeninden ayırarak korkunç ejderhayı öldürmüştü. Şehir halkını ve prensesi, ejderhanın bunca yıl süren zulmünden kurtardığı için, gösterdiği cesaret ve kahramanlığının ödülü olarak kral kendisini kızı ile evlendirmiş

2.2.1.3. İyi Yüreklilik ve Yardımseverlik

Örnek Metin : “Die Sterntaler” (Yıldız Paralar)

- a) Yazarı : Rosemarie GRIESBACH
- b) Kitap adı : Deutsche Märchen und Sagen
- c) Tarih / Basımevi / s. : 1983, Max Hueber Verlag, s.25
- d) Özet : Bir zamanlar küçük bir yaşarmış. Bu kızcağzın annesi ile babası öldüğü için kimi kimsesiz kalmış. Ne yazık ki, ne başını sokacak bir kulübesi kalmış elinde avucunda, ne de uyuyabileceği bir yatağı. Üzerindeki elbiselerinden başka bir dilim de ekmeği varmış sadece. Bu kızcağz çok da iyi yürekli birisiymiş. Kendisini tüm dünya tarafından terk edilmiş olarak hissettiği için de, Allah’a sığınarak uzaklara doğru yol almış. Yolda yaşlı bir adam ile karşılaşmış. Adam: ‘çok açım. Bana yiyecek bir şeyler ver’ demiş. Kız da sahip olduğu son şey olan ekmeğinin tamamını yaşlı adama vermiş ve yoluna devam etmiş. Daha sonra ise yolda bir çocuk ile karşılaşmış. Çocuk: ‘başım çok üşüyor’ demiş. Bunun üzerine kız kendi başındaki şapkasını çıkararak çocuğa vermiş ve yoluna yine devam etmiş. Giderken bu sefer

de bir başka çocuk ile karşılaşmış. Çocuğun üzerinde ceketini olmadığı için üşüyerek titriyormuş. Bunun üzerine ise kız kendi ceketini vermiş ona. Biraz daha yol aldıktan sonra ise karşılaştığı bir başkası etek isteyince, ona da kendininkini çıkarıp vermiş. Hava kararmaya başladığında kızcağız ormana ulaşmış. Tekrar bir çocuk ile karşılaşmış. Bu çocuk da kızdan atletini vermesini istemiş. İyi yürekli kız, nasıl olsa gece karanlık çöktü. Karanlıkta da beni kimse görmez, diye düşünerek üzerindeki atleti de çıkarıp çocuğa vermiş. Nihayet üzerinde hiçbir şey kalmaksızın oracıkta öylece kalakalınca birden bire gökyüzünden yıldızlar, kızın kucağına altın paralar olarak dökülmeye başlamış. Kızcağız geri kalan yaşamını rahat bir şekilde sürdürebilmiş....

2.2.1.4. Ölüm

Örnek Metin : “Fitcher’in Kuşu ” (Fitchers Vogel)

a) Kaynak

: www.maerchenlexikon.de/khm/

d) Özet

: Bir zamanlar usta bir cadı varmış. Bu cadı, kendisini zavallı adam kılığına sokarak ev ev dolaşp güzel kızları kaçırmış. Kaçırıldığı kızlardan bir daha kimseler haber alamazmış. Bu cadı bir gün, üç kız kardeşin bulunduğu bir eve gelmiş. Evin en büyük kızını kaçıarak ormandaki evine götürmüş. Kızcağıza, kendisine itâat ederse tüm mücevherlerini ona vereceğini söylemiş. Aradan birkaç gün geçtikten sonra da, kısa bir süreliğine seyahate çıkacağını söyleyerek, kızcağıza bütün odaların anahtarlarını vermiş. Ancak bir tek odaya girmesini yasaklamış. Fakat kızcağız merakına yenik düşerek cadı gittikten sonra yasaklı odaya girmiş. Gördükleri karşısında ise dona kalmış. Odanın içerisinde parçalanmış bir sürü kız ceseti bulunuyormuş. Cadı eve geri döndüğünde, kızın yasaklı odaya girdiğini anlamış ve kızcağızı parçalayarak diğer cesetlerin

yanına atmış. Daha sonra da yine aynı eve giderek bu sefer de ortanca kızı kaçırmış. Ne yazık ki ortanca kızın da başına aynı felâket gelmiş. Son olarak en küçük kızı kaçırmış. Küçük kız ablalarından daha akıllı imiş. Cadı evden gittikten sonra yasaklı odaya girdiğinde, iki ablasının parçalanmış cesetlerini bulmuş. Küçük kız bu duruma çok üzölmüş. Ablalarının vücutlarının tüm parçalarını düzgün olarak bir araya getirmiş. Parçalar bir araya gelir gelmez birbirleriyle kaynaşmaya başlamış ve vücutları eskisi gibi dirilmiş. Ablaları tekrar hayata dönmüş ve birbirleri ile kucaklaşmışlar

2.2.1.5. Üvey Anne:

Örnek Metin : “İki Kardeş”

(Brüderchen und Schwesterchen)

- a) Yazarı : Rosemarie GRIESBACH
- b) Kitap adı : Deutsche Märchen und Sagen
- c) Tarih / Basımevi / sy. : 1983, Max Hueber Verlag, sy.23
- d) Özet : İki kardeşin anneleri öldükten sonra babaları yeniden evlenmiş. Ancak üvey anne, çocukları hiç mi hiç sevmezmiş ve onlara çok kötü davranırmış. Çektikleri işkenceye daha fazla dayanamayan iki kardeş, evden kaçarak bu zulümden kurtulmaya karar vermişler ve sabah erkenden de yola koyulmuşlar. Gide gide akşama doğru büyük bir ormana varmışlar. Kocaman, oyuk bir ağaca sığınarak, açlık ve yorgunluktan oracıkta uyuyakalmışlar. Ertesi sabah güneş yükseldiğinde iki kardeş uyanmışlar. Ancak güneşin yaydığı sıcaklıktan dolayı oğlan çok susamış ve ormanda su içebilecekleri bir kaynak aramaya başlamışlar. Diğer tarafta, kötü kalpli üvey annenin olağanüstü birtakım güçleri varmış ve ormandaki tüm su kaynaklarına büyü yapmış. İki kardeş nihayet bir su

kaynağı bulmuşlar ama oğlan, tam buradan su içecekken kız kardeş bir ses duymuş: ‘kim bu kaynaktan su içerse bir aslana dönüşecek’ ve çok susamış olmasına rağmen oğlan kardeşi buradan su içmemiş. Derken ikinci bir kaynak daha bulmuşlar, ancak kız kardeş yine bir ses işitmiş. ‘kim buradan su içerse bir kurta dönüşecek’ ve oğlan kardeş buradan da su içmemiş. Ararlarken bir üçüncü kaynağa daha ulaşmışlar, buradaki ses de: ‘buradan su içen bir ceylana dönüşecek’. Kız kardeşinin ısrarlarına rağmen oğlan kardeş, susuzluğa daha fazla dayanamayarak buradan su içmiş ve içer içmez de bir ceylana dönüşmüş... Kızcağız kardeşinin ceylana dönüşmesine çok üzülmüş ama, yapabilecek de bir şeyleri yokmuş. Kız, çaresiz bir şekilde ceylanla birlikte ormanın içine doğru yol almaya başlamış ve ormanda içinde kimsenin yaşamadığı bir kulübe görmüşler. İki kardeş bu kulübeye sığınarak, yaşamlarını burada sürdürmeye başlamışlar. Zaman içinde kızcağız büyüyerek güzelleşmiş. Günlerden bir gün ormanda avlanmaya çıkan bir prens bu ceylanı görüp peşinden takip ederek kulübeye kadar gelmiş. Kulübedeki güzel kızı görünce de ona aşık

olarak, onunla evlenmeye karar vermiş. Hep birlikte saraya taşınarak mutlu bir şekilde yaşamaya başlamışlar. Bir süre sonra da bir oğlan çocukları olmuş. Ancak bunun haberini alan kötü kalpli üvey anne, onların böyle mutlu olmalarına tahammül edemiyormuş. Olağanüstü güçlere sahip olduğu için de kendisini bir hizmetçi kılığına sokarak saraya, güzel kızın hizmetini görmek üzere yerleşmiş. Niyeti ise üvey kızını öldürerek, prens ile kendi çirkin kızını evlendirmekmiş. Nihayet üvey kızını öldürmeyi başarmış ve masal bu ya, kendi kızını onun yerine koyarak, bir süreliğine de olsa prensi kandırmayı başarmış. Öldürülen kızın ruhu her akşam bebeğinin yanına gelerek, onu okşayıp, sevip, emzirecek geri dönüyormuş. Bunun haberini alan prens, bir gün saklanarak olanları kendisi görmek istemiş. Görse ki, gelen ruh, bebeğini okşuyor, seviyor ve emziriyormuş. Aniden ruhun karşısına çıkarak, sen benim karımdan başkası olamazsın diyerek kolundan yakalamış. O anda ise Allah ruha tekrar hayat vererek eskisi gibi canlandırmış. Tüm olan biteni öğrenen prens kötü kalpli üvey anneyi öldürterek ondan kurtulmuşlar. Üvey anne ölür ölmez ise, onun büyüsünden ceylana dönüşmüş olan oğlan kardeş ise tekrar eskisi gibi insan olmuş...

2.2.1.6. Allah'ı Kişileştirme

Örnek Metin: “Fakir ile Zengin”

(Der Arme und der Reiche)

- a)Yayın evi : Christian Wolff Verlag, Flensburg,
- b) Kitap adı/ s. : Märchenschatz der Brüder Grimm, s145
- d) Özet : Çok eski zamanlarda, sevgili Allah henüz dünya üzerinde insanlarla birlikte yaşarken, yorgun düştüğü bir akşamüzeri, kendisine kalacak bir konak bulamadan karanlık çöküvermişti. Ancak yolunun üzerinde iki ev duruyordu karşı karşıya. Bunlardan birisi büyük ve güzel görünümlü idi ve zengin birisine ait olduğu belliydi. Diğeri ise küçük ve gösterişsizdi, onun da fakir birisine ait olduğu belliydi. Sevgili Allah, ‘gösterişli olanda kalayım ki, varlıklı olduğu için ev sahibine herhangi bir yük getirmemiş olurum’ diye düşünerek gidip evin kapısını çalmış. Evin sahibi camı aralayarak bakmış ve kapıdaki bu kişiyi tepeden tırnağa kadar süzmüş. Sevgili Allah şık giysiler taşımadığı ve zengin görünümlü olmadığı için de, onu içeri almadan ‘senin için yatacak yerim yok’ diyerek camı kapatıvermiş. Sevgili Allah bu sefer diğeri eve yönelerek kapısını çalmaya

hazırlanıyormuş ki, daha kapıyı çalmadan içeriden kapı açılıvermiş. Ev sahipleri çok fakir insanlarmış ama gönülleri zenginmiş. O akşam evlerinde yiyecek ne varsa onu koymuşlar misafirlerinin önüne. Yatması için de ona kendi yataklarını vermişler, kendilerine ise yere otlardan bir yatak yapıp orada yatmışlar. Ertesi gün uyandıklarında sevgili Allah yoluna devam etmek için bu iyilik sever insanlarla vedalaşırken, yaptıkları iyiliklerinin karşılığı olarak onları mükâfatlandırmak istemiş ve üç tane dileklerini yerine getirmiş....

2.2.1.7. Allah – Seytan ve Ölüm

2.2.1.8. Vaftiz Töreni, Vaftiz Babası ve Annesi

Örnek Metin : “Vaftiz Babası Ölüm ”

(Der Gevater Tod)

a) Kaynak

: www.maerchenlexikon.de/khm/

d) Özet

:Yoksul bir adamın on iki tane çocuğu varmış. Adamcağz onlara bir dilim ekme kazanıp yedirebilmek için, gece gündüz demeden çalışıyormuş. Adamcağazın on üçüncü çocuğu da dünyaya geldiğinde, ne yapacağını şaşırarak birden dışarı fırlamış. Karşısına çıkacak ilk kişiden çocuğu için vaftiz babası olmasını isteyecekmış. Karşısına ilk olarak sevgili Allah çıkmış ve adamcağazın kalbinde neler olduğunu bildiği için de adama, ‘çocuğuna çok iyi bakar, onu dünyanın en mutlu insanı yaparım. Çocuğunun vaftiz babası ben olayım’ demiş. Yoksul adam, ‘sen kimsin’ diye sormuş. Onun sevgili Allah olduğunu öğrenince, ‘senin çocuğuma vaftiz babası olmanı istemiyorum. Çünkü sen hep

fakirlerden alır, zengine verirsin' diyerek sevgili Allah'ın yanından uzaklaşmış. Daha sonra şeytan ile karşılaşmış. Şeytan da kendisine, 'çocuğunun vaftiz babası ben olayım. Ona altın, mücevher, bolluk, dünya nimetleri veririm' demiş. Adam, 'sen kimsin' diye sormuş. Onun da şeytan olduğunu öğrenince, 'istemem, sen insanları kandırıyor, aldatıyorsun' demiş ve onun da yanından ayrılmış. Daha sonra ise ecel ile karşılaşmış. Ecel kendisine, 'çocuğunun vaftiz babası ben olayım' demiş. Adam onun ecel olduğunu öğrenince, 'sen doğru olansın. Çünkü, zengin – fakir ayırt etmeksizin herkese eşit davranıyorsun' diyerek çocuğunun vaftiz babası olmasına rıza göstermiş....

2.2.1.9. Meryem Ana

2.2.1.10. Günah Çıkartma

Örnek Metin : “Meryem Ana’nın çocuğu” (Marienkind)

a) Kaynak

: www.maerchenlexikon.de/khm/

d) Özet

: Büyük bir ormanın yakınlarında fakir bir oduncu ile karısı yaşarmış. Bunların üç yaşlarında bir kızları varmış. Fakat öyle yoksullarmış ki, yiyecek ekmekleri bile yokmuş. Çocuklarına ne yedirip, nasıl doyuracaklarını bilemez haldelermiş. Oduncu yine birgün dertli dertli ormana odun kesmeğe gittiğinde, karşısında güzel bir kadın belirmiş. Başında tacı ve elbisesinde yıldızlar olan bu kadın: ‘ben Hz. Meryem’im’ demiş. ‘Biliyorum çok yoksulsunuz. Çocuğunuzu bana verin. Onu yanımda götüreyim. Annesi olur, ona çok iyi bakarım’ diye ilave etmiş. Yoksul oduncu da Meryem Ana’nın bu sözlerini dinleyerek kızını onunla birlikte göndermiş. Meryem Ana çocuk ile birlikte gökyüzüne

dönmüş. Kızcağıza burada çok iyi bakılıyormuş; şekerli ekmekler, şekerli sütlerle besleniyormuş. Giysileri ise altındanmış ve melekler hergün kız ile oynayarak onu eğlendiriyorlarmış. Kız büyüyüp ondört yaşına geldiğinde Meryem Ana onu yanına çağırarak: ‘sevgili yavrum, benim uzun bir seyahate çıkmam gerekiyor. Sana cennetin on üç anahtarını emanet edeceğim. Yalnız, bunlardan on iki tanesini kullanarak cennetin tüm güzelliklerle dolu on iki odasını gezebilirsin. Ancak sakın son anahtarı kullanarak on üçüncü odaya girme, aksi halde çok çok mutsuz olursun’ demiş. Kız, Meryem Ana’ya sözünü dinleyeceğine dair söz vermiş ve Meryem Ana seyahate çıkınca cennetin odalarını gezmeye başlamış. On iki odayı da gördükten sonra on üçüncü odayı da merak etmiş ve içinde ne olduğunu görmek istemiş. Meleklerin bütün uyarılarına rağmen, yalnız kaldığı bir anda bu yasaklı odayı da aralayarak içine bakmış. Odada, parıltılar içerisinde oturan Allah’ın üç kutsal kimliğini (Baba, Oğul Kutsal Ruh’u) görmüş. Birden heyecandan donakalmış ve onları izlemeye başlamış. Sonra parmağının ucu ile oradaki parıltılara dokunmuş. Dokununca parmağı altın ile

kaplanmış. Parmağına bulaşan bu altını her ne kadar silmeye çalışsa da çıkartamamış. Birden içini bir korku salmış ve odadan hemen çıkarak uzaklaşmış. Çok geçmeden Meryem Ana seyahatten dönmüş. Kızı yanına çağırılmış ve o yasaklı odaya girip girmediğini sormuş. Kız, odaya girmediğini söylemiş. Fakat Meryem Ana onun doğruyu söylemediğini anlamış ve kıza: “Sen benim sözümü dinlemedin ve üstüne bir de yalan söyledin, artık gökyüzünde olmayı hak etmiyorsun” demiş. Kız birden bire derin bir uykuya dalmış. Uyandığında ise artık yeryüzünde bir ormanda olduğunu görmüş. Bağırarak istemiş fakat bu mümkün olmamış, çünkü artık sesinin de çıkmıyor olduğunu görmüş. Kızcağız çok zorlu günler geçirmeye başlamış. Bir ağaç kovuğuna sığınarak, burada yaşamaya çalışıyormuş. Bir gün ülkenin kralı ormanda avlanmaya çıkmış. Bir ceylanın peşinden giderken bu kızcağızı görmüş ve ona aşık olmuş. Kızla konuşmak istemiş fakat kız onunla konuşamamış. Kıza kendisi ile birlikte sarayda yaşamak isteyip istemeyeceğini sormuş, kız da evet dercesine başını sallamış. Kral da kızı alarak sarayına götürmüştü. Kısa bir süre

sonra da düğünleri gerçekleşmiş ve kız artık kraliçe olmuş. Bir yıl içinde bir oğlan çocukları dünyaya gelmiş. Kraliçe odada yalnız iken birden Meryem Ana gelmiş yanına ve kendisine o yasaklı odaya girip girmediğine dair doğruyu söylemesini istemiş. Fakat kız yine odaya girmediğini söylemiş. Bunun üzerine Meryem Ana yeni doğmuş bebeği yanına alarak odadan ayrılmış. Bu durum karşısında herkes kraliçenin dünyaya getirdiği bebeği yediği söylentileri yayılmaya başlamış. Ancak kızcağız konuşmadığı için kendisini savunamıyormuş. Kral ise karısını çok sevdiği için bu söylentileri duymazlıktan geliyormuş. Derken bir süre sonra ikinci çocukları da olmuş. Fakat olaylar yine aynı şekilde gelişmiş ve kraliçe yine kendisini kocasına ve halka karşı savunamamış. Ve üçüncü çocukları da dünyaya gelip yine aynı olaylar gerçekleşince halk artık ayaklanmış ve kraliçenin kendi çocuklarını yediğini haykırmaya başlamış. Bundan dolayı da ölüm ile cezalandırılmasını istemişler. Bu durum karşısında artık kral da daha fazla karısını halka karşı savunamamış. Kraliçenin yakılması için meydan bir yere odunlar toplanarak ateş

yakılmış. Ateşin ortasına da kraliçe oturtulmuş. Alevlerin sıcaklığı ile kraliçenin buzlarla kaplı gururu erimiş ve kalbi pişmanlıkla dolmuş. “Keşke ölmeden önce yasaklı kapıyı açtığımı itiraf edebilseydim” diye geçirmiş kalbinden. O anda dili çözülmüş ve “evet Meryem Ana, girdim o yasaklı odaya!” diye haykırmış. Birden bire gökyüzünden yağmurlar yağmaya başlamış ve bu sayede kraliçenin dört bir yanını saran alevler sönmüş. Meryem Ana, götürdüğü üç çocuğu da yanında getirerek ışıklar içinde kraliçenin yanına inmiş. Ve ona: “Herkim ki günahını kabul edip bundan pişmanlık duyarsa, onun günahları af olur” diyerek çocuklarını kendisine teslim ederek, konuşamayan dilini de çözmüş ve kendisine hayatı boyunca sürecek mutluluk vermiş...

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK VE ALMAN MASALLARINDAN ÖRNEK METİNLERDE BENZER VE FARKLI MOTİFLERİN KARŞILAŞTIRILMASI

1. TÜRK VE ALMAN MASALLARINDAKİ BENZER VE FARKLI MOTİFLER

Dünya üzerinde yaşayan birbirinden çok farklı toplum ve kültürlerin var olduğu düşünülecek olur ise, masal hazinesinin ne denli zengin olduğu anlaşılır. Masalların bütün dünya üzerinde var olması, onun tüm insanlık için ne kadar etkili ve önemli olduğunun bir işaretidir...⁽⁶⁴⁾

Ancak bu zengin hazine içerisindeki masalların her birini tek tek incelemek ve değerlendirmek ne yazık ki pek mümkün değil. Fakat bu araştırma ile, Alman ve Türk halk masaları üzerine yapılan incelemeler sonucunda, her iki kültürün masallarında birbirine çok benzeyen birçok motifin var olmasının yanı sıra, birbirlerinden oldukça farklı motiflerin de var olduğu görülmüştür

‘...Birbirlerine benzer motiflerin söz konusu olmasının sebebi, bu farklı kültürlerin birbirleri ile sadece kaynaşmasından ileri gelmiyor; bu benzerlik aynı zamanda ortak değer ve tecrübelerden de kaynaklanıyor. Tüm masalların ortak yönü olan, iyi'nin daima kötü üzerindeki başarısı, çalışkanlığın ve dürüstlüğün ödüllendirilerek, tembellik ve kötü davranışların da cezalandırılması, şunun bir işaretidir: Masalarda adalet her şeyin üstünde gelir.’⁽⁶⁵⁾

İşlenen motif şayet evrensel değerlere sahip ise, o takdirde söz konusu olan farklı ulusların masalları da olsa, birbirleri ile ana temalarda benzerlik gösterir. Çünkü,

(64) www.m.shuttle.de/ds1013/seite4/mland12.htm

(65) www.m.shuttle.de/ds1013/seite4/mland12.htm

örneğin her ulus için 'iyi' 'iyi'dir ve aynı anlam ifade eder; kahramanlık, çalışkanlık yine ülke ne olur ise olsun, tüm insanlar için aynı değerdedirler.

'...Farklı toplumların masallarında aynı konuların işlenmesi ve aynı motiflerin kullanılması oldukça büyüleyici ve inanılmaz bir şeydir. Fakat bunlar farklı şekillerde çıkar karşımıza. Örneğin tüm toplumların masallarında cadı karakteri mutlaka vardır. Fakat cadı, görüntü ve şekil itibari ile aynı cadı değildir.'⁽⁶⁶⁾

Ayrı toplumlarda görülen farklı motiflerin söz konusu olmasının sebebi ise, toplumların kendine has bazı kültürel değerlerinin olmasından kaynaklanmaktadır. Bu değerler dine ve inanca dayalı olabilir, gelenek ve göreneklere, örf ve adetlere dayalı değerler olabilir. Toplumların bunları masallarında yansıtmasından dolayı da böylesi farklılıklar çıkar ortaya.

Birbirine benzer ve birbirinden ayrılan motifleri, incelediğimiz 10'ar masal üzerinde ele alalım:

1.1. Türk ve Alman Masallarında Benzer Motifler

1.1.1. Sevgi ve Sadakat:

Sevgi ve sadakat duyguları, insanların kendi özlerinde, kendi içlerinde yaşattıkları ve hissettikleri insanî duygulardır. Bu duyguların, herhangi bir topluma veya bir kültüre ait olmaları söz konusu olamaz. Böylesi insancıl değerler, insanların iç dünyalarında yaşattıkları fevkalâde önemli duygulardır.

Sevgi, çok geniş kapsamlı bir değerdir. İnsanların içlerinde, gönüllerinde hissettikleri bu duygu, sadece karşı cinse duyulan bir his olarak sınırlı kalmaz. Dünya üzerinde

(66) www.textuebertext.de/Bibliothek/Marchenhaftes/marchenhaftes.htm

var olan tüm canlı varlıklara veya herhangi bir nesneye karşı da hissedilebilen bir duygudur; Anne ve babaya karşı duyulan sevgi, çocuğa beslenen sevgi, eşe, dosta, arkadaşına hissedilen sevgi gibi, hayvanlara, bitkilere hatta cansız nesnelere karşı da sevgi hissedilmesi söz konusudur.

Sevgi öylesine güçlü ve öylesine yüce bir duygudur ki, insanların hayata sıkı sıkıya bağlanmalarındaki en önemli temellerdendir. Aynı zamanda inanılmaz bir de güzelliği vardır: paylaşıldıkça çoğalır, büyür ve insanlara güç kazandırır. Böylesine bir duyguyu belli bir topluma mâl etmek tabii ki düşünülemez bile. Bu tamamen insanın kendisi ile birebir ilişkilidir. Her insanın içinde yaşadığı, yaşattığı bir duygudur bu. Doğal olarak da tüm dünyada insanların sahip oldukları bir değerdir, duygudur.

Bunlardan yola çıkarak, şunu söylemek yanlış olmaz bence; sevgi evrensel bir değerdir.

Sadakat ise bir bağlılıktır. Sadakati, sevginin doğurduğu, ortaya çıkardığı bir sonuç olarak da nitelendirebiliriz. Birbirlerini seven kişilerin, birbirlerine duydukları sevgilerinin sonucu olarak ortaya çıkan bir bağlılıktır bu. Bu duygu, karşı cinse veya bir sevgiliye, ya da bir eşe karşı hissedilebileceği gibi, incinmesini kesinlikle istemeyeceğiniz veya çok sevdiğiniz bir arkadaşına, dosta karşı da hissedilebilir.

Sevgi ve sadakat değerleri bu sebeplerden dolayıdır ki, tüm dünya toplumlarının masal hazinelerinde işlenen güzel bir motiftir. Bu motif, incelemiş olduğumuz örnek masalarda (Türk Halk Masalı: 'Sihirli Yüzük' ve Alman Halk Masalı: 'Der Treue Johannes') oldukça etkileyici bir biçimde işlenmiştir.

'Sihirli Yüzük' masasında, bir eşin kocasına olan sevgisi ve bağlılığı ele alınmış. Kocasından ayrı kalmak durumunda kalan eşin, ondan ayrı geçirmek zorunda kaldığı

dönemlerde, karşısına çıkan birtakım teklifleri kabullenmediğini görüyoruz. İçinde bulunduğu yaşam koşulları kötü olduğu halde, karşılaştığı teklif sayesinde çok daha yüksek standartlarda hayat sürebilecekken bu teklifleri, kocasına duyduğu sevgisi karşılığında, hiç düşünmeden reddedebiliyor.

Bu masalda işlenen motif, aslında bir Türk kültürünün, Türk töresinin de aynasıdır, yansımasıdır. Çünkü, Türk kadını, Türk anası, gerçekten de vefakâr ve cefakârdır. Her koşulda ve her şartta eşine, evine bağlı ve sadık bir eştir. Ele aldığımız bu masalda da bu gerçek, masal aracılığı ile okuyana ve dinleyene çok güzel bir biçimde aktarılmıştır.

Gerçek sevgi de budur zaten; Hiçbir çıkar gözetmeksizin sevmek. Yeri ve zamanı geldiğinde, kendi canı pahasına bile sevebilmek...

'Der Treue Johannes' de ise, kralın sadık hizmetkârı, yeri geldiğinde hiç düşünmeden ve çekinmeden, canı pahasına kralını koruyabildiğini görüyoruz. Bu da, bağlı çalıştığı kişiye karşı (veya ekmek yediği kapıya olarak da yorumlanabilir) duyduğu sevginin ve bağlılığının bir göstergesidir. Burada da yine karşılıksız bir çıkar söz konusudur. Çünkü insanın hayatındaki en önemli şey canıdır. O olmazsa, doğal olarak kendisi de var olamaz. Bunu bile gözden silebilecek tek değer, sevgi ve sadakattir. Bu tema da, bu masal ile çok güzel işlenmiş.

1.1.2. Kahramanlık:

Dünya üzerinde var olan her toplum ve her millet, dönem dönem bazı güçlükler yaşamıştır. Yaşanılan bu güçlükler, gerçek hayatta savaşlar, çatışmalar, kavgalar, krizler gibi insanların asla ve asla yaşamak istemedikleri olağandışı olaylar olabiliyor. İnsanlar, yaşadıkları bu gibi güç olaylar karşısında, kendilerini bu olumsuz şartlardan kurtaracak, bu güçlükler ile savaşılabilecek kişi veya kişilere özlem ve ihtiyaç

duymuşlardır.

Gerçek hayatta olağan olaylar olarak adlandırdığımız savaş, çatışma, kavga ve krizler, masallarda da konu olarak işlenmiştir. Ancak bu gibi olumsuz olaylar, masallarda bir ejderha, dev, cadı, cin şekline giren karakterler olarak çıkar karşımıza.

Topluma veya insanlara zarar veren böylesi kötü olaylar veya karakterler, ancak sıradışı kişiler tarafından yok edilebilir. Bu sıradışı kişiler akıllı, zeki, güçlü, dayanıklı ve dirençli kişilerdir. Kötüleri ve kötülükleri yok ederek, toplumları için yaptıkları fedakârlıklar sonucunda, yeniden kazanılan özgürlük ve huzur karşısında, bu kişiler toplumları tarafından kahraman olarak ilan edilerek, bir şekilde mükâfatlandırılırlar.

Kahramanlık evrensel bir değerdir. Çünkü, huzur ve özgürlüklerini korumak ve kazanmak için, dünya üzerindeki tüm topluluklar ve kültürler daima mücadele içindedir. Bu mücadeleler, kahramanlarının da yardımları sayesinde başarı ile sonuçlanır. Dolayısı ile, tüm dünya toplumlarında yaşanan bir olay olması sebebi ile, 'kahramanlık' evrenseldir diyebiliriz.

Bu evrensellik sonucudur ki 'kahramanlık' teması, birçok farklı ülkeye ait masallarda motif olarak işlenmiştir.

Türk halk masallarının en bilindik ve en çok karşılaşılan kahramanı Keloğlan'dır. Örnek bir masal olarak incelediğimiz 'Keloğlan' masalında da kahramanımız, yine aklını, zekâsını ve atikliğini kullanarak, uzun yıllar halka zulüm eden bir dev'e karşı mücadele içindedir. Sahip olduğu bu sıradışı yetenekleri sayesinde ise, devi öldürerek, halkı tekrar özgürlüklerine kavuşturmayı başarır. Bu başarısı sayesinde de kralın kızı ile evlendirilerek ödüllendirilir.

'Kahramanlık' motifine bağlı olarak ele aldığımız Alman halk masalındaki örnek metnimiz 'Zwei Brüder' masalında yine bu motif, 'Keloğlan' masalında işlendiği üzere benzer bir şekilde işlenmiştir.

Uzun yıllar kasabanın genç kızlarını dev bir ejderhaya kurban etmek zorunda kalan çaresiz halkı, bir gün çıkagelen bir kişi, bu zulümden kurtarır. Kimsenin o güne kadar başaramadığı bu olayı başaran bu kişi, kahraman ilan edilerek, yine ödül olarak padişahın kızı ile evlendirilir.

Her iki toplumda da halkın bazı kötü ve istenmedik olaylar yaşamaya maruz kaldığı dönemler olmaktadır. Yaşanan bu olumsuzluklar, o toplumun masallarına da farklı şekillerde aktarılmaktadır. Yaşanan böylesi kötü olayların sonuçlarının mutlu bitmesi, halkı o denli mutlu ediyor ki, bunu başaran kahramanları en yüksek ödül ile (prens ile evlendirmek gibi, mücevherler hediye etmek gibi) ödüllendiriyorlar.

1.1.3. İyi Yüreklilik ve Yardımseverlik

İyi yürekli, iyi niyetli olma insanlar için her zaman bir erdem sayılmıştır. İyilik, her zaman insanlar arasında taktir gören bir davranış biçimi olmuştur. İnsanları birbirine yakınlaştıran, aradaki duygusal bağı güçlendiren, karşılıklı sevgi ve saygıyı arttıran bir değerdir. İyilik yapan, iyi yürekli insanlar sayesinde hayat daha yaşanabilir bir düzeye gelebiliyor. Ancak kimi zaman ise iyilik, bazı kötü niyetli kişilerce ne yazık ki suistimal da edilebiliyor, kötüye kullanılabiliyor. Yapılan iyiliklerin, gerçek yaşamda taktir görüp görmediği ya da kişiye olumlu getirilerinin olup olmadığı bir tartışma konusu olabilir. Ancak bu durumun masallardaki boyutu, iyinin daima ve daima kazançlı çıkması ve sonuç itibari ile ödüllendirilmesi ile noktalanıyor. Kazanan ve ödüllendirilen taraf, daima iyi kalpli, iyilik yapan kahramanlar oluyor. Karşılaştıkları haksızlıklar ve kötülükler ise mutlaka

bir şekilde sona ererek, böylesi kötülükleri gerçekleştiren kahramanlar da hak ettikleri cezalara çarptırılıyorlar.

İyilik etme, iyi yürekli olma gibi, çalışkanlık da aynı ölçüde değer gören bir davranış biçimidir masalarda. Bir işin üstesinden gelmek, bir amaca ulaşmak, bir başarı elde edebilmek için daima mücadeleler vermek durumundadır. Ulaşmak istenen amaçlar doğrultusunda daima çabalar harcanır. Zorluklar karşısında pes etmek, bunlar uğruna savaşmamak, ulaşmak istenen hedefi ulaşılmaz kılar. Emek, istek ve azim hedefe ulaşabilmedeki en önemli adımlardır. Bu adımları atmadan hiç bir yere ulaşmak mümkün olmaz.

‘Çalışkanlık’, masalarda en sık karşılaştığımız bir motiftir. Kahramanlar daima güçlükler ile mücadele halindedir. Hedeflerine ulaşabilmek, amaçlarını gerçekleştirebilmek için sürekli çalışır, mücadele verirler. Çünkü böylesi çabalar harcanmadığı takdirde, hedeflere de ulaşmak mümkün olamaz.

‘İyi yürekli olma ve çalışkanlık’ tek bir ulus ile ilgili değerler değildir. Tüm dünya toplumları için aynı anlamı taşımakta ve her toplum için aynı değere sahip olma özelliğindedir. Bütün insanlar tarafından takdir ile karşılanan bu değerler, her toplumun kendi masalarında işlenen bir motif olarak çıkar karşımıza.

Sayıdığımız bu sebeplerden dolayı ‘iyilik ve çalışkanlık’ motifleri, tüm dünyanın yaşadığı ve yaşattığı değerler olması sebebi ile, bunlar için ‘evrensel duygulardır’ demek yanlış olmaz.

İyi yürekli, ve yardımsever olmak ile ilgili, Alman halk masalında ele aldığımız masamız, bu konuya çok güzel bir örnek sayılır. Öksüz bir kızın sahip olduğu tek şeyi bir dilim ekme ile üzerindeki giysileridir. Fakat buna rağmen, karşılaştığı

muhtaç insanlara atetine kadar elindeki ve üzerindeki her şeyini verebiliyor. Elindeki son dilim ekmeğini, kendi açlığı pahasına yaşlı birisine, üzerindeki giysileri de kendi çıplak kalma ve üşüme pahasına ihtiyacı olan çocuklara dağıtıyor. Bu davranışları ile ne kadar iyi yürekli, merhametli ve özverili olduğunu gösteriyor. Kız, sergilediği bu davranışları ile sonuçta Allah tarafından hayatının geri kalan kısmını bolluk ve refah içinde geçirmesi ile ödüllendiriliyor. Masalların bu yönüdür zaten onları çocuklar için bu denli vazgeçilmez ve güzel kılan. Kim neyi hak ediyor ise ona göre ödüllendirilir veya cezasını buluyor.

Ele aldığımız Türk masalımızda da buna benzer bir durum söz konusudur. Yoksul bir aileye tüm gücüyle yardımcı olmaya çalışan güvercin giysisindeki bir kız, yaptığı iyilikler karşılığında masal sonunda hem bu güvercin giysisinden kurtularak insan oluyor, hem de padişah ile evlenerek hayatının sonuna kadar mutlu yaşıyor.

1.1.4. Üvey Anne

Her toplum tarafından taktir gören davranış biçimlerinin masalarda motif olarak işlenmelerinin yanı sıra, yine her toplum tarafından onaylanmayan davranış biçimleri de birçok toplumun masallarına motif olmuştur. İnsanların asla onaylamadıkları bir davranış biçimi olarak şunu gösterebiliriz: kendinden küçük, aciz, ya da korumasız kişilere karşı sergilenen kötü ve acımasız davranışlar.

Davranış biçimleri, bireylerin sergiledikleri tutumlar olması sebebi ile, insanî değerlerdir. Bu değerler, iyi veya kötü olabilir. Ancak insanlara sergiledikleri davranışlar olmalarından dolayı, bunlara 'evrensel duygular' diyebiliriz.

Davranış biçimlerinin masalarda konu olarak işlenmeleri sonucunda, onları belli bir topluma mâl etmek doğru olmaz. İnsanların sergiledikleri davranışların evrensel

değerler olmaları sebebi ile, aynı motiflere farklı toplumlara ait masalarda karşılaşmak mümkündür.

Güçsüzleri incitmek, onları ezmek gibi acımasız davranışları sergileyen masal kahramanları genellikle üvey anne, cadı, dev gibi tiplerdir. Üvey annenin evlendiği kocasının çocuğuna karşı sergilediği kötü davranışlar, birçok toplumların masalarında çıkar karşımıza. Çünkü üvey anne, öz annenin yerini alması ile baştan istenmeyen ve sevilmeyen kadın imajını almıştır üzerine. Öz anne ile çocuğunun arasındaki bağ bir şekilde kopmuş ya da koparılmış olmasından dolayı ikinci bir kadının devreye girmesi, çoğu toplumda kolaylıkla kabul edilecek bir durum değildir. Bunun sebebi ise eve yerleşen bu ikinci kadının öz annenin yerine geçerek, onun ailesini elinden almasıdır.

Görüldüğü üzere, söz konusu olan ikinci bir kadın olunca, otomatik olarak işin içine 'aile' kavramı da giriyor. Aile, toplumları oluşturan en küçük ve temel çekirdektir. Dolayısı ile de konunun evrensel boyutlarda olması oldukça doğaldır. Söz konusu olan aile ve bu ailenin de incitilmesi olduğunda, bu durum her toplum tarafından tepki ile karşılanır. Başka bir kadına, daha doğrusu üvey anneye duyulan tepki, kendisini masalarda da gösterir. Üvey anne, mutlaka kötü bir biçimde cezalandırılarak masal sona erdirilir.

'Anne-baba-aile' kavramları her toplum için çok değerli, önemli ve kutsal kavramlardır. Bundan dolayıdır ki, toplumlar ailelerin parçalanmamasını, incinmemesini arzu ederler. Belki hiçbir kötülüğü dokunmuyor bile olsa üvey anne, toplumlar tarafından kesinlikle hoş karşılanmayan bir kavramdır. Babayı ve çocukları gerçek sahibinin elinden almış olması, insanların ona karşı böylesi bir negatif düşüncede olmasına yetip artıyor. Şartlar belki gerçek yaşamda buna olanak sağlamasa bile, bu nefret masalarda kendini göstererek ortaya çıkabiliyor. Üvey annenin ne kadar kötü yürekli ve acımasız olduğu, aileyi parçaladığı, anlatılarak ona duyulan

nefret ortaya çıkarılıyor.

İncelediğimiz örnek masallarımızda bu durumu net olarak görebiliyoruz. Türk halk masallarında ele aldığımız ‘Bir Göze Bir Gül’ masalında, üvey annenin, üvey kızına karşı ne kadar kıskanç ve acımasız olabileceğini görüyoruz. Üvey kızını, güzelliğinden dolayı padişahın istemesi sonucu, haince plan kurmaya başlıyor. Kızcağzın gözlerini alarak onu aciz, ve korumasız ormanda ölüme terk ederek gidiyor. Daha sonra da bir oyununa getirerek padişah ile kendi kızını evlendiriyor. Fakat sonuç itibari ile yaptığı oyunları ve kötülükleri ortaya çıkararak, hak ettiği şekilde cezalandırılıyor. Onun cezalandırılarak, güzel kızın da padişah ile evlenmesi masalın arzu edilen şekilde sonuçlandırıldığını gösteriyor. Aksi takdirde masalın, okuyucu ve dinleyici tarafından büyük bir tepkiyle karşılanacağı şüphesiz.

Alman Halk masallarında incelediğimiz ‘Brüderchen und Schwesterchen’ masalında da üvey anne, çocuklara kötü davranışlarda bulunarak, onların incinmelerine, acı çekmelerine neden oluyor. Çektikleri bu acılardan kurtulmak için de iki kardeş evi terk etmeye karar veriyorlar. Ancak üvey anne, olağanüstü güçleri sayesinde çocukları gittikleri yerde de rahat bırakmıyor. Kardeşler evlerini terk etmiş olmalarına rağmen üvey annenin zulmünden kurtulamıyorlar. Bu işkenceler, çocukların hayatları pahasına devam ediyor. Ancak sonuç yine mutlu son ile bitiyor. Çocuklar yine birbirlerine kavuşarak yaşamlarını mutlu şekilde sürdürebiliyorlar; üvey anne de yine ölüm ile cezalandırılıyor.

Görülüyor ki her iki masalın da farklı toplumlara ve farklı kültürlere ait olmalarına rağmen, işlenen motif ve ulaşılan son birbirinin aynısı denebilecek düzeyde. Çünkü masalarda, olmazsa olmaz bir özelliktir bu: kötü mutlaka cezalandırılır, iyi de ödüllendirilir.

1.1.5. Ölüm

Ölüm ebedî bir ayrılık olması sebebi ile kabullenilmesi çok güç ve acı bir gerçektir. Fakat ne kadar dayanılmaz olursa olsun, tüm canlı varlıklar için mutlaka acı yüzünü bir gün gösterir.

İnsanoğlu, kendini tehdit eden birçok olumsuzluklara çare bulmuştur. Onlarla savaşmanın yollarını öğrenerek, bu felâketleri yok etmeyi başarabilmiştir. Tüm dünya ülkelerinde, halkı tehdit eden olumsuz şartlara çareler arayan ve çözümler bulan birçok bilim adamı yetişmiştir. Ancak insanoğlunun, dünyanın kuruluşundan bu güne kadar başaramadığı ve aciz kaldığı tek bir konu vardır, o da 'ölüm'dür.

Ölüm, insanlar için kabullenmesi çok acı bir gerçek olmasına rağmen, bu durumu değiştirebilecek ya da yok edebilecek herhangi bir çarenin bulunamıyor olması ise insanları çok daha fazla üzmüştür. Ancak gerçek hayatta ölüm karşısındaki bu çaresizlik masalarda ortadan kaldırılmıştır. Çünkü masalarda imkânsız diye hiçbir şey yoktur. Akla hayale sığmayan, mantık dışı birçok özellik vardır masalarda. Gerçi masalların özelliklerindedir inanılmazı ve imkânsızı gerçekleştirebilmek. O yüzden insanoğlu gerçek hayattaki bu çaresizliğini masallarına taşıyarak, onları ortadan kaldırmayı bu yolla başarmıştır.

Ölümün, tüm canlı varlıkları ilgilendiren bir husus olması onu evrensel kılar. Evrensel olması sebebi ile de tüm dünya ülkelerinin masallarında işlenir motif olarak. İşleniş biçimleri de birbirine oldukça yakındır. İlginç olan, çok kolay bir şekilde üstesinden gelinebiliyor olmasıdır. Onu ortadan kaldırmaya bazen bir öpücük, bazen bir dokunuş yetebiliyor. Kimi zaman ise parçalanarak öldürülmüş cesetlerin parçalarını bir araya getirmek yeterli olabiliyor, onların tekrar canlanabilmelerinde.

İncelediğimiz örnek masallarımızda da bu durumu görebilmekteyiz. Türk halk masalında ele aldığımız masalımızda (Muradına Eremeyen Dilber), iyi kalpli, iyi niyetli güzel bir kızcağız padişah ile evleneceği için, kıskanç bir cariyenin hışmına uğrayarak önce gözleri kör edilip ölüme terk ediliyor, daha sonra ölmediği anlaşılınca kesin olarak öldürülüyor. Kızın ölümü, doğduğu günden itibaren taktığı ve yaşam tilsimi olan bileziğinin kolundan çalınması ile gerçekleşiyor. Ancak kızcağızın tekrar hayata dönmesi yine bir o kadar kolay oluyor. Çalınan bilezik mezarının üzerine konulduğu an, kız tekrar dirilerek eski hayatına kavuşuyor.

Bunun gibi Alman halk masallarında da ölüme karşı meydan okuyuşlar vardır. Örnek olarak seçtiğimiz 'Fitchers Vogel' adlı masalda, kötü kalpli bir büyücü tarafından kaçırılan üç kız kardeşlerden ikisi, bedenleri parçalanarak öldürülüyorlar. Ancak, üçüncü kız kardeş diğerlerinden daha zeki ve atik olduğu için, ablalarını tekrar hayata döndürmek ona düşüyor. Parçalanmış bedenlerin her bir parçasını düzgün bir şekilde bir araya getirdiği an, parçalar birleşerek bedenler bir anda eskisi gibi canlanıyor.

Görüldüğü üzere ölüm ve hayata yeniden diriliş, masalarda çok kolay ve basit bir şekilde gerçekleşebiliyor. Bunun sebebi ise bana göre, insanların gerçek hayatta bu acıya karşı çaresiz kalarak bir çözüm bulamıyor olmalarıdır. Bu çaresizliklerini ise masallarına aktararak, ancak onlar aracılığı ile ölüme meydan okuyabiliyorlar.

1.2. Türk ve Alman Masallarında Farklı Motifler

1.2.1. Türk Masallarının Alman Masallarından Farklı Motifleri

1.2.1.1. Cins Ayrımı

Türk kültüründe uzun yıllar öncesinden beri süregelen yaygın bir davranış biçimidir, oğlan çocuklarına gösterilen aşırı ilgi ve verilen değer. Ne yazık ki kız çocuklarına da bu ilgilinin tam tersi davranış biçimleri uygulanmakta idi, hattâ bazı bölgelerde halen daha uygulanmakta. Bunun nedeninde ise, Türk toplumunda aile düzeninin babaerkil bir yapıya sahip olması yatıyor. Bunun sonucunda ise, oğlan çocuklarının da ileride baba olup, ailenin reisi olarak ailedeki düzeni sağlayacak kişi olmaları onlara bu değeri kazandırtıyor. Bu sebebin yanı sıra, oğlan çocuğuna verilen değerlerin nedenleri olarak şu hususlar da eklenebilir: Ailenin soyunu, devamını sürdüreceği düşüncesi sahiptir kafalarda. Bu tarz düşünce ile birlikte aynı zamanda, oğlan çocuklarının ailenin gerçek varisleri olduklarını düşünmek de, böylesi bir düşünce tarzının kaynaklarından bir diğeridir. Kız çocukları başkaları ile evlenerek evden ayrılacakları için, aile onları erkek çocukları kadar benimseyemiyor. Çünkü nasıl olsa bir gün evlenip gidecek düşüncesi hakim kafalarda. Aile, evlerinden gelin olarak çıkan kızları için, nedense her şeyi ile artık kendilerinden koptuğu düşüncesine hakim oluyor.

Gerçi böylesi görüşler yeni nesillerde, eskilere oranla daha düşük seviyelere indiği söylenebilir, fakat bazı bölgelerimizde ne yazık ki halen daha yaygınlığını korumakta. Aslında böylesi yanlış düşünceler son yıllarda yeni nesiller tarafından kesinlikle yanlış bulunduğu için, evlenen çiftlerde görülmeye başlanan bir davranış, kimi gelinlerin kendi soyadlarını damatlara vermeleri yönünde oluyor. Kimi çiftler ise her iki ailenin de soyadlarını kullanma yoluna gitmektedir. Bu çok güzel bir davranış biçimidir bence.

İnsanlara cinsiyetlerine göre değer vermek ya da vermemek, yaşadığımız şu zaman dilimi içerisinde çok yanlış bir davranış ve düşünce biçimi olduğuna inanıyorum. Kız

veya erkek ayrımı yapmaksızın onları insan olarak değerlendirmek, kişiliklerine saygı duymak en doğru olanıdır.

Fakat halk masalları çok eski zamanlardan günümüze ulaşan bir anlatı türü olması sebebi ile, yukarıda belirttiğim nedenlerden dolayı, oğlan çocuklarına gösterilen değer olduğu gibi masalara da yansımakta idi.

Bu konuyu oldukça net bir biçimde görebileceğimiz masal örneğimiz olan ‘Ağlayan Nar ile Gülen Ayva’ masalında şu noktalar oldukça çarpıcı: Padişah, birçok kereler evlilik yapmış. Buna sebep olarak ise, yaptığı önceki evliliklerinde eşlerinin dünyaya oğlan çocuğu getirememiş olmaları gösteriliyor. Ve yaptığı son evliliğinde, işi artık tehdit boyutuna getirerek, karısına şayet bir oğlan çocuğu doğuramaz ise ölümle cezalandırılacağını söyleyebiliyor. Bir oğlan çocuğunun dünyaya geldiğini öğrendiğinde ise padişahın tepkisi oldukça ilginç oluyor. Doğuma yardımcı olan ebeye birçok değerli armağanlar vererek onu ödüllendiriyor. Fakat bir kızının olduğunu duysa idi, o zaman da karısını öldürtecekti. Bu nokta işte oldukça çarpıcı. Oğlan çocuğu dünyaya gelince, kişiler ödüllendiriliyor; fakat kız çocuğu dünyaya getirince ise ölüm boyutunda cezalandırılabilirler.

Bu durum aslında, Türk kadınlarının ve analarının, yüzyıllardan beri çektikleri çilelerinin, sıkıntılarının kaynağı olarak gösterilebilir. Çektikleri bu sıkıntıların, dertlerin tek sebebi ‘kadın’ olmaları. Yaşadığımız toplum, babaerkil bir yapıya sahip olması sebebi ile birçok bölgelerimizde, kadınlarımız ve kızlarımız ne yazık ki halâ erkek egemen ve baskıcı bir kültür ile yetiştiriliyor ve baskı altında tutuluyorlar.

1.2.1.2. Kız İsteme

Gerek törelerimizden dolayı, gerekse kültürümüzün bir parçası olmasından dolayı toplumumuzda, gençlerin evlenmeleri hususunda büyük ölçüde söz sahibi olan ebeveynlerdir. Uzun yıllardan beri süregelen bir gelenek ve görenektir, aile büyüklerinin, oğlan çocukları evlenme çağına geldiğinde, aileye uygun bir kız arayıp bularak, oğulları için dünürücü olmak.

Böylesi bir durum, insanın hayatını etkilemesi sebebi ile, aslında çok önemli çok da hassas bir konudur. Ancak böylesine önemli bir hususta dahi gençler, aile büyüklerine karşı daima itaatkâr ve saygılı olmaları gerektiği hususunda eğitilmişlerdir.

Kültürümüze özgü oldukça farklı ve güzel değerlerimiz vardır. Türk ulusu için ayrı bir önem taşır gençlerin büyüklerine karşı saygılı, sevgili ve itaatkâr olmaları. Hatta Türk kültüründe yaygın olan böylesi bir saygı anlayışı, gençlerin gerek yetiştirilme tarzlarından, gerekse gelenek ve göreneklerimizden, birçok ülkelerin kültürlerine oranla çok daha yüksek olduğunu söylemek yanlış olmaz.

Büyüklerimiz ve ebeveynlerimize karşı daima saygı ve sevgi dolu olmamız gerektiği ile ilgili Kur'an-ı Kerim'de de bazı hadisler mevcuttur. 'Cennet annelerin ayakları altındadır' hadisi, annelerin ne kadar kutsal varlıklar olduğunu bildiren sözlerden sadece bir tanesidir. Kur'an-ı Kerim'de de bu konunun vurgulanmış olması, üzerinde hassasiyetle durmamız gerektiğini gösterir.

Yukarıda da belirtildiği üzere, Türk gençleri bu konuda oldukça hassastırlar. Evlenecekleri kişileri dahi aile büyüklerinin kendileri için seçmelerine izin vererek, onların seçtikleri kişilerle hayatlarını birleştirirler. Bu da, gençlerin büyüklerine karşı ne denli itaatkâr ve saygılı olduklarını gösteren bir davranış biçimidir. Çünkü söz

konusu olan kendi hayatları ve gelecekleri. Hattâ eski dönemlerde, çoğu genç birbirlerini düğün gecelerine kadar görmeden, tanımadan büyüklerin verdiği kararlar doğrultusunda evleniyorlar idi.

Böylesi durumlar, yaşadığımız bu zamanda eski boyutlarda olmasa bile, bazı bölgelerimizde halâ görülebilmektedir. Ancak yeni nesillerde durum biraz daha farklılaştı denilebilir. Çünkü yeni nesil gençler, eskilere oranla daha şanslı sayılırlar. Evlenecekleri kişileri kendileri belirleyip seçebilmektedirler. Ancak sonuç itibari ile devreye yine aile büyükleri girer. Her ne kadar gençler birbirlerini tanıyarak evlenemeye karar verseler de, bu konuyla ilgili yine ebeveynlerinin onayları alınarak evlenilir.

Bu kültürümüzün eski dönemlerde, günümüze kıyasla daha sık yaşandığı için, masallarımızda da, kültürel bir değerimizin yansıması olarak çıkmıştır karşımıza.

Örnek masalımızda da (Sihirli Yüzük) görüldüğü üzere, genç delikanlı evlenme çağına geldiğinde, evleneceği kızı kendisi aramaz ya da belirlemez. Bu konu ile direk olarak annesi ilgilenir. Oğlu için, evleneceği kızı bizzat kendisi arar, araştırır, sorar, soruşturur. Çevresinden ve komşularından, bildikleri veya tanıdıkları iyi bir kız olup olmadığına dair bilgiler edinir. Daha sonra da çevresinden edindiği bilgiler doğrultusunda, kız istemeye gider. Fakat bu noktada bile, gençler birbirlerini hiç görmezler. Delikanlı, annesinin kendisi için bulduğu kızı, annesine hiç karşı gelmeksizin kabullenmektedir.

Bu konuya örnek olabilecek bir masalımız da 'Naz Kız'dır. Bu masalda da oldukça net bir şekilde görülüyor ki, delikanlı evlenme çağına geldiğinde annesi ve babası aralarında, artık çocuklarını evlendirmeleri gerektiği ile ilgili karara varırlar. Aldıkları bu karar ile de anne, birçok ülke gezerek oğluna eş olması için uygun bir kız arar.

Ancak anne, kız aramaya oğlu ile birlikte çıkmaz. Kendisine eşlik eden kişiler, evdeki yardımcılarıdır.

Bu masalda da net bir şekilde görülüyor ki, gençlerin evlilikleri ve evlenecekleri kişiler ile ilgili kararlar ve seçimler, ebeveynleri tarafından alınır ve gerçekleştirilir. Alınan kararlar ve gelişmeler ile ilgili gençler anne ve babalarına karşı oldukça saygılı ve itaatkâr davranırlar.

Türk kültür değerlerine özgü olan bu 'oğlan evlendirme' geleneğinin tersi bir göreneğe sahip olan Alman kültürünü yansıtan örnek masal 'Güzel Prenses ve Bezelye Tanesi'nde anlatılanlar, her iki kültürler arası farklılığı oldukça net bir biçimde ortaya koymaktadır:

'Ülkenin birinde, yaşlı bir kralla yaşlı bir kraliçe varmış. Çok sevdikleri biricik oğullarının evlenme çağı geldiğinde, kral: "sevgili oğlum, artık evlenme çağı geldi. Şimdi dünyayı dolaş, kendine uygun bir prenses bularak evlen" demiş. Prens, sevgili babasının bu isteği üzerine uzun bir dünya gezisine çıkmış..." (67)

Görüldüğü üzere iki ulus arasındaki kültür farkı belirgin bir şekilde ortadır. Türk kültürüne ait örf ve adetlere göre, gençlerin evlilikleri ile ilgili kararlar ebeveynler tarafından yürütülür iken, Alman kültürüne özgü değerler ise, böyle bir seçim hakkının gençlerin kendilerine tanınarak, kararların da yine gençler tarafından alınması şeklindedir.

Bu davranış biçimleri Türk kültürümüzün, geleneğimizin ve inançlarımızın bir parçası olması sebebi ile de, halk masallarımızda motif olarak işlenmiştir

(67) Andersen'den Masallar, Çocuk Klasikleri Serisi:1, Nurdan Yayınları A.Ş. İstanbul 1993, s.5

1.2.1.3. Türk Düğünü

Adet, gelenek, görenek gibi kavramları, bir toplumun kendine özgü kültür değerleri olarak tanımlayabiliriz kısaca.

Kültür değerleri, topluma önceki nesillerinden miras olarak kalan değerlerdir. Bunlar, o toplumun inançları, hayat felsefesi, yaşam biçimi, doğruları ve yanlışlarıdır. Tüm bu değerler doğal olarak toplumdan topluma farklılık gösterir. Bu farklılıklar ise toplumları birbirlerinden ayırt eden önemli nedenlerdir

Türk halkı, örf ve adetlerine, gelenek ve göreneklerine oldukça bağlı bir toplumdur. Atalarından, büyüklerinden gördükleri ve duydukları değerlere oldukça bağlı kalırlar. Yaşantılarının bir çok alanında bu değerleri sürdürür ve yaşatırlar.

Örf ve adetlerimize bağlı kalarak, bunları yaşattığımız bir alanımız da , düğün törenlerimizdir. Düğün törenleri, Türk toplumu için oldukça önemli bir konudur. Anne, babalar ve ailenin diğer büyükleri, bu törenleri adetleri doğrultusunda gerçekleştirirler veya bu doğrultuda gerçekleştirebilmek için büyük çaba harcarlar.

Türk düğünlerinde oldukça ince detaylar vardır. Bu detaylar kendi kültürümüze özgü farklılıklardır. Düğün törenlerimizi diğer toplumların törenlerinden farklı kılan da zaten bu ince detaylardır. Bunlara birkaç örnek verecek olur isek; dünürçülük, kına geceleri, kurban kesmeler, çeyiz sandıkları, yenge kadınlar ve sağdıçlar, pehlivan güreşli eğlenceler... Kendi kültürümüze özgü olan bunlar gibi, sayamayacağımız daha birçok adetlerimiz, göreneklerimiz vardır.

Türk kültüründe dünürçülük, uzun yıllardan beri süregelir. Evlenecek çağa gelmiş olan delikanlı için, aile büyüklerinin, kız isteme olayıdır. Bu kültür mirasımız, Türk toplumu için vazgeçilmez olan bir değerdir. Oysa ki Alman kültüründe dünürçülük,

diye bir kavram yoktur. Alman toplumunda gençler, belli bir yaşa geldikten sonra birçok konuda özgür bırakılırlar. Gençler, özellikle evlilik ile ilgili kararlarını kendileri verir. Eşlerini, kimi zaman düğünden önce kimi zaman da düğün bittikten sonra aileleri ile tanıştırebilirler.

Yine kendi toplumumuza özgü bir değerimiz olan kına yakma, kına geceleri, kültürümüzün bir parçasıdır. Düğünlerimizde çok sık rastladığımız bir olaydır. Gelin ile damadın ellerine yakıldığı gibi, düğün törene gelen herkese de dağıtır kına. Aynı şekilde bu da Alman kültürüne oldukça yabancı bir kavramdır.

Kurban kesmek, dini inancımız gereği yaşattığımız önemli değerlerimizdendir. İnancımız gereği , yılda bir kez Allah adına kurbanlar keserek üç gün bayram kutlarız. Aynı şekilde, yine en önemli ve mutlu günlerimizde de kurbanlar kesilir. Hayatımız için böylesi önemli günlerden biri sayılan düğün törenlerimizde de, aileler çocuklarının mürvetlerini gördükleri için kurbanlar keser. Kurban kesmek İslam dinine özgü kutsal bir değer olması sebebi ile, bu değerın Alman kültüründe tanınmaması oldukça doğaldır.

Düğünlerimizde yaşattığımız daha birçok adetlerimiz, gelenek ve göreneklerimiz vardır. Bunlar tamamen kendi geçmişimizin parçaları olması sebebi ile, bunları başka yabancı kültürlerde aramak doğru olmaz, çünkü yoktur. Böylesi kültür miraslarımız masallarımıza da yansımıştır.

Ele aldığımız masal örneğimizde (Naz Kız), böylesi adetlerimizi çok net olarak görebiliyoruz. Örneğin; evlenecek olan gencin annesi yanında yine aileden birkaç kişi ile birlikte, beğendiği genç kızın evine giderek, kıza dünürü olur. Genç kıza ailesinden oğlu için ister. Verilen olumlu kararlara göre de, nişan töreni ile ardından düğün töreni gerçekleştirilir. Bu törenler, yukarıda belirtilen adetlere göre yapılır. Kurbanlar kesilir,

kınalar yakılır, bunun gibi kendi kültürümüzün parçası olan başka adetler de yaşatılır.

1.2.1.4. Namus

Türk toplumunun en hassas olduğu ve üzerinde büyük bir dikkat ve titizlik gösterdiği konu 'namus'tur. Namuslarına gelen leke, Türkler için ölüm anlamına gelir. Bu lekenin ancak kan ile temizlenebileceğine inanırlar. Böylesi hassas bir konu olmasından dolayı da, namuslarına herhangi bir yanlış söz gelmemesi için çok dikkatli davranırlar.

Türk toplumunun özellikle karşı çıktığı bir davranış, gençlerin evlenmeden ve nikâhları olmadan önce birlikte yaşamaları ve bu birliktelikten dolayı çocuklarının olması. Eski dönemlerde ve günümüzde de halâ daha yurdumuzun birçok yerinde böylesi durumların cezası ancak ölüm ile sonuçlanır idi ve halen de ne yazık ki bu şekilde cezalandırılmaların olduğu görülmekte. Böylesi ağır cezalar, gençlerde özellikle de genç kızlarda büyük korkulara sebep olmaktadır.

Böylesi büyük korkuların en sık yaşandığı bölgelerimiz, Doğu bölgelerimizdir. Bunun sebebi, bu bölgelerin hem daha tutucu düşünceye sahip olmaları, hem de o bölgelerimizin daha az gelişebilmiş olmalarından kaynaklanıyor. Bölgedeki gelişmenin istenen düzeye ulaşmamış olması, ne yazık ki bölge halkının hayat şartlarını da oldukça olumsuz etkilemektedir. İnsanlar, yiyecek ve içeceklerini oldukça zor şartlarla kazanırlar. Doğu bölgelerimizde yaşanan zor şartları birçok kez televizyonlarda da izlemekte ve görmekteyiz. İnsanlar, tüketimlerinin en temel ihtiyaçlarından biri olan suyu bile, derelerden veya göllerden temin etmekte zorlanıyorlar. Böylesine olumsuz şartlar, insanların sağlığını oldukça büyük tehlikeler ile karşı karşıya bırakmaktadır. Çünkü doğa gereği, göllerde ve derelerdeki suların içinde gözle görülemeyen birçok küçük kurtçuk olabilmektedir. Bunların fark

edilmeden yutulmaları, zamanla yutan kişide bazı rahatsızlıklara yol açmaktadır. Bu rahatsızlıklar kimi zaman karnın şişmesi olarak görülür. Böylesi olumsuz şartlardan dolayı karnı şişen şayet genç bir kız ise, bu onun kâbusu olur. Çünkü bunun sebebinin hamilelik olmadığını diğer insanlara anlatmak belki çok zor, belki de imkânsızdır. Böyle bir şeyin cezasının ne kadar ağır olduğunu kızcağız bilir.

Genç kızlar için kâbus sayılan böylesi korkular, masallara yansıtılmıştır. Masallarda işlenen böylesi motifler (su içerken yılan yavrusu veya kurt yutmak) bekâr kızlar için bir çeşit savunma mekanizmasıdır. Ailesine ve çevresindekilere, karınlarında şişkinlik olmasının sebebinin bir ilişkiden dolayı değil de böylesi olumsuz şartlardan dolayı da gerçekleşebileceğini anlatmak ve açıklamak isterler. Masallara yansıtılan bu gerçekler, kızların namuslarını korumaya çalışmalarından kaynaklanır. Çünkü haksız yere, namusunu kirletmiş durumuna düşerek ölüm ile cezalandırılmak istemezler, bundan sonsuz endişe duyarlar.

İncelediğimiz masalımızda ise, genç bir kızın bir yılan yavrusu içmesi sonucunda karnın şişmesi söz konusudur. Genç kız, kendisine kötülük etmek isteyen yengesinin zulmüne uğrar. İçtiği suyun içerisine amcasının karısı tarafından küçük bir yılan yavrusu konulmuştur. Zamanla bu yılan yavrusu kızın karnında büyüyerek, karnının şişmesine neden olur. Zavallı kızcağıza da bilinçli olarak hamile olduğu yolunda iftira atılır. Kızcağız ne yazık ki hamile olmadığına kimseyi inandıramaz ve ölüme terk edilmesi yolunda aile büyükleri harekete geçer.

Türk genç kızlarının böylesine namus korkuları işte bu şekilde masallara da konu olmuştur. Alman toplumu ise, gerek refah seviyesi açısından bizden çok daha yüksek standartlara sahip oldukları için, gerekse namus kavramına yabancı oldukları için, onların masal kültürlerinde böylesi motifleri görmek mümkün değildir.

1.2.2. Alman Masallarının Türk Masallarından Farklı Motifleri

1.2.2.1. Allah'ı kişileştirme

Alman ulusunun, kültürünün dini inançları gereği ortaya çıkan bir motiftir Allah'ı kişileştirmek. Allah'ın kişileştirilmesinin asıl nedeni şudur; Hıristiyan dini inancına göre, Allah'ın üç ayrı görünümü olduğuna inanılır. Allah'ın görünümlerinden birisi, masallarda karşılaştığımız üzere, dünyaya inerek insanları sınanan Hz. İsa'dır ⁽⁶⁸⁾ (Der christliche Gott wird in dreierlei Gestalt gedacht. Eine davon ist Jesus, der in den Märchen auf Erden wandelt und die Menschen prüft.)

Allah'ın 'BİR' olduğu Hıristiyanlık tarafından da kabul edilmektedir, ancak inançlarına göre üç ayrı varlığın (şahsiyetin) da ilahî ve tanrısal sıfatlara sahip olduğuna inanılır. Bu varlıklar, Baba, Oğul ve Kutsal Ruh'tur. Bu üçü ilahî varlıklardır. ebedîdirler, paylaşılmaz olандırlar, sonsuzdurlar, ölçülemez güçtedirler, iyi ve bilgedirler, tüm görülebilen ve görülemeyen nesnelere yaratıcısı ve koruyucusudurlar. ⁽⁶⁹⁾ (...es gibt ein einziges göttliches Wesen, dass Gott genannt wird und wahrhaftig Gott ist, und dass doch drei Personen in diesem einen göttlichen Wesen sind: Gott Vater, Gott Sohn, Gott Heiliger Geist. Alle drei sind ein göttliches Wesen, ewig, unteilbar, unendlich, von unermesslicher Macht, Weisheit und Güte, ein Schöpfer und Erhalter aller sichtbaren und unsichtbaren Dinge...)

Hıristiyan dini için oldukça hassas bir konu olan, Allah ile ilgili bu 'üçlü birlik' olayı, din bilginlerine göre şu şekilde açıklanmaktadır:

(68) Christa Tucay, www.oeaw.ac.at/motiv-index

(69) <http://nordelbien.de/bekenn.3/index.htm>

“Baba: Yer, gök ve her şeyin yaratıcı olduğu için, kendisine "Baba" denilen Yüce Allah,

Oğul: Yaklaşık ikibin sene önce insanları kurtarmak için dünyaya gelen, Allah ile aynı özden (Ruhtan) olduğu için kendisine "Allah'ın Oğlu" denilen İsa Mesih,

Kutsal Ruh: İsa Mesih dünyada iken öğrencilerine göndermeyi vaat ettiği ve göğe yükselişinden kısa bir süre sonra, öğrencilerinin toplu olduğu bir zamanda, üzerlerine büyük bir kuvvetle gelen ve onları büyük güçle kuşatan⁽⁷⁾ "Tesellici hakikat Ruhunu",⁽⁸⁾ "Baba'dan çıkan hakikat Ruhunu"dur.⁽⁹⁾ Bunlar, üç tane ayrı ayrı "Allahlar" mıdır? Elbette değil. İsa Mesih, öğrencilerini Hıristiyanlığı yaymak üzere gönderirken inanan kişileri "Baba, Oğul ve Kutsal Ruh adıyla vaftiz edin"⁽¹⁰⁾ demiştir. Dikkat edin, İsa Mesih burda, Baba Oğul ve Kutsal Ruh "adlarıyla" değil "adıyla" demesi, bu üçlünün ayrı ayrı "Allahlar" olmadığını, üçünün tek Allah olduğunu gösterir. Yani İncil'e göre, üç ayrı Allah değil, "üçlülükten oluşan tek Allah" vardır.”⁽⁷⁰⁾

Hıristiyanlığın kutsal kitabı olan 'İncil'de aktarılan bilgilere göre Allah, kullarını çok sevdiği için onlara tek oğlu olan Hz. İsa'yı göndermiştir ki, bu sayede insanlar ona inanıp güvenerek gösterdiği yolda ilerlisinler. Bu vesile ile de telef olmaktan kurtularak, ebediyete kadar yaşasınlar.⁽⁷¹⁾ (Gott liebte die Menschen so sehr, dass er seinen einzigen Sohn hergab. Nun wird jeder, der sich auf den Sohn Gottes verlässt, nicht zugrunde gehen, sondern ewig leben.)

Bu bilgiler ışığında görüldüğü üzere, masallara konu olmuş motiflerin temel

(70) <http://www.incil.com/doc/kina.html#4>

(71) <http://www.cid.net/anker/gg1.htm> 'Bibel: Johannes 3,16'

kaynaklarının aslında İncil'e dayalı olduğu anlaşılmaktadır. Allah'ın, kullarını eğitmesi, öğretmesi ve doğru yolu göstermesi için yeryüzüne Hz. İsa'yı gönderdiği masallar aracılığı ile asıl anlatılmak istenen.

Örnek masal olarak ele aldığımız masalımızın (Fakir ile Zengin 'Der Arme und der Reiche') başlangıcında okuduğumuz gibi, daha birçok Alman halk masalında karşılaşırız; '...çok çok eskilerde, henüz daha Allah yeryüzünde insanlar arasında dolaşırken...' şeklindeki cümlelerle. Masalda anlatılan olay, yukarıda da bahsedildiği üzere, tamamiyle Hıristiyanlık inancı ile bağlantılıdır.

Masalımızda anlatıldığı üzere Hz. İsa, sıradan fakir bir insan görünümünde dolaşırken dünyada, kendisine geceyi geçirebileceği bir yer aramaktadır. Karşısına biri zengin bir aileye ait olan, diğeri ise fakir bir aileye ait olan iki konak çıkmaktadır. Zengin konağın sahibi, fakir görünümlü bu insanı, kendisine herhangi bir kazanç getirmeyeceği düşüncesi ile evine kabul etmez. Fakat fakir konağın sahibi ise, hiçbir çıkar ve karşılık beklemezsizin varını yoğunu ortaya koyabilmektedir. Sonuç itibari ile de sergilenen iyi ve kötü davranışlar karşılığını bulmaktadır.

Bu masalda asıl işlenen ana motif, Allah'ın insanları sınamasıdır. Onları, sergiledikleri tutum ve davranışlara göre ödüllendirmesi veya cezalandırmasıdır. Ancak Allah, böyle bir sınamayı, yukarıda bahsedildiği üzere Hz. İsa aracılığı ile gerçekleştirmektedir.

Hıristiyan dini inançlarına göre işlenmiş bir motif olması sebebi ile, böyle bir konu veya motifi Türk halk masallarında görmek mümkün değil hatta imkânsızdır. Çünkü İslam dini ve inancına çok aykırı bir durum ve düşüncüdür bu. Allah, İslam dünyası için 'TEK'tir ve en kıymetli, kutsal değeridir. Onunla ilgili kesinlikle ne bir kişileştirme söz konusu olabilir, ne de Peygamberimiz Hz. Muhammed'in onun oğlu

olduğu düşüncesi söz konusu olabilir.

1.2.2.2. Allah- Şeytan ve Ölüm

Aynı şekilde bunlar da yine dinî değerlere göre işlenmiş motiflerdir. Yukarıdaki satırlarda bahsedildiği üzere, Allah'ın üç ayrı ruhanî değerinin olduğu düşünülmesi sebebi ile masallarda kişileştirilmesi söz konusudur.⁽⁷²⁾ (Das alles sind religiöse Motive. Da der christliche Gott in dreierlei Gestalt gedacht wird, wird er oft personifiziert.)

Şeytan ve Ölüm de yine İncil'e dayanarak masallara konu olmuşlardır. İncil'de anlatıldığı üzere, şeytan ile Hz. İsa'nın aralarında geçen birtakım olaylar söz konusudur. Şeytan, Hz. İsa'yı kandırarak kendisine tapmasını ve hizmet etmesini istemektedir. "...Bunun üzerine şeytan, Hz. İsa'yı yanına alarak çok yüksek bir dağın tepesine çıkartmıştır. Ve ona dünyanın bütün hazineleri ile onların güzelliklerini göstermiştir ve O'na: Bütün bunları sana vermek istiyorum, şayet karşımda diz çökerek bana dua edersen..."⁽⁷³⁾ (...Darauf führte ihn der Teufel mit sich auf einen sehr hohen Berg und zeigte ihm alle Reiche der Welt und ihre Herrlichkeit...)

Görüldüğü üzere şeytandan, sanki kişileştirilmiş olarak bahsedilmektedir. Ayrıca, insanları kendisine tapmaları için daima aldatma ve kandırma çabası içinde olduğu İncil'de de bahsedilmektedir. Bu özellikler olduğu gibi Alman halkının masallarına da yansımıştır.

(72) Tuczay, **Ön.ver.**

(73) <http://bibel.cid.net/buch/40.matthaeus/4.htm> 'Kapitel 4'

Şeytan, masalarda çok farklı şekillerde ortaya çıkmaktadır. Çoğu zaman insanların kendi görüntüleri olarak, çoğu zaman da aldatıcı olarak ortaya çıkar.⁽⁷⁴⁾ (Der Teufel, kommt in den Märchen sehr unterschiedlich vor. Oft als eigenspieler der Menschen, oft wird er auch überlistet.)

İncelediğimiz masal örneğimizde de 'Vaftiz Babası Ölüm (Der Gevater Tod), şeytan yine insanları kandırma özelliği ile ortaya çıkmaktadır. Çocuğu için vaftiz babası olmayı kabul edecek birisini arayan adamın karşısına şeytan çıkar ve adama, çocuğunun vaftiz babası olmayı istediğini söyler. Bunu kabul edecekleri takdirde de, İncil'de de geçtiği üzere, çocuğuna dünyanın tüm hazinelerini, servetlerini vereceğini söyleyerek adamı ikna etmeye çalışmaktadır. Ancak adam, onun şeytan olduğunu öğrenince de, kendisinin insanları sürekli bir aldatmaca, kandırmaca içinde olduğunu söyleyerek, bu görevi ona vermez.

Bu tarz düşünce ve inanışlar İslam dinine çok aykırı değerlerdir. Dolayısı ile Türk kültürü ile de yakından veya uzaktan kesinlikle bir ilgi ve bağlantısı yoktur. Hristiyanlığa özgü bir inanç olması sebebi ile bu tarz motif ve konular ancak Alman masallarında karşılaşılabileceğimiz türdendir. Bu durum, İslam ve Hristiyan dini arasındaki inanç ve kültürel uçurumların boyutunu bariz bir şekilde ortaya koymaktadır.

Ölüm de birçok kez kişileştirilir.⁽⁷⁵⁾ (Auch der Tod wird oft personifiziert). İncil'de geçtiği üzere şeytan ile ilgili konular, bilgiler aktarılırken nasıl bir kişileştirilme söz konusu oluyor ise, aynı şekilde ölümden de bahsedilirken, ona da bir

(74) Tucsay, **Ön.ver.**

(75) Aynı.

kişilik veriliyor. İncil’de ölüm ile ilgili bahsedilen bazı aktarımlar şu şekildedir: “...Ve dördüncü mühürü açtığında, dördüncü varlığın sesinin ‘Gel!’ dediğini duyuyordum. Baktım ve solgun bir at gördüm. Ve atın üzerinde oturanın adı da: Ölüm idi, ve Cehennem de onu takip ediyordu. Dünyanın dördüncü kat’ında kendilerine kılıç ile, açlık ile, hastalık (veba) ile ve dünya üzerindeki vahşi hayvanlar ile öldürme kudreti verilmiştir.⁽⁷⁶⁾ (... Und als es das vierte Siegel aufat, hörte ich die Stimme der vierten Gestalt sagen: Komm! Und ich sah, und siehe, ein fahles Pferd. Und der darauf saß, dessen Name war: Der Tod, und die Hölle folgte ihm nach. Und ihnen wurde Macht gegeben über den vierten Teil der Erde, zu töten mit Schwert und Hunger und Pest und durch die wilden Tiere auf Erden.)

Ölümün yine buna benzer bir şekilde kişileştirilmesi, İncil’in başka bölümlerinde de geçmektedir: “...Ve insanlar ölümü her gün arayacaklar fakat bulamayacaklar, ölmeyi dileycekler, ve ölüm de kendilerinden kaçacak...”⁽⁷⁷⁾ (Und in jenen Tagen werden die Menschen den Tod suchen und nicht finden, sie werden begehren zu sterben, und der Tod wird von ihnen fliehen.)

Alman halk masallarında görüldüğü üzere, böylesine kutsal değerlerin kişileştirilmelerinin nedenlerinin, biraz da inançlarından kaynaklandığını söylemek yanlış olmaz. Dolayısı ile ele aldığımız bu örnek masalda (Vaftiz Babası Ölüm ‘Der Gevater Tod’), toplumlararası din ve kültür farklılıkları bariz bir şekilde ortaya çıkmaktadır.

(76) <http://bibel.cid.net/buch/66.offenbarung/6.htm> Kapitel 6

(77) <http://bibel.cid.net/buch/66.offenbarung/9.htm> Kapitel 9

1.2.2.3. Vaftiz Töreni, Vaftiz Babası ve Annesi

Hıristiyanlığa göre, kişinin İsa'nın dinine katılmasının hukuksal ve kutsal simgesi olan vaftiz "vaftiz töreni" adı verilen özel bir törenle gerçekleştirilir. Sözcük Yunanca "Baptisis" sözcüğünden türetilmiş ve suçtan arınma , günahlardan kurtulma günahların silinmesi anlamında kullanılır.(78)

Hıristiyanlıkla özdeşleşmiş bir uygulamadır ve asli günah anlayışının bir uzantısıdır vaftiz. Çocuk, din adamınca kilisede suyla yıkanır. Böylece, doğuştan taşıdığı günahattan kurtulmuş olur. Müslümanlık'ta ise böyle bir şey kesinlikle söz konusu bile değildir. Çünkü dinimize göre, bütün insanlar doğuştan günahsızdır. Peygamberler dışında bütün insanlar daha sonraları günah işleyebilirler. İnsandan beklenen hiç günah işlememesi değil, işlediği günahta direnmemesi, tövbe ederek onu terk etmesidir. (79)

Vaftiz törenleri ile, vaftiz edilen çocuklara atanan 'vaftiz babaları veya aynı görevleri üstelenen 'vaftiz anneleri' olur. Almancada "vaftiz babası" kelimesine karşılık gelen "Pate" kelimesi, Latince "pater" kelimesinden gelmektedir ve "baba" anlamındadır. Vaftiz babası veya aynı anlamı taşıyan vaftiz annesinin üstlendiği görevler; vaftizini yaptığı çocuğa bir anlamda anne, babalık etmek, onun hayat ve inanç yolunda ona eşlik etmek, ona destek olmak ve aynı zamanda da ebeveynlik görevlerini üstlenmek şeklinde açıklanabilir.(80) (Der Begriff "Pate" kommt vom lateinischen "pater", Vater. Eine Pate -und analog die Patin- sind so etwas wie elterliche, die das Patenkind auf seinem Lebens- und Glaubensweg begleiten, es unterstützen und dabei auch elterliche Funktionen übernehmen können).

(78) <http://www.yedibilge.8k.com/arsiv/dinler/hiristiyanlik/vaftiz.htm>

(79) <http://www.stanford.edu/~ofidaner/aboutme/gunah.htm>

(80) <http://nordelbien.de/abc.281/index.htm>

Hıristiyanlığa göre, insanların vaftiz ile Allah'a ait olduğuna ve vaftiz sayesinde her ne olur ise olsun, Allah'ın sevgisinden kendilerini kimsenin ayıramayacağına inanılır.⁽⁸¹⁾ (Durch die Taufe gehören wir zu Gott. Von seiner Liebe kann uns dann nichts mehr trennen, was auch geschehen mag)

Vaftiz sayesinde bütün Hıristiyan mezheplerinin birbirlerine bağlandıklarına inanılır. Bu da muhteşem ve umut verici bir işaret olarak görülür. Vaftizin, 'evrensel bir temel tarih' olmasından dolayı, mezhepler arasındaki sınırlar ve zamanlarla ilgili sınırlar ortadan kalkar: Vaftiz edilmiş olanlar, vaftiz edilecek olanlar ve inananların birbirlerine bu sayede bağlandıkları düşünülür.⁽⁸²⁾ (Durch die Taufe sind wir mit der ganzen Christenheit aller Konfessionen verbunden. Das ist ein großartiges und hoffnungsvolles Zeichen! Dadurch ist die Taufe ein "ökumenisches Grunddatum" über die Grenzen der Konfessionen hinweg, aber auch über die Grenzen der Zeiten hinweg: mit allen, die vor uns getauft wurden und geglaubt haben sind wir durch die Taufe verbunden ebenso wie mit allen, die noch geboren werden.)

İncil'de de, vaftiz edilmek ile ilgili aktarılan bazı bölümler vardır. "...Ve Hz. İsa yaklaşarak onlara: Bana, gökyüzü ve yeryüzünün bütün kudredi bahşedilmiştir. Bu nedenle oraya gidin ve bütün toplumları inançlandırın: Onları baba, oğul ve kutsal ruh adına vaftiz edin ve benim emirlerimi tutmaları için eğitin onları..."⁽⁸³⁾ (...Und Jesus trat herzu und sprach zu ihnen: Mir ist gegeben alle Gewalt im Himmel und auf Erden. Darum gehet hin und machet zu Jüngern alle Völker: Taufet sie auf den Namen des Vaters und des Sohnes und des heiligen Geistes und lehret sie halten alles, was ich euch befohlen habe...)

(81) <http://nordelbien.de/umf/index.htm>

(82) <http://nordelbien.de/umf/index.htm>

(83) <http://bibel-online.net/buch/40.matthaeus/28.htm> Kapitel 28

Görüldüğü üzere, 'vaftiz' edilmek, Hıristiyanlığa göre oldukça kutsal bir değerdir. Öyle ki bu önemli değer, masallarında birçok kez motif olarak işlenilmiştir. Vaftiz babasının, gerçekte ifade ettiği anlam ile masallarda taşıdığı değer, yine aynı şekilde yansıtılmaktadır. Yani vaftiz babası masallarda da vaftiz çocuğuna karşı koruyucu, eğitici bir görev üstlenir. Çocuğun sıkıntılarını paylaşmak ve gidermek onun yapması gereken şeydir.

İncelediğimiz masalımızda da (Vaftiz Babası Ölüm 'Der Gevater Tod') yine asıl değerini üstlenmiştir: Masalda anlatıldığı üzere, fakir bir adamın on iki çocuğunun olduğundan ve on üçüncü de dünyaya geldiğinde, artık onun karnını doyurabilecek durumu kalmadığından bahsediliyor. Bundan dolayı da adamcağızın, çocuğu için babalık edebilecek, onu yetiştirebilecek birilerini aramaya çıktığı anlatılıyor. Yani kısaca masalda, kendi dini inançlarından bahsediliyor.

1.2.2.4. Meryem Ana

Hıristiyanlar, Meryem'i, Hz. İsa'nın annesi, yani kendisini yaratan doğuran kadın olarak tanır ve buna inanırlar. Meryem'in, İsa'yı bakire iken ve tanrının ruhu ile birleşerek doğurduğu inancına sahiptirler. Meryem saflık, temizlik ve iffet sembolü olarak kabul edilir. 1950'de Meryem'in de İsa gibi ilahi aleme yükseldiği kabul edilir.⁽⁸⁴⁾ Katolikler kendisine, Hz. İsa'ya gösterdikleri saygının aynısını gösterirler. ⁽⁸⁵⁾

(84) <http://www.yedibilge.8k.com/arsiv/dinler/hiristiyanklik/vaftiz.htm>

(85) <http://nordelbien.de/abc.222/print.html?entry=page.abc.22>

Meryem'in, Hz. İsa'ya nasıl hamile kaldığı, onu dünyaya getirişi İncil'de de bahsedilmektedir.

İsa Mesih'in doğumu

(Luk.2:1-7)

¹⁸İsa Mesih'in doğumu da şöyle oldu: annesi Meryem, Yusuf'la nişanlanmıştı. Ama evlenip birleşmelerinden önce Meryem'in Kutsal Ruh'tan gebe kaldığı anlaşıldı. ¹⁹Meryem'in nişanlısı Yusuf, doğru bir adam olduğu ve onu herkesin önünde utandırmak istemediği için ondan gizlice ayrılmak niyetindeydi. ²⁰Ama böyle düşünmesi üzerine Rab'bin bir meleği ona rüyada görünerek şöyle dedi: «Davut oğlu Yusuf, Meryem'i kendine eş olarak almaktan korkma. Çünkü onun rahminde oluşan, Kutsal Ruh'tandır. ²¹Meryem bir oğul doğuracak. Adını İsa koyacaksın. Çünkü halkını günahlarından kurtaracak olan O'dur.» ²²⁻²³Bütün bunlar, Rab'bin peygamber aracılığıyla bildirdiği şu sözün yerine gelmesi için oldu: «İşte, kız gebe kalıp bir oğul doğuracak. O'nun adını İmanuel koyacaklar.» İmanuel, 'Tanrı bizimle' demektir. ²⁴Yusuf uyanınca Rab'bin meleğinin kendisine buyurduğu gibi yaptı ve Meryem'i eş olarak yanına aldı. ²⁵Ne var ki, Meryem oğlunu doğuruncaya dek Yusuf onunla birleşmedi. Doğan çocuğun adını İsa koydu. (86)

Hz. Meryem'in Hristiyanlık için böylesine kutsal ve önemli bir değeri ve yeri vardır. Bu dini inançları, Almanların masallarına da yansımıştır. Meryem'in ne denli değerli ve kutsal olduğu masallarında da vurgulanmaktadır.

Nitekim ele aldığımız masalımız da (Meryem Ana'nın Çocuğu 'Marienkind') bu dini değerlere göre işlenmiştir. Meryem'in, fakir bir çocuğun vaftiz annesi olmak için gökyüzünden dünyaya inerek, çocuğun babasının rızasını aldıktan sonra çocuk ile birlikte tekrar gökyüzüne çıktığından ve bununla ilgili gelişen olaylardan

(86) http://www.incil.com/doc/incil_html/frame1.html

bahsedilmektedir örnek masalımızda. Burada önemli bir nokta vardır, o da; Meryem'den bahsedilirken oldukça görkemli bir şekilde tanımlamalar kullanılmasıdır. Parıltılar, yıldızlar ve başına takılan taçlarla görüldüğünden bahsediliyor. Bu da tabii ki Hıristiyanların ona verdikleri değerden kaynaklanıyor.

Hıristiyan dini değerlerine göre işlenmiş bir masal olması sebebi ile, böylesi motif örnekleri ile Türk halk masallarında karşılaşmak tabii ki mümkün değildir.

1.2.2.5. Günah Çıkartma

Günah, ilahi yasaları, dinsel buyrukları bilerek ve isteyerek çiğnemek olarak tanımlanabilir. (87) Yani, Allah'ın kullarına yapmalarını istemediği ve kesinlikle yasakladığı şeylerin yapılması olarak da tanımlayabiliriz 'günah'ı.

Hıristiyanlıkta günah anlayışı, diğer dinlerdekinden daha farklıdır. Onların inançlarına göre, insanlar doğuştan günahkârdırlar. Bunun sebebi olarak ise şunu gösterirler; Hz.Adem ve Hz.Havva'nın Allah'ın yemelerini yasakladığı meyveden, şeytanın kandırmasıyla yemeleri ve bu nedenle günah işleyerek Cennetten kovulmaları sebebiyle onların soyundan gelen herkes günahkar doğar.(88) Bu sebepten dolayı da bebekler doğar doğmaz vaftiz edilirler. Çünkü 'vaftiz' bölümünde de bahsedildiği üzere, çocuk bu sayede doğuştan taşıdığı günahattan kurtulmuş olur.

İslamiyet'in bu duruma bakışı oldukça farklıdır. İslamiyet, modern hukukta olduğu gibi suçun ve günahın şahsiliğini kabul eder. Bu durum Bakara suresinde de şu şekilde açıklanmıştır: "...derken Adem, Rabbinden öğrendiği birtakım kelimelerle

(87) <http://www.stanford.edu/~ofidaner/aboutme/gunah.htm>

(88) <http://www.stanford.edu/~ofidaner/aboutme/gunah.htm>

O'na yalvarıp tövbe etmiş, O da tövbesini kabul buyurmuştu. Çünkü O bütün tövbeleri kabul edici ve esirgeyicidir.” ayetinde de açıkça anlatıldığı gibi Hz.Adem yaptığına pişman olarak tövbe etmiş ve tövbesi kabul olunmuştur, yani devam eden bir günah söz konusu değildir.⁽⁸⁹⁾

Gerek Müslüman, gerek Hıristiyan, dini ne olur ise olsun inançlı insanlar zamanla yaptıkları günahlardan pişmanlık duyarlar. İşledikleri günahlarından dolayı vicdan azabı duyarak bunları bir şekilde telâfi etmek veya bunlardan kurtulmak isterler. İç dünyalarında, ruhlarında ve vicdanlarında böylesi rahatsızlık uyandıran hislerden kurtulmak için insanlar, kendi dinî inançlarına yönelirler. İşlenen günahattan pişmanlık duyarak, bunlardan kurtulma isteğine ve böylesi kötü davranışlarda bir daha bulunmamaya ‘tövbe etme’ denilir. “Pişman olmak, geri dönmek, yaptığı günahı bırakıp Cenab-ı Hakk’a yönelmek”⁽⁹⁰⁾ olarak tanımlanmaktadır tövbe.

İslâmiyet’e göre tövbe, birisi Allah, diğeri kul yönünden iki farklı anlam taşır. Allah yönünden tövbe, yapılan kötülüğü, işlenen günahı veya kabahati affedip bağışlamaktır. Kul yönünden, yaptığının kabahat veya günah olduğunu bilip, onu bırakıp terk ederek Allah'a dönmek, yani O'nun emirlerine uymak ve yasak ettiği şeylerden kaçınmak suretiyle Allah'a sığınarak O'ndan affetmesini, bağışlamasını dilemek, yaptıklarından pişman olduğunu da belirterek yalnız O'na yalvarmak demektir. ⁽⁹¹⁾

İşte bu noktada da ‘tövbe etme’ anlayışı İslâmiyet ile Hıristiyanlık arasında ayrım gösterir. Çünkü İslâmiyet’e tövbe etmek yalnızca Allah ile kul arasında olur. Kul,

(89) <http://www.islamisite.com/tevbe.htm>

(90) <http://www.islamisite.com/tevbe.htm>

(91) <http://gulunesi.8k.com/bilinesi/G.html>

günahının af olması için Allah'a dua ve ibadet eder, ancak Hristiyanlık'ta ise durum daha farklıdır. İnsanlar yaptıkları günahlardan arınmak için 'günah çıkartırlar'. Günah çıkartma; Hristiyanlık'ta tövbe edenlerin bağışlanmak üzere işledikleri günahlarını bir din adamının önünde anlatmalarındır. Katolik ve Ortodoks Kiliselerinde kutsal bir ayin olarak görülen günah çıkarmaya Protestan inanişında rastlanmaz.⁽⁹²⁾

Ele aldığımız masalımız (Meryem Ana'nın Çocuğu 'Marienkind'), günah çıkarma konusuna çok güzel bir örnektir. Meryem Ana'nın vaftiz anneliğini yaptığı kız, kendisine itaat etmeyerek, yasaklanan şeyi yapmış ve bunun cezası olarak da konuşması engellenerek, aleyhine gelişen kötü olaylar karşısında kendisini savunamaz duruma gelmiştir. Ancak sonuç itibari ile kızcağız işlediği günahı daha fazla gizleyerek bunu itiraf edince, bu günahından kurtulmuş oldu. Günahını çıkardığından dolayı da, sonsuz mutluluk ile ödüllendirildi.

Bu masal ile, 'günah çıkarma'nın önemine değinilmektedir.

Günah çıkartma gibi bir inancın İslam dininde mevcut olmadığı için, bu tarz bir motifi Türk halk masallarında görmek mümkün değildir.

(92) <http://www.stanford.edu/~ofidaner/aboutme/gunah.htm>

SONUÇ

Masallarla ilgili yaptığımız araştırma ve incelemeler sonucunda görüldüğü üzere, masalların sadece hoşça vakit geçirten ya da eğlendiren anlatılar olmadığını, aynı zamanda eğitici özelliği ile de çocuklar için önemli bir eğitim kaynağı olduğu ortaya çıkarılmıştır. Okudukları kitaplar sayesinde, çocukların kelime hazinelerinin gelişiyor ve zenginleşiyor olması, onların dil kullanma yeteneklerinin de gelişmesini sağlar. Bu da, çocukların zihinsel gelişimleri için masalların önemini ve sundukları katkıyı gösterir.

Türk masallarının derleme ve yayınlama çalışmalarının geçmişi, ne yazık ki çok eskilere dayanmamaktadır. Bu derleme çalışmaları Cumhuriyet döneminde yoğunluk kazanmıştır. Bu çalışmalara gönül veren ve başlatan önemli isimlerin başında Ziya Gökalp, Eflatun Cem Güney, Tahir Alangu, Naki Tezel, Pertev Naili Boratav gelmektedir

Alman masalları denilince akla gelen en önemli isimler Grimm Kardeş'lerdir. İki kardeş masal derleme çalışmalarına 1810 yıllarında başlamışlardır. Alman halk ve çocuk masalları ile ilgili en geniş kapsamlı derlemeler bu kardeşler tarafından yapılarak bir kitapta toplanmıştır. Bu masal derlemelerinde kullanılan dil ve üslup, basit olduğundan, herkes tarafından kolayca anlaşılabilir. Bu nedenle Grimm Kardeşler dünya çapında bir üne sahip olmuşlardır.

Tüm dünya masallarında görülen motifler, Türk ve Alman masallarında da görülür. Bu motifler, masalların ana konularını oluşturur. Masalda geçen olaylar, bu ana konuya bağlı olarak gelişir. Bu çalışmada da Türk ve Alman masallarında karşılaşılan motifler

incelenmiştir. Ortaya çıkan sonuçta, her iki farklı kültürün masallarına ait motiflerin, kimi zaman birbirleri ile benzer, kimi zaman da birbirlerinden farklı oldukları gözlenmiştir.

Farklı ulus ve farklı kültürlere ait masallarda aynı motiflere rastlamanın nedeni, masallarda geçen motiflerin evrensel oluşudur. Evrensel değerler tüm dünya için her zaman ortak bir anlam taşır. Uluslar, kültürler, dini inançlar birbirlerinden farklı da olsa, ortak değerler ile beslenen duygular her zaman aynıdır ve tektir. Evrensel değerler olarak insanlık için aynı önem ve anlam taşıyan duygular gösterilebilir. Bu çalışmamızda bunlardan sadece beş tanesini ele aldık. Evrensel değerler olarak incelediğimiz motifler; sevgi ve sadakat, kahramanlık, iyilik ve çalışkanlığın sonucunda başarıya ulaşmak, ölüm acısı, üvey annenin kabullenilmemesi gibi değerlerdir.

Sevgi; Dünya üzerinde yaşayan tüm canlılar için aynı anlam ifade eden ve aynı değer taşıyan bir duygudur. Bu duygu, bütün insanlar, hatta hayvanlar ve bitkiler için, daha doğrusu tüm canlılar için aynı anlam taşıyan global bir duygudur. Bu nedenle de, farklı uluslara ait masallarda karşılaşılabileceğimiz evrensel bir değerdir.

Kahramanlık; Her ulus, her toplum zaman zaman, dönem dönem yaşadığı birtakım zorlukları, sıkıntıları ile mücadele edecek, onları yok edecek kişilere ihtiyaç duymuştur. Yaşanılan zorluklar ve sıkıntılar ile mücadele edecek, onları yok etmek adına savaştan kişiler her toplumda daima var olmuştur. Sonuçta, söz konusu olan o ulusun ve milletin huzuru ve güvenliğidir. Toplumu huzura ve refaha ulaştıran bu kişi veya kişiler, toplumları adına girdikleri mücadeleden dolayı, o toplum tarafından kahraman ilan edilirler.

Tüm dünya toplumları için geçerli olan bir kavram olması sebebi ile, kahramanlık da evrensel bir değerdir. Bu özelliğinden dolayı da, farklı toplumlara ait masalarda motif olarak işlenebilmektedir.

İyilik ve çalışkanlığın getirdiği başarı; İnsanların hedeflerine ulaşmalarında ve istedikleri şeyleri elde etmelerindeki en önemli faktördür çalışmak. Aksi takdirde, çalışmadan, mücadele etmeden ne istenilen şeyler elde edilebilir, ne de hedeflenen noktalara ulaşılabilir. Doğanın kanununda vardır mücadele etmek. İnsanlar ve hatta hayvanlar da amaç ve hedeflerine ulaşmak ve bunları gerçekleştirmek için daima çalışmak ve mücadele etmek zorundadırlar. Zorluklar karşısında kararlı bir şekilde mücadeleye devam edildiği takdirde, hedefe ulaşmamak için bir sebep yoktur.

İyilik etme ve iyi huylu olma insanlara daima olumlu katkılar kazandıran değerlerdir. Gerek insanların yanında gerek Allah'ın katında iyilik eden her zaman kazanır.

Çalışkanlık ve iyilik tüm insanlar için aynı değer taşıması sebebi ile, evrensel değerlerdir. Dolayısı ile de, her ulus, her toplum ve her kültür için aynı anlam ifade eder. Bundan dolayı da her toplumun masasında karşılaşılabileceğimiz ortak konulardır bunlar.

Ölüm acısı: İnsanoğlunun tek çaresiz kaldığı, çözüm bulamadığı konudur ölüm. Aynı zamanda ne kadar acı da olsa, insanların yaşamaya mahkûm oldukları bir gerçektir. İnsanlar, gerçek hayatta çaresizce yaşamak zorunda kaldıkları ölümü, masallarına taşıyarak sanki ondan bu sayede hırslarını çıkarırcasına, çok kolay şekillerde yok edebilmektedirler. Masalarda ölen veya öldürülen kişiler basit bir dokunuş veya bir öpüş ile hayata tekrar geri döndürülürler. Bu konu her ulusun masasında işlenir, çünkü

ölüm acısı tek bir ulusa veya kültüre has bir kavram değildir, bütün insanlar için aynı anlamı taşır. Dolayısı ile de evrensel bir duygudur.

Farklı ülkelerin masallarında bu motif ile karşılaşmamız, bu nedenden dolayı oldukça doğaldır.

Üvey anne; Herkes için, bütün dünya insanları için hayatta en önem verdiği varlıkların en başında anneler gelir. Hepimiz için kutsal ve çok değerlidirler. Onları her ne sebepten dolayı olursa olsun kaybetmeyi asla düşünmek istemeyiz. Fakat bazen hayatın acı gerçekleri ile yüzleşmek durumunda kaldığımız olur. Annemizi belki ölüm ile, belki başka nedenlerden dolayı kaybettiğimiz olur. Bu noktada bir başka kadını onun yerine koymak birçok kişi için imkânsızdır. Öz annenin yeri kolay kolay başka bir kadın ile doldurulmak istenmez. Fakat hayatın gereği üvey anne her ne kadar istenilmese de kabul edilmesi gereken bir gerçektir. Bu kabullenme sürecinde bir zorunluluk söz konusu olması sebebi ile de, üvey anneler daima istenmeyen kadın konumundadır. Bundan dolayı da, üvey annelere olan bakış açısı baştan kesinlik kazanır. Öz annenin yerine gelmesi sebebi ile kötü ve acımasız bir kadın olarak değerlendirilir.

Aslında belki üvey annenin karakteri, kişiliği, düşünceleri olumludur, fakat öz annenin yerini alması, onun kimliğini baştan zedelemektedir. Bu bakımdan üvey anne, masalarda daima kötü kalpli, kötü niyetli, hainlik eden karakter olarak işlenir.

Öz anneye duyulan sevgi, saygı ve şefkat evrensel duygu olması nedeniyle, onu kaybetmenin getirdiği acı da evrenseldir. Buna bağlı olarak başka bir kadını kabullenememe, yine tüm insanların ortak duygusudur. Bundan dolayı da farklı uluslara ait masalarda üvey anneye yüklenen roller ile, karakterleri de birbirine benzerlik gösterir.

Farklı dile, farklı dine, farklı kültüre ve farklı yaşam koşullarına sahip olan ulusların masallarında benzer veya aynı motiflerin işleniyor olmasının nedeni, bazı duyguların bütün dünya insanları için aynı anlam ve değer taşıyor olmasındandır. Evrensel değer taşıyanlar; sevgi, aşk, sadakat, ihanet, ölüm, acı, sevinç, mutluluk, başarı, kahramanlık gibi duygulardır. Bu tür duygular masallarda işlenirken, dil, din, ırk ülke, kültür, ayırt etmeksizin her toplumda aynı şekilde işlenir ve her toplumda aynı anlam taşır.

Ancak, her ulusun bir de kendine özgü kültürü, geleneği, göreneği ve adetleri olduğunu da unutmamak gerekir. Bu kültürel değerler de evrensel değerler olarak masallara girmiştir. İşte bu noktada ulusların kültürel değerleri arasında farklılıklar göze çarpmaktadır. Çünkü bir ulusa ait masalda ele alınan kültürel, dinsel ve inanca bağlı motifler başka bir kültüre ait ulusun masalında görülmez.

Yaptığımız araştırmada, bu farklılıklara örnek olarak Türk halk masallarında geçen bazı gelenek, görenek, örf ve adetlere dayalı motifler ele alınmıştır. Bunlar, düğün törenleri, kız isteme adetleri, namus davaları ve Türk toplumunda sıkça görülen bir durum olması sebebi ile cins ayrımı motifleridir.

Aynı şekilde Alman halk masallarında da, kendi inançlarına göre işledikleri motif örnekleri mevcuttur ve bu motifler bu araştırma içerisinde tek tek incelenmiştir. Örnek olarak bunlar, Meryem Ana, vaftiz töreni, Allah'ın- ölümün ve şeytanın kişileştirilerek yer yüzünde insanlar ile ilişki halinde olması motiflerdir.

Yapılan araştırma sonucunda motifler ile ilgili ulaşılan sonuç kısaca şu şekilde ifade edilebilir; Her ulusun masallarında benzerlik ve farklılık gösteren motifler vardır. Farklı ulusların masallarında geçen motiflerin birbirleri ile benzer olmasının sebebi, bunların evrensel değerler taşıyor olmasıdır. Tüm insanlık için aynı anlamı taşıyor

olmasıdır. Bir ulusun masalında karşılaşılan motifler ile başka bir ulusa ait masalda geçen motiflerin birbirleri ile farklılık göstermesinin nedeni ise, kültür, din, örf, adet, gelenek ve göreneklerden kaynaklanan farklılıkların ortaya çıkmasıdır.

Masallar, birçok eğitimci ve yazar tarafından kabul edildiği üzere, gelişme çağındaki çocuklar için oldukça önemli ve etkili bir eğitim aracıdır. Masalın çocukların gerek zihinsel, gerekse ruhsal gelişimleri adına oldukça önemli katkılar sağladığı da eğitimci ve yazarlar tarafından kabul edilen bir gerçektir. Masalların, çocuklara kazandırdıkları özellikler arasında, çocukların dilini kullanma yeteneklerinin geliştirmelerinden, farklı kültürler hakkında bilgi edinmelerine, hayata olumlu bakış açısı kazanmalarına kadar birçok katkı sağladığı ortadadır.

Çocukların çeşitli yönlerden gelişimleri adına böylesine önemli bir yere sahip olan masalları onlardan asla esirgememeliyiz. Aksine, çocuklarımızı masal okumaya özendirerek teşvik etmeliyiz. Bu sayede de çocuklar için çok önemli bir alışkanlık olan, kitap okuma alışkanlığını kazanmış olurlar.

Yapılan araştırmalar sonucunda ortaya çıkan bu çalışmanın çocuklar, ebeveynler ve eğitimciler için faydalı olmasını umuyoruz.

KAYNAKÇA

Andersen'den Masallar, Çocuk Klasikleri Serisi:I, Nurdan Yayınları A.Ş. İstanbul
1993

Aybek, Selçuk. **Türk ve Dünya Edebiyatından Seçme Örnekler**. İnkılap Kitap Evi,
Ankara,1999.

Aytaç, Gürsel. **Yeni Alman Edebiyatı Tarihi**, Gündoğan Yayınları, Ankara 1992

Çocuk Yayınları Sempozyumu "Bildiriler". Kültür ve Turizm Bakanlığı. Ankara,
1981.

Demiray, Kemal. **Türkçe Çocuk Edebiyatı**. Maarif Basımevi. İstanbul, 1954

_____. **Açıklamalı Çocuk Edebiyatı Antolojisi**. İnkılap ve Aka Kitap Evleri,
İstanbul,

Demiray, Kemal ve Baymur, Fuat. **Çocuk Edebiyatı Antolojisi**. Maarif Basımevi,
İstanbul, 1957

Dünya Çocuk Masalları Dizisi, ABC Kitabevi A.Ş., İstanbul 1998

Gökşen, Enver Naci. **Örnekleriyle Çocuk Edebiyatımız**. Okat Yayınevi, İstanbul

Griesbach, Rosemarie. **Deutsche Märchen und Sagen**. Max Hueber Verlag,
8. Auflage, 1983.

Güney, Eflatun Cem. **Folklor ve Halk Edebiyatı Özellikleri**. Milli Eğitim Basımevi.
İstanbul, 1971.

Gürer, Ayten, **Tavşan ile Kaplumbağa**, La Fontene Masalları Dizisi. Yapımcı Ajans ve Matbaacılık Ltd. Sti. İstanbul 2001

Helimoğlu Yavuz, Muhsine. **Masallar, Cigaramın Üstünde Bir Topal Karınca**. İkinci basım. Ankara, 1994.

Kuzu, Türkân, “Almanya’da ve Türkiye’de Sanat Masalları”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir 1987

Märchenschatz der Brüder Grimm. Christian Wolff Verlag, Flensburg

Pleticha, Heinrich und Thiel, H.Peter. **Von Wort zu Wort**. 1. Auflage, Cornelsen-Velhagen&Klasing Verlag für Lehrmedien, Berlin 1984

Şirin, Mustafa Ruhi. **Çocuk Edebiyatı Yıllığı 1987**. Gökyüzü Yayınları:1, İstanbul 1987.

_____ . **Çocuk Edebiyatı Yıllığı 1988**. Gökyüzü Yayınları: 2, İstanbul 1988

Tansel, Oğuz. **Çobanla Bey Kızı, (Allı ile Fırfırı) Masallar**, İkinci basım. Yaz Yayınları. İstanbul, 1985.

Tezel, Naki, “Türk Halk Edebiyatında Masal” **Türk Dili Aylık Dil ve Edebiyat Dergisi**, Cilt XIX, sayı 207, 1 Aralık 1968

Türk Masalları I, Çocuk Klasikleri Dizisi:38, Serhat Yayınları A.Ş. İstanbul 1991.

Türk Masalları II, Çocuk Klasikleri Dizisi:47, Serhat Yayınları A.Ş. İstanbul 1994.

www.araf.net/dergi/sayi06/metinler/goksa961.shtml

<http://bibel.cid.net/buch/66.offenbarung/9.html>

<http://bibel-online.net/buch/40.matthaeus/28.html>

www.cid.net/anker/gg1.html

http://cocuksitesi.virtualave.net/egitim/gelisimde_oyun.htm

www.datenautobahn.de/maerchen

www.folklor.org.tr/turkish/edebiyat.htm

<http://gulunesi.8k.com/bilinesi/G.html>

<http://gutenberg.aol.de/hofmanns/jederman/jederman.htm>

<http://home.t-online.de/home/guenter/joergenshaus/schnee2.htm>

www.incil.com/doc/kina.html

www.islamisite.com/tevbe.htm

www.kinderheim-lauterbad.de/laublick/00_maer.htm

www.m.shuttle.de/ds1013/seite4/mland12.htm

www.maerchenlexikon.de/khm/

<http://muc-zvs-web1.goethe.de/it/mai/klassik/dekinder.htm>

www.nordelbien.de/bekenn.3/index.htm

www.oeaw.at/motiv-index

www.osduedingen.ch/OS-HTML/Texte/literatur/volksmaerchen.htm

<http://sozluk.halici.com.tr/arama.asp>

www.stanford.edu/~ofidaner/aboutme/gunah.htm

www.textuebertext.de/Bibliothek/Marchenhaftes/marchenhaftes.htm

www.yedibilge.8k.com/arsiv/dinler/hiristiyanlik/vaftiz.htm

www.uni-freiburg.de/daf/CFU98/Maerchen/dornmo.htm